

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Natura 2000-basisanalyse 2022-2027

Revideret udgave

Nisum Fjord

Natura 2000-område nr. 65

Habitatområder H58

Fuglebeskyttelsesområde F38

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen

Redaktion:
Miljøstyrelsen Midtjylland

Forsidefoto:
Nissum Fjord og Fjandø set mod nordøst
Fotograf: Miljøstyrelsen Midtjylland

ISBN: 978-87-7038-806-1

Baggrundskort: © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering

Indhold

1. Natura 2000-basisanalyse (planperiode 2022-2027)	4
1.1 Basisanalysens indhold	4
1.2 Natura 2000-planprocessen	5
1.3 Udpegningsgrundlag	5
1.4 Naturlandskssystem	6
1.5 Datagrundlaget	7
1.5.1 Særligt om arter	8
1.6 Foreløbig vurdering af områdets trusler	9
2. Nisum Fjord	10
2.1 Områdebeskrivelse	11
2.2 Udpegningsgrundlag for Natura 2000-området	12
2.3 Opsummering	13
3. Områdets naturtyper	14
3.1 Områdets terrestriske natur	15
3.1.1 Lysåbne terrestriske naturtyper	17
3.1.2 Skovnaturtyper	35
3.2 Områdets sø-natur	43
3.2.1 Søer under 5 ha	43
3.2.2 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturlandskssystem)	44
3.2.3 Søer over 5 ha	45
3.3 Områdets vandløbsnatur	46
3.4 Områdets marine natur	47
3.4.1 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturlandskssystem)	47
4. Områdets habitatarter	51
5. Områdets fuglearter	56
5.1 Ynglefugle	56
5.2 Trækfugle	69
6. Indsatser i området	77
6.1 Indsatser på marine arealer	79
6.2 Indsatser i vandplaner	79
7. Litteratur	80
7.1 Anvendte EU-direktiver, love og bekendtgørelser	80
7.2 Anvendt faglitteratur	80
8. Bilag 1	83
9. Bilag 2	84

1. Natura 2000-basisanalyse (planperiode 2022-2027)

EU's Natura 2000-direktiver (fuglebeskyttelsesdirektivet og habitatdirektivet) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter af europæisk betydning.

Danmark har valgt at gøre dette ved en systematisk og tilbagevendende Natura 2000-planlægning, der på grundlag af direktivforpligtelsen og den nationale naturovervågning for 6-årige planperioder (dog 12-årige for skovbevoksede fredsskovpligtige arealer) prioriterer den krævede indsats. Planperioden 2022-27 dækker også de fredsskovpligtige arealer. På det akvatiske område bygger indsatsen i vid udstrækning på den, der fremgår af vandområdeplanerne, som har til formål at forbedre vandmiljøet i retning af god økologisk tilstand. Dette vil samtidig tilvejebringe forbedringer i vandkvaliteten og fysiske forhold i vandløb (fx fjernelse af spærringer), som er nødvendig for at opnå god naturtilstand for de vandområder, der også er udpeget som Natura 2000-områder.

Natura 2000-planlægningen sker efter reglerne i miljømålsloven og skovloven med tilhørende bekendtgørelser. En Natura 2000-plan består af mål for naturtilstanden i Natura 2000-området og et indsatsprogram. Indsatsprogrammet for det enkelte Natura 2000-område udarbejdes på baggrund af en basisanalyse og foreliggende overvågningsdata.

Basisanalysen, som præsenterer datagrundlaget, skal indeholde følgende elementer:

- Kortlægning af habitatnaturtyper og levesteder for arter, som områderne er udpeget for.
- Vurdering af tilstand og foreløbig vurdering af trusler.
- Et resumé, som på kortbilag angiver beliggenheden af de kortlagte arealer og tilstanden.

Der er udpeget 269 habitatområder og 124 fuglebeskyttelsesområder i Danmark.

Fuglebeskyttelses- og habitatområder kan være sammenfaldende eller ligge i umiddelbar tilknytning til hinanden, hvorfor der i alt er 257 Natura 2000-områder i Danmark.

1.1 Basisanalysens indhold

Basisanalysen er grundlaget for målfastsættelse og indsatsprogram i Natura 2000-planen for de enkelte, udpegede Natura 2000-områder. Basisanalysen fokuserer på Natura 2000-forpligtelser og dermed på de arter og naturtyper, som området er udpeget for at beskytte.

Basisanalysen er udarbejdet på grundlag af de nationalt indsamlede og kvalitetssikrede data, der indhentes gennem det nationale overvågningsprogram for vand og natur - NOVANA. Data er offentligt tilgængelige på Danmarks Miljøportal. Miljøstyrelsen har i årene 2016-19 gennemført en fornyet kortlægning af de enkelte habitatnaturtyper og visse arters levesteder, og data herfra udgør sammen med andre data fra NOVANA-overvågningen omdrejningspunktet for basisanalysen.

For de marine naturtypers vedkommende, foretages der som udgangspunkt én kortlægning af udbredelsen af naturtypen. Områderne overvåges dog løbende i NOVANA-programmet.

Natura 2000-planlægningen 2022-27 vedrører både de arealer, der er omfattet af miljømålsloven og de arealer, der er omfattet af skovloven.

Basisanalysen, som er udarbejdet inden afslutning af anden planperiode for Natura 2000-planen

(2016-2021), vil for hvert område indeholde en status for indsatser i første planperiode (2010-2015) og den del af anden planperiode (2016-2021), der er gået. Status bygger primært på tilgængelig viden om tilsagn om tilskud efter landdistriktsstøtteordningerne og godkendte EU-projekter (LIFE).

1.2 Natura 2000-planprocessen

Planprocessen for de statslige Natura 2000-planer er fastsat i miljømålsloven og i bekendtgørelse om Natura 2000-skovplanlægning.

Natura 2000-planen udarbejdes efter forudgående drøftelse med de berørte statslige, kommunale og regionale myndigheder og med inddragelse af nationalparkbestyrelser, foreninger, organisationer og lodsejere, som har en væsentlig interesse i planen. De tværgående, overordnede drøftelser foregår på nationalt niveau. På regionalt niveau præsenterer Miljøstyrelsen de relevante basisanalyser, og et muligt planindhold drøftes. Basisanalyserne offentliggøres senest samtidig med, at drøftelser med de berørte interessenter indledes.

Forslag til Natura 2000-planer for 2022-2027 skal offentliggøres senest 1 år efter offentliggørelsen af basisanalyserne. Planforslagene sendes herefter i mindst 12 ugers offentlig høring, hvorefter de endelige planer udgives. Der gælder særlige høringsregler, hvis det offentliggjorte planforslag ændres væsentligt.

1.3 Udpegningsgrundlag

For hvert Natura 2000-område findes et udpegningsgrundlag, der ud fra de af EU fastsatte regler rummer væsentlige forekomster af arter og naturtyper, der er omfattet af naturdirektiverne. For disse dyr, fugle, planter og naturtyper er der inden for de udpegede Natura 2000-områder en særlig forpligtelse. Det er de arter og naturtyper, der er på områdernes udpegningsgrundlag, som behandles i denne basisanalyse. Indsatsen for Natura 2000-områdets udpegede naturtyper og arter vil dog i mange tilfælde betyde, at forholdene også forbedres for en lang række både almindelige, sjældne og rødlistede arter, der findes inden for området, men som ikke er grundlag for områdets udpegningsgrundlag som Natura 2000-område.

Naturen er dynamisk, og nogle arter og naturtyper indvandrer til nye områder, mens andre af naturlige grunde forsvinder fra områder, hvor de tidligere var kendt. Endvidere forbedres vidensgrundlaget om arternes og naturtypernes forekomst inden for områderne yderligere i forbindelse med systematisk kortlægning, overvågning og andre undersøgelser. Derfor opdateres udpegningsgrundlaget for de enkelte Natura 2000-områder med mellemrum. Dette vil typisk ske hvert 6. år forud for udarbejdelse af nye statslige Natura 2000-basisanalyser og Natura 2000-planer. Miljøstyrelsen har i 2019 haft opdateret udpegningsgrundlag for såvel fuglebeskyttelsesområderne som habitatområderne i offentlig høring.

Basisanalyserne er udarbejdet på baggrund af det opdaterede udpegningsgrundlag.

Udpegningsgrundlaget er opdateret i perioden 2018-2021. Opdateringen er sket på baggrund af dokumenteret og kvalitetssikret data indsamlet i det nationale overvågningsprogram NOVANA. Det opdaterede udpegningsgrundlag består af de arter, fugle og naturtyper, der findes i væsentlig forekomst i området. I forbindelse med opdateringen er en række arter, fugle og naturtyper hhv. tilføjet og udtaget fra udpegningsgrundlaget. I forhold til ændringer i udpegningsgrundlaget skal de ny tilføjede arter, fugle og naturtyper beskyttes. De arter, fugle og naturtyper, der udtages, skal også beskyttes, indtil EU-Kommissionen har accepteret det opdaterede udpegningsgrundlag. Det vil sige, at det nuværende udpegningsgrundlag både indeholder de naturtyper, arter og fugle, der forventes udtaget fra udpegningsgrundlaget og dem, der er tilføjet.

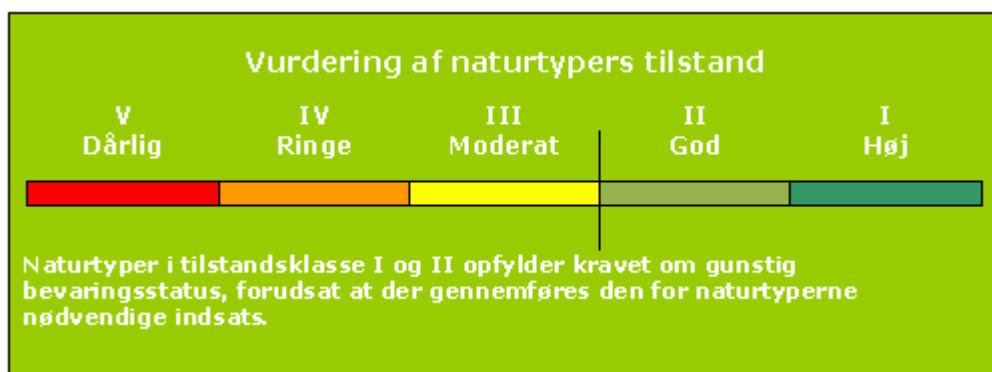
1.4 Naturtilstandssystem

Overvågningen og kortlægningen af naturtyperne og levesteder for arter viser, at mange af disse i forskelligt omfang bliver påvirket af en række faktorer, som kan have betydning for naturtypernes og levestedernes tilstand og indhold af dyre- og planterarter.

Der er ikke udviklet et tilstandsvurderingssystem for de marine naturtyper.

Vurdering af de fleste naturtypers naturtilstand bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser, hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Tilstandssystemet er nærmere beskrevet i DCE Aarhus Universitets faglige rapport "Vurdering af naturtilstand", der indgår i Bekendtgørelse om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af planterarter i en cirkel med radius på 5 m, og et strukturindeks, der i de lysåbne naturtyper er baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drængrøfter m.m. Artsindeks for søer er beregnet ud fra alle fundne arter i både rørsump og sø.

Struktur- og artsindeks for den enkelte naturtype vægtes sammen til naturtypens tilstandsklasse på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at artspotentialet endnu ikke er til stede. Et højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med højt artspotentiale (eller potentiale for høj naturtilstand, men med stort behov for pleje eller anden indsats).

Tilstandsklasser for naturtyper

Kortlægningen af de lysåbne naturtyper og levestederne i habitatområderne gentages med 6 års mellemrum. Skovnaturtyper med fredskovspligt kortlægges med 12 års mellemrum. Kortlægningen af de små søer er foregået løbende siden 2007. Der er således gennemført tre kortlægninger af de fleste terrestriske, lysåbne naturtyper og to kortlægninger af skovnaturtyperne.

Natura 2000-områdernes lysåbne, terrestriske naturtyper blev første gang systematisk kortlagt i 2004-06. Her blev 23 lysåbne naturtyper kortlagt. De 10 skovnaturtyper blev kortlagt første gang i 2005-12. I 2010-12 blev de 23 lysåbne naturtyper genkortlagt. Yderligere 10 lysåbne terrestriske naturtyper blev inddraget i kortlægningen. De 10 skovnaturtyper og alle 34 lysåbne naturtyper er genkortlagt i perioden 2016-19. I 2018 blev Natura 2000-områdernes områdegrenser justeret, og der blev udpeget en række nye områder. I 2019 blev der gennemført en første kortlægning af de nye arealer.

Den nye kortlægning af de lysåbne naturtyper og skovnaturtyperne er mere detaljeret og giver dermed et mere finmasket billede af områdets habitatnatur. En sammenligning af resultaterne fra kortlægningerne kan derfor vise udsving, både i antallet af naturtyper, deres arealer og deres

tilstand, som er et resultat af denne større detaljeringsgrad samt mindre metodemæssige ændringer i kortlægningen. For hvert Natura 2000-område er udsving i kortlagt naturareal og beregnet naturtilstand vist og kommenteret. Det er vigtigt at være opmærksom på, at kortlægningen er et øjebliksbillede, og kan være påvirket af fx årstidsvariation som den meget tørre sommer i 2018, og at ændringer i fx hydrologiske forhold eller tilgroning kan have betydning for hvilke arter, der registreres i området. Naturen er langsom og stabile forbedringer af tilstanden kan tage lang tid, fx er plejekrævende naturtyper afhængig af vedvarende pleje.

Lige som for de lysåbne habitatnaturtyper og de mindre søer er der udviklet systemer for at kunne beregne tilstanden af levesteder for en række arter. Det drejer sig om arterne klokkefrø, stor vandsalamander og eremit samt 16 arter af ynglefugle.

Systemet inddeler arternes levested i 5 tilstandsklasser, som beskrevet under naturtypernes tilstandssystem. Beregningen af tilstanden er baseret på en række nøgelfaktorer, der er specielt vigtige for, at levestederne kan fungere optimalt for de pågældende arter. Se de tekniske anvisninger til kortlægning af levesteder for klokkefrø, stor vandsalamander, eremit og ynglefugle.

For arter og naturtyper uden et bekendtgørelsesfastsat naturtilstandssystem vil udviklingen i naturtilstanden blive beskrevet på grundlag af betydende naturparametre. Det kan fx være parametre som bestandstal, udbredelse og forekomst af sårbare arter, store træer, eutrofiering eller tilsvarende, hvor der er indsamlet ensartede landsdækkende data. Miljøstyrelsen vurderer på den baggrund, om der er tale om fremgang, tilbagegang eller stabil tilstand. En stabil tilstand eller fremgang anses for at være i overensstemmelse med direktivforpligtigelsen om at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter af europæisk betydning.

1.5 Datagrundlaget

I hver enkelt basisanalyse præsenteres aktuelle overvågningsdata for naturtyper og arter, der er medtaget på det pågældende Natura 2000-områdes udpegningsgrundlag. Naturtyper, arter og/eller fugle, der forventes udtaget fra udpegningsgrundlaget, er ikke behandlet i basisanalysen.

Data, der anvendes og præsenteres i basisanalyserne, er ensartede, kvalitetssikrede og landsdækkende data, der er offentligt tilgængelige. Det vil i helt overvejende grad dreje sig om data indsamlet og kvalitetssikret i forbindelse med gennemførelse af det statslige overvågningsprogram - NOVANA. Den konkrete, praktiske gennemførelse af overvågningen og efterfølgende databehandling for de enkelte arter og naturtyper er beskrevet i de tekniske anvisninger, som kan findes på DCE Aarhus Universitets hjemmeside og for arternes vedkommende i de årlige NOVANA-rapporter.

De fleste data stammer fra den terrestriske del af overvågningsprogrammet, men derudover inddrages data indsamlet i de øvrige NOVANA delprogrammer, fx kortlægning og tilstandsvurderinger i søer, kortlægning af marine naturtyper og vandløb samt artsdata fra de akvatiske overvågningsprogrammer i NOVANA fx data til belysning af forekomst af lampretter, fisk, insekter og havpattedyr.

Naturtype- og artsdata, der anvendes i basisanalyserne, kan findes på Miljøministeriets [MiljøGIS](#) og i [Danmarks Naturdata](#).

Overvågning og kortlægning af naturtyper, arter og fugle er i NOVANA-programmet foretaget gennem hele overvågningsperioden, og er gennemført på forskellige tidspunkter og med forskellige intervaller.

Den marine habitatnatur er kortlagt i perioden 2011-2018. Miljøstyrelsen er fortsat i gang med

kortlægning af udbredelsen af de marine naturtyper, hvor der hidtil har været særligt fokus på rev, boblerev og sandbanke. De marine naturtyper kortlægges først ved en geologisk akustisk kortlægning af området. Dette gøres ved, at der indsamles sejldata i området med såkaldt sidescan sonar, som giver et billede af havbundens ruhed, dette er sammenholdt med ortofoto, satellitfotos samt tidligere data fra geologiske borer og andre sejldata. Efterfølgende er den geologiske kortlægning verificeret med videoundersøgelser på udvalgte lokaliteter og evt. dykker, hvor flora og fauna samtidig registreres og sammenholdes med evt. tidligere data fra NOVANA.

Grænserne for en hel række terrestriske Natura 2000-områder er justeret i 2018. For at kunne præsentere en fuldt dækkende kortlægning af også de nye arealer (ca. 31.000 ha) er der gennemført en supplerende kortlægning af naturtyperne, levesteder for arter og fugle samt overvågning af ynglefugle i de nye områder og udvidelserne i 2019.

Der findes andre data om naturen i Natura 2000-områderne. Disse er dog ikke tilstrækkeligt ensartede og landsdækkende til, at Miljøstyrelsen har inddraget dem i de statslige basisanalyser, som blandt andet skal danne grundlag for en national prioritering af indsatsen i 3. planperiode (2022-2027). Mange af disse data vil med fordel kunne indgå i senere faser af planlægningen, ikke mindst i forbindelse med fastsættelse af konkrete forvaltningstiltag.

1.5.1 Særligt om arter

I basisanalysen præsenteres data om arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for området, og som dermed er en del af Natura 2000-forpligtelsen.

For en række arter er der i de terrestriske overvågningsprogrammer indsamlet data til belysning af deres forekomst og udbredelse især i men også i et vist omfang udenfor Natura 2000-områderne.

For en række arter medtages og præsenteres der artsdata fra de akvatiske overvågningsprogrammer under NOVANA. Der inddrages således data fra vandløbs-, sø- og den marine overvågning i forbindelse med vurdering af relevante arters forekomst inden for de udpegede Natura 2000-områder.

Fuglenes udbredelse, antal og bestandsudvikling beskrives på baggrund af data indsamlet og kvalitetssikret i forbindelse med gennemførelse af NOVANA-programmerne i perioden. Princippet for overvågning af både ynglefugle og trækfugle er, at alle arter, som indgår i et eller flere Natura 2000-områders udpegningsgrundlag overvåges i de områder, hvor de indgår i områdernes udpegningsgrundlag. Overvågningen er tidligere gennemført med forskellige frekvenser, men med udarbejdelse af en nyt overvågningsprogram gældende fra 2017, vil der som udgangspunkt fremadrettet blive gennemført overvågning af yngle- og trækfuglene hvert andet år - for enkelte arter dog hvert tredje år. Overvågningsdata til vurdering af fuglenes forekomst er for ynglefuglenes vedkommende helt overvejende indsamlet af Miljøstyrelsen. For trækfuglene er de data, der præsenteres for perioden 2010-2017, indsamlet og bearbejdet af DCE Aarhus Universitet. For nogle få af de sjældne ynglefugle suppleres der med data fra Dansk Ornitologisk Forening. Disse data kvalitetssikres af Miljøstyrelsen og er efterfølgende anvendt i forbindelse med udarbejdelse af basisanalyserne.

For fuglearterne på Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag er resultaterne fra NOVANA-programmet beskrevet i de videnskabelige rapporter fra DCE Aarhus Universitet.

For 16 af de mest truede danske ynglefugle er der – i lighed med tidligere – desuden sket en kortlægning af de pågældende arters levesteder i de områder, hvor de pågældende arter indgår i fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag.

Overvågnings- og kortlægningsmetoderne for de enkelte fuglearter er beskrevet i de tekniske anvisninger for NOVANA-programmet.

1.6 Foreløbig vurdering af områdets trusler

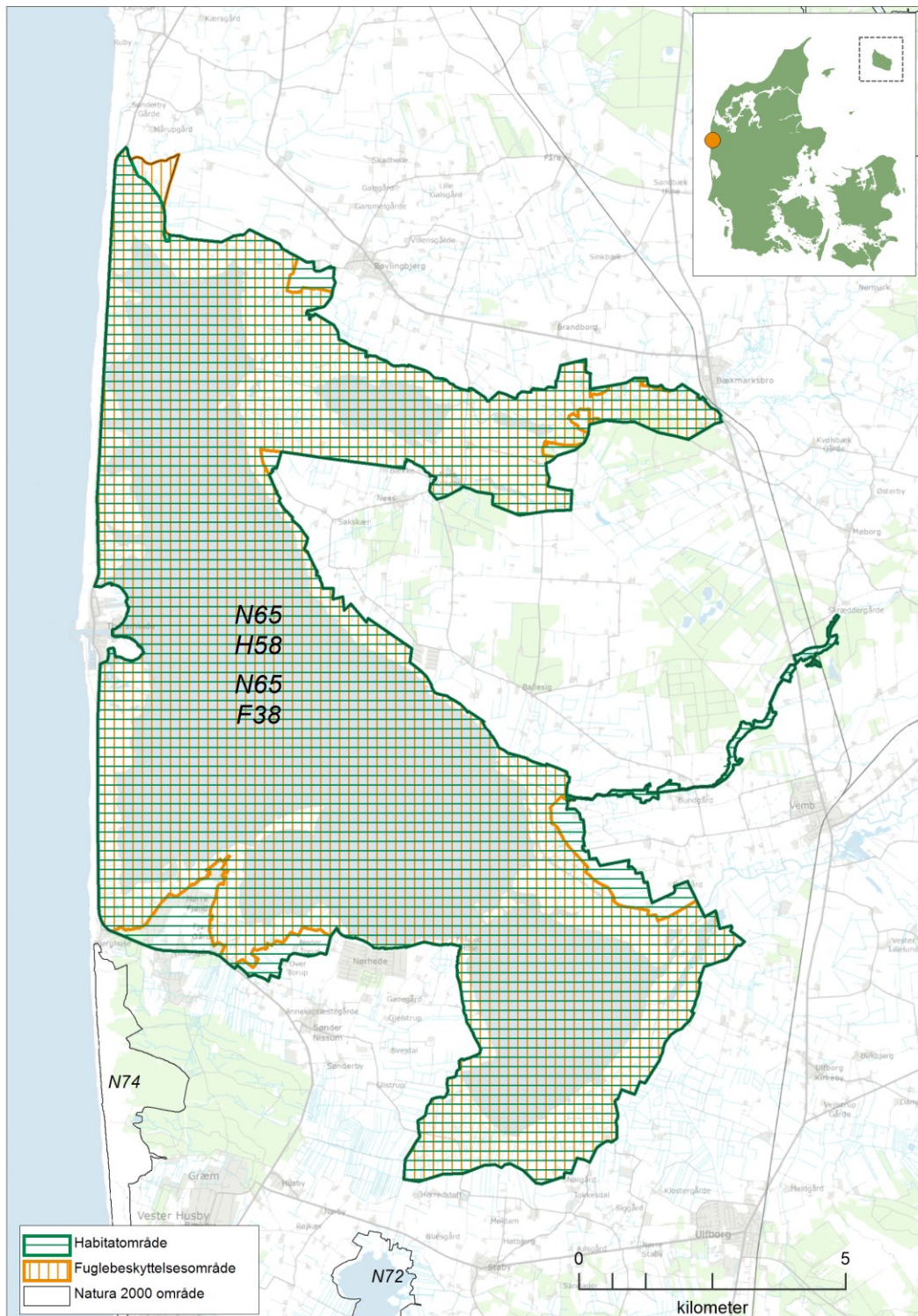
Basisanalysen indeholder en foreløbig vurdering af de trusler, der kan forvaltes på i det enkelte område og for hver enkelt art/naturtype. Der er andre og typisk mere diffuse forhold, som kan have en negativ betydning for naturtilstanden. Disse forhold bliver i NOVANA-programmet overvåget indirekte via forekomsten af plantearter, der er sårbare, henholdsvis robuste, overfor næringsstoffer, udtørring, jordbrugsmæssig drift eller klimaændring. Tilsvarende kan prædation kun undtagelsesvist måles direkte.

Vurdering af betydningen af forstyrrelser af arter bygger i udgangspunktet på de vurderinger, som DCE Aarhus Universitet udarbejdede, da forstyrrelser og behov for justeringer af vildtreservaternes geografiske afgrænsning og adgangsforhold blev vurderet i 2013.

Havterne yngler jævnligt i området på Fjandø. Foto: Frits Rost

2. Nissum Fjord

Kortet viser Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-område N65 Nissum Fjord består af habitatområde H58 Nissum Fjord (vandret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F38 Nissum Fjord (lodret orange skravering).

2.1 Områdebeskrivelse

Natura 2000-området nr. N65 Nisum Fjord har et samlet areal på 11.061 ha. hvoraf de 6.313 ha er selve Nisum Fjord og 250 ha er vandflade i de store søer. Området er afgrænset som vist på kortet. Natura 2000-området er udpeget som habitatområde nr. H58 Nisum Fjord og fuglebeskyttelsesområde nr. F38 Nisum Fjord.

Kun ca. 3% af arealet er statsejet, hvilket svarer til ca. 10% af landarealet. Området ligger i Lemvig og Holstebro Kommune og inden for vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

Dette Natura 2000-område er specielt udpeget for at beskytte Nisum Fjord og de store forekomster af vandfugle herunder en række arter af svaner, gæs, ænder og vadefugle samt naturtyperne strandeng og kystnære naturtyper som havtornklit og området er primært karakteriseret ved de store lysåbne arealer med disse naturtyper. Nisum Fjord rummer mere end 5% af de samlede areal af strandeng og havtornklit og desuden ca. 18 % af den marine naturtype kystlagune og strandsøer inden for Natura 2000-områderne i den marin atlantiske region. Af arter i området bør nævnes bæver som er ny på områdets udpegningsgrundlag. Der findes store mængder af rastende træfugle som bram- og kortnæbbet gås i området, og der yngler en stor bestand af rørskovstilknyttede arter som rørdrum og rørhøg og til dels blåhals.

Nisum Fjord ligger som en lavvandet brakvandslagune bag den smalle klittange, Bøvling Klit. Fjorden er opdelt i tre bassiner, Ydre Fjorde (Ydre Fjord og Bøvling Fjord), Mellemfjord og Felsted Kog, der afviger i økologiske kår og biologi. Især Bøvling Fjord har en meget svingende vandstand, der påvirkes kraftigt af vindens retning og styrke. Ved Thorsminde har Nisum Fjord forbindelse til Nordsøen via en afvandingssluse. De lavtliggende områder på tangen nord og syd for Thorsminde fremtræder i dag som en mosaik af saltpåvirkede græsningsarealer, høslet-arealer samt ubenyttede områder, der henligger med højt græs, rørskov eller strandrørsump. Langs fjordens nord- og østside findes rørsump og strandrørsump i varierende bredde. Indfjorden og Felsted Kog er omgivet af udstrakte rørskove. Spredt på tangen findes mindre partier med klitnatur. Mere samlet klitnatur findes mellem Nørre Fjand og Felsted Odde. Syd for Bøvlingbjerg ligger fire større søer, Indfjorden, Tangsø, Byn og Søndersund omgivet af ferske enge og rørsump. Arterne i søerne er i tilbagegang, men de fire søer huser i danske sammenhænge stadig en meget artsrig undervandsflora med mellem 22 og 37 registrerede undervandsplanter. Specielt Byn har en unik og meget beskyttelsesværdig undervandsvegetation, hvor nogle af Danmarks mest sjældne undervandsplanter fra den danske rødliste er registreret.

Nisum Fjords beliggenhed på trækruten langs Vestkysten betyder, at en lang række fuglearter benytter fjorden som rastepads. De mest synlige er knopsvane, bramgås og kortnæbbet gås, der forår og efterår kan ses raste i store antal på engene i området og de bruger i perioder fjorden som overnatningsplads. På vandfladen er der periodisk store antal ænder, herunder især krikand og i noget mindre omfang pibeand, spidsand og stor skallesluger. I de lavvandede områder, herunder primært Bøvling Fjord og på strandengene ved Bøvling og ved Gørding på østsiden af Felsted Kog ses mængder af rastende vadefugle især i træktiden. Talrigest er lille kobbersneppe og hjejle. Efter at græsningen er genoptaget på Gørdingdæmningen er dette engområde ved udløbet af Storåen blevet et meget værdifuldt område for vadefugle, herunder også områdets eneste yngleplads for brushane. Fjandø er i visse år en meget vigtig yngleplads for kolonirugende arter som klyde, split-, hav- og fjordterne og en vigtig foruragerings- og rastepads for lysbuget knortegås i vinterhalvåret. Forekomsten af ynglefugle er dog meget afhængig af om der er rovdyr på øen. Rundt langs hele fjorden vokser der meget store områder med rørskov og dette favoriserer arter som rørdrum og rørhøg og en nytilkommet ynglefugl som blåhals ses i stigende omfang. På de dyrkede arealer primært syd for fjorden ses hvert forår pomeransfugle, der i nogle dage raster før de trækker videre mod de nordskandinaviske ynglepladser.

Nisum Fjord og Indfjorden er beskyttet som vildreservat, som har til formål at sikre området som

raste-, fouragerings-og yngleområde for vandfugle. Reservatbestemmelserne sætter begrænsninger for jagt, motorbådssejlad, brætsejlad og færdsel i visse områder og perioder af året. Indenfor natura 2000-området er der fire fredede områder. Det drejer sig om landskabsmæssige fredninger, beskyttelse mod yderligere afvanding og beskyttelse af arkæologiske værdier.

2.2 Udpegningsgrundlag for Natura 2000-området

Hvert Natura 2000-område er udpeget for at beskytte bestemte arter og/eller naturtyper, der er sjældne, truede eller karakteristiske for EU-landene. Disse udgør områdets udpegningsgrundlag. Nedenfor ses de naturtyper og/eller arter, der udgør dette Natura 2000-områdes udpegningsgrundlag. Udpegningsgrundlaget indeholder både de arter, naturtyper og fugle, der forventes udtaget fra udpegningsgrundlaget og dem, der er tilføjet, jf. processen med opdatering af udpegningsgrundlaget gennemført i perioden 2018-2021.

Udpegningsgrundlaget er opdelt efter de habitat- og/eller fuglebeskyttelsesområder, som Natura 2000-området består af. Hver habitatnaturtype og -art har en talkode, der er angivet i parentes (jf. habitatdirektivets bilag 1 og 2). Derudover er det angivet med *, om der er tale om en prioriteret naturtype jf. [habitatdirektivet](#). For fuglearterne er det angivet, hvorvidt der er tale om ynglefugle (Y) eller trækfugle (T).

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 58		
Naturtyper:	Lagune* (1150)	Strandvold med enårige planter (1210)
	Enårig strandengsvegetation (1310)	Strandeng (1330)
	Grå/grøn klit* (2130)	Klithede* (2140)
	Havtornklit (2160)	Klitlavning (2190)
	Visse-indlandsklit (2310)	Græs-indlandsklit (2330)
	Lobeliesø (3110)	Søbred med småurter (3130)
	Kransnålalge-sø (3140)	Næringsrig sø (3150)
	Vandløb (3260)	Våd hede (4010)
	Tør hede (4030)	Surt overdrev* (6230)
	Tidvis våd eng (6410)	Hængesæk (7140)
	Rigkær (7230)	Stilkeke-krat (9190)
	Skovbevokset tørvemose* (91D0)	Elle- og askeskov* (91E0)
Arter:	Vandranke (1831)	Bæklampret (1096)
	Flodlampret (1099)	Havlampret (1095)
	Laks (1106)	Stavsild (1103)
	Odder (1355)	Bæver (1337)

Tabellen viser naturtyper og/eller arter på udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype jf. [habitatdirektivet](#).

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-21. Strandvold med enårige planter (1210) er ikke tilstede i habitatområde H58. Den nævnte naturtype gennemgås derfor ikke yderligere

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 38		
Fugle:	Rørdrum (Y)	Knopsvane (T)
	Pibesvane (T)	Sangsvane (T)
	Kortnæbbet gås (T)	Bramgås (T)
	Lysbuget korttegås (T)	Spidsand (T)
	Pibeand (T)	Krikand (T)
	Toppet skallesluger (T)	Stor skallesluger (T)

Rørhøg (Y)	Plettet rørvagtel (Y)
Klyde (TY)	Hvidbrystet præstekrave (Y)
Pomeransfugl (T)	Almindelig ryle (Y)
Brushane (Y)	Lille Kobbersneppe (T)
Dværgterne (Y)	Splitterne (Y)
Fjordterne (Y)	Havterne (Y)
Blåhals (Y)	

Ved fuglearterne er det angivet, om der er tale om ynglefugle (Y) eller trækfugle (T).

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-21. Hvidbrystet præstekrave (Y) og dværgterne (Y) er ikke tilstede i fuglebeskyttelsesområde F38. De nævnte fugle gennemgås derfor ikke yderligere.

2.3 Opsummering

Natura 2000-område nr. 65 Nisum Fjords terrestriske natur er primært karakteriseret ved de store arealer med strandeng samt kystnære naturtyper som grå/grøn klit, klithede og havtornklit, men også betydelige arealer med surt overdrev og tidvis våd eng. Derudover er der mindre arealer med naturtyper som fx. rigkær, tør- og våd hede, der flere steder er af høj naturmæssig værdi. Området rummer over 5% af det samlede areal af strandeng og havtornklit i den atlantiske region. Området rummer to større søer, to store kystlaguner, heriblandt Nisum Fjord, og en række småsøer, hvoraf en del er levesteder for fx. odder. Ved områdets store og små vandløb og omkringliggende arealer findes desuden bestande af laks og bæver, hvoraf sidstnævnte er ny på områdets udpegningsgrundlag.

Blandt en lang række arter i området bør desuden nævnes vandranke, som er en vestjysk specialitet. Af trækfugle ses store mængder af rastende gæs som bram- og kortnæbbet gås, og af ynglefugle bør nævnes en stor bestand af rørskovstilknyttede arter som rødbrum og rørhøg og tildels blåhals. Fuglebeskyttelsesområdet rummer desuden velegnede levesteder for ynglefuglene klyde, fjordterne og havterne.

Naturtilstanden for de lysåbne naturtyper er kun god-høj for lidt under halvdelen af det samlede kortlagte areal. Det er især tilstanden på de store arealer med tagrørsbevokset strandeng (strandørsump), der trækker naturtilstanden ned samlet set. Generelt udgør dårlig hydrologi ikke det store problem i området og der er drift på store dele af arealerne med strandeng, surt overdrev og rigkær. De overordnede trusler mod de lysåbne naturtyper i området er tilgroning i høj vegetation, vedplanter og invasive arter (især rynket rose og bjerg/klit-fyr).

Når det gælder skovene, er alle strukturparametre vurderet til at være stabile-stigende.

På Nisum Fjord er der registreret erhvervsmæssigt fiskeri med bundsløbende redskaber, hvilket kan hindre opnåelse eller opretholdelse af gunstig bevaringsstatus for områdets marine habitatnaturtype.

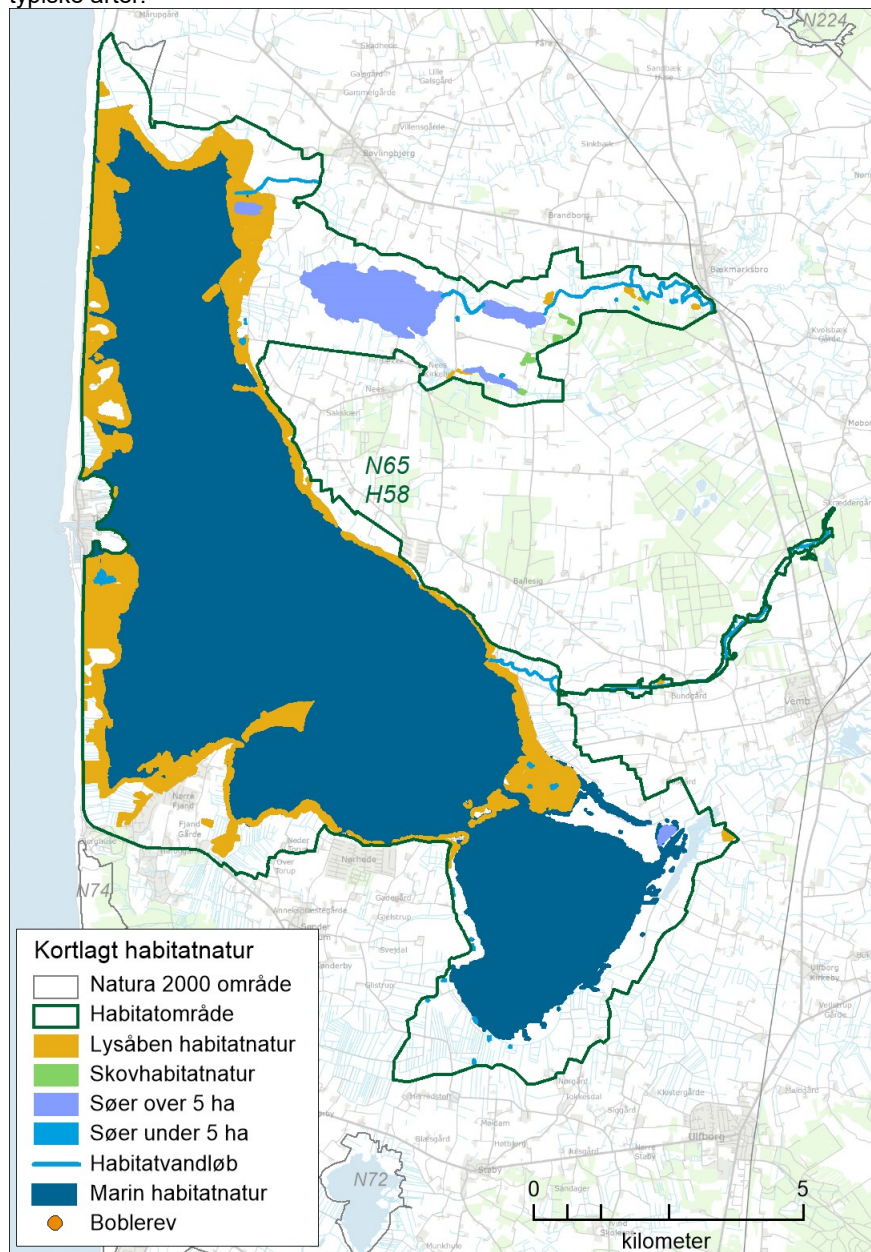
Der vurderes at være gode forudsætninger for stabile bestande af bæklampret, laks, odder og vandranke og der vurderes ikke at være de store trusler for disse arter i området.

Der vurderes at være gode forudsætninger for lokale bestande af ynglefugle. Den helt overordnede trussel mod ynglefuglene er risikoen for prædation fra landlevende rovdyr. For alm. ryle og brushane er det formentlig en kombination af flere trusler, herunder også periodisk for lav vandstand på engene.

Der vurderes at være gode forudsætninger for forekomster af rastende og fouragerende trækfugle. De eneste trusler for trækfuglene er den forringede vandkvalitet i Nisum Fjord, der kan påvirke fødegrundlaget for flere af arterne.

3. Områdets naturtyper

Natura 2000-områdets indhold af habitatnaturtyper fremgår af områdets udpegningsgrundlag, der kan ses i afsnit 2.2. I "Danske Naturtyper i det europæiske Natura 2000-netværk" og i DCE Aarhus Universitets NOVANA-rapporter findes en beskrivelse af de enkelte naturtyper og nogle af deres typiske arter.

Oversigtskort over Natura 2000-området. På kortet vises områdets kortlagte habitatnaturtyper. Der er flere søer over 5 ha i området. Naturtypen kendes ikke for alle søer over 5 ha, men alle er omfattet af vandområdeplanen.

I figuren ovenfor er oversigtligt vist udstrækningen af de kortlagte habitatnaturtyper, der udgør en del af områdets udpegningsgrundlag. Kortet viser udbredelsen af de lysåbne naturtyper, skovnaturtyperne, vandløbsnaturtyperne og sø-naturtyperne (søer over og under 5 ha) samt de marine naturtyper. For en mere detaljeret visning af naturtypens udbredelse henvises til Miljøstyrelsens hjemmeside.

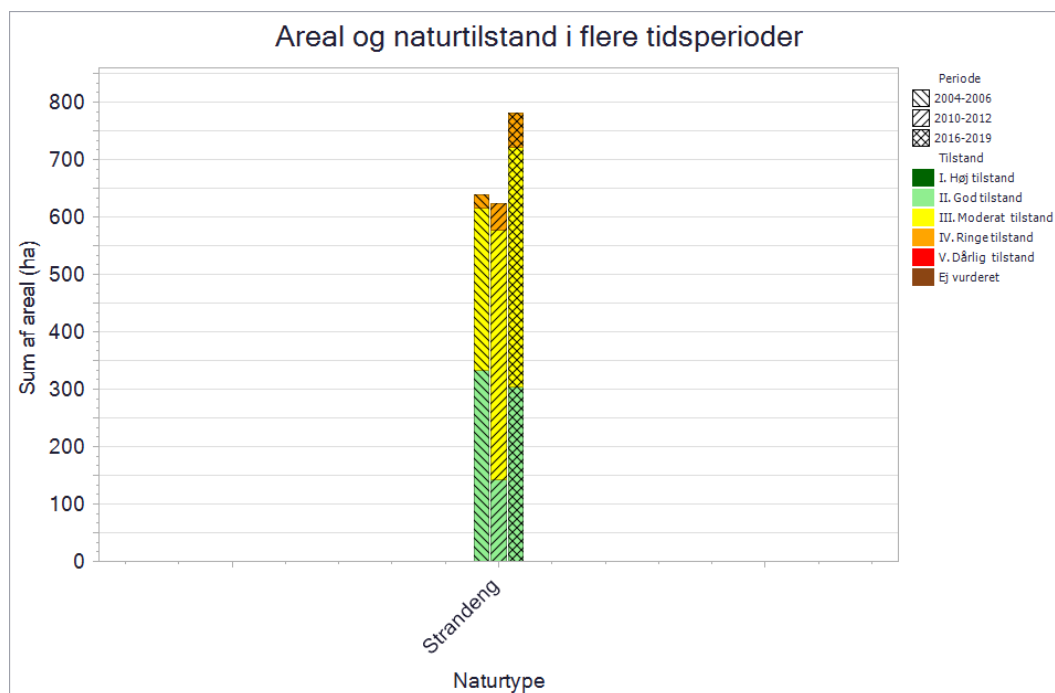
3.1 Områdets terrestriske natur

I området er der ved seneste kortlægning (2016-2019) kortlagt 12 lysåbne naturtyper og 3 skovnaturtyper.

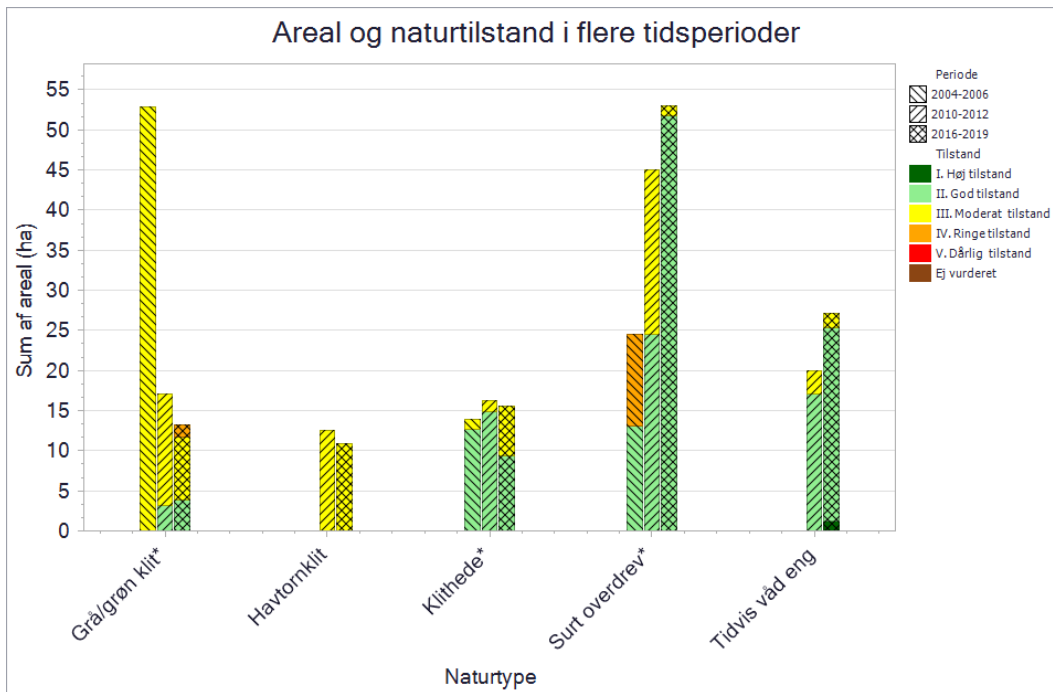
De fleste lysåbne naturtyper har været kortlagt tre gange (2004-06, 2010-12 og 2016-19) andre kun i forbindelse med de seneste to kortlægninger. Skovnaturtyperne har været kortlagt to gange (2005-12 og 2016-19). I grafen er første kortlægning af skov vist i søjlen for 2004-06.

I nedenstående grafer ses det samlede areal for hver naturtype i Natura 2000-området. Graferne viser desuden den historiske udvikling i naturtypernes areal og tilstand.

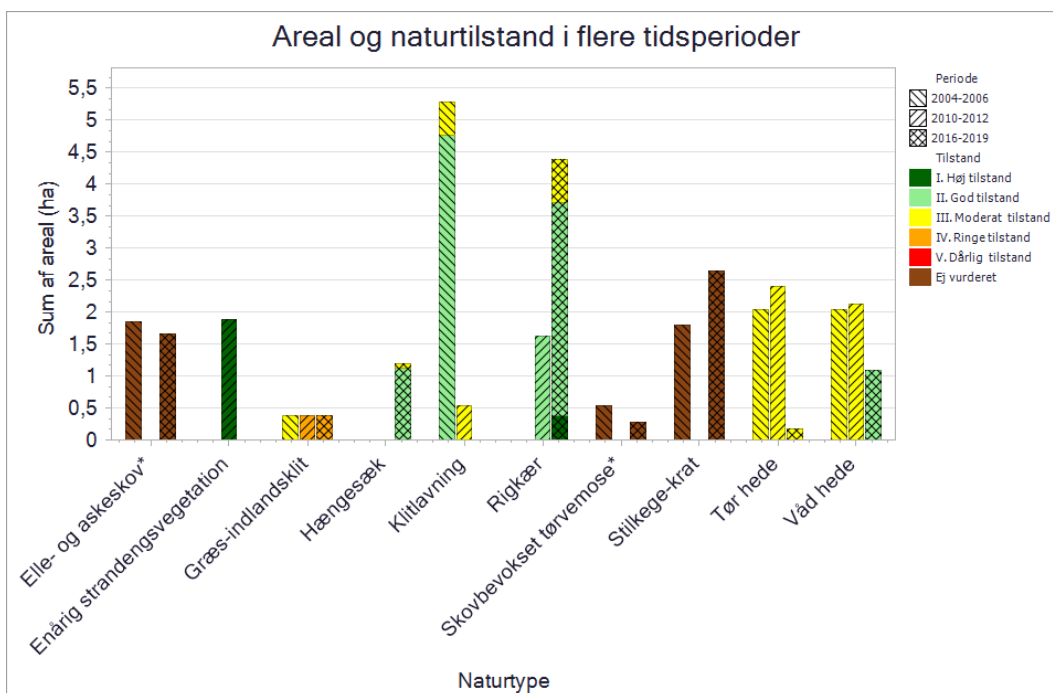
For de naturtyper, hvor der er et bekendtgørelsesfastsat tilstandssystem, er naturtypernes tilstand ligeledes angivet. Derved ses både den arealmæssige udvikling samt udviklingen i naturtypernes tilstand. For skovene og de to lysåbne naturtyper "urtebræmmer" og "indlandsklipper" er der ikke tilstandssystemer, og tilstanden vises derfor som "ej vurderet".

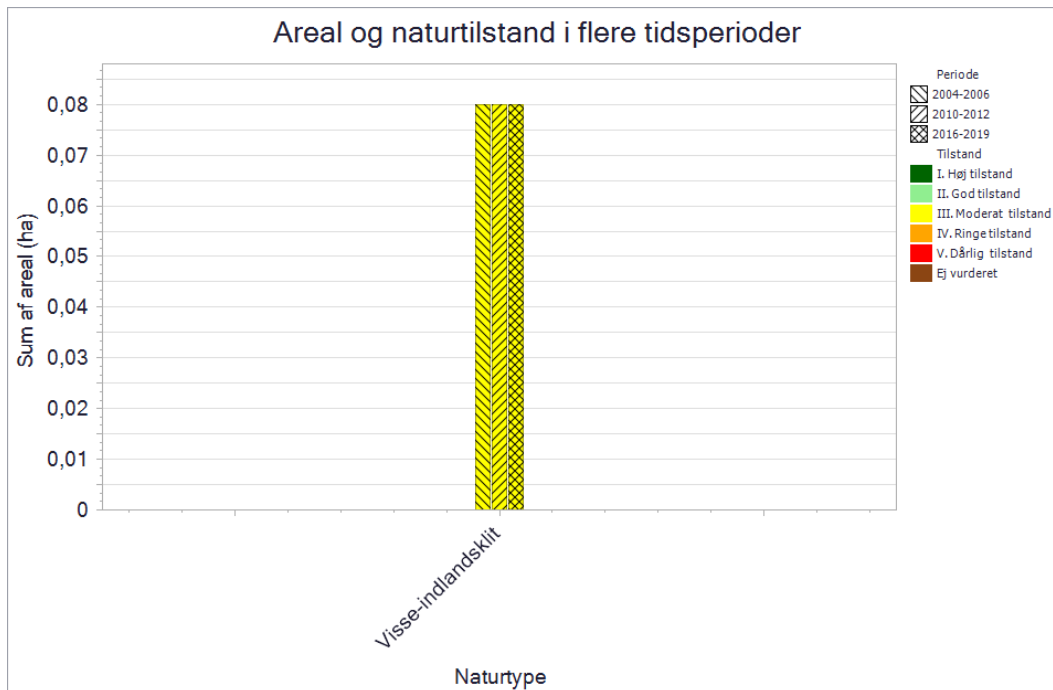
Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala. Første kortlægning af skovnaturtyper er vist i søjlen for 2004-06.

Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala. Første kortlægning af skovnaturtyper er vist i søjlen for 2004-06.

Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala. Første kortlægning af skovnaturtyper er vist i søjlen for 2004-06.

Grafen viser de kortlagte terrestriske naturtypers areal. Kortlægningsperioden er angivet ved skraveringen af de enkelte søjler og tilstandsklasserne vises med en farveskala. Første kortlægning af skovnaturtyper er vist i søjlen for 2004-06.

3.1.1 Lysåbne terrestriske naturtyper

I området er kortlagt en række lysåbne, terrestriske naturtyper, og i det følgende gives en generel beskrivelse af de enkelte typer.

Langs mere beskyttede kyster, hvor vind- og bølgeenergien er reduceret på grund af en lavere vanddybde og læ, dannes strandengstyper præget af salttolerante græsser og urter, typisk betinget af tidvise oversvømmelser med saltvand. Her findes den egentlige strandeng og strandrørsump (1330) med en mere eller mindre stærk zonering.

De mere stabile klitter findes lidt væk fra den eksponerede kyst, længere inde i landet. Vegetationstypen er afhængig af sandets kalkindhold, fugtighed og forstyrrelsesgrad. Grå/grøn klit (2130) består af et mere eller mindre lukket plantedække med græsser, urter, mosser og laver. Typen dækker over to undertyper, hvor den ofte artsrige grønsværsklit findes, hvor sandet er mere kalkholdigt, mens grå klit er de mest udvaskede og sure klitter med en særlig rig mos- og lavflora. Ved en yderligere udvaskning og stabilisering af sandet dannes klithede (2140) med dominans af dværgbuske. Uden naturlige forstyrrelser, der holder vegetationen åben, vil klitterne gro til i mere eller mindre åbne krat med forskellige træer og buske. På mere kalkrig bund dannes havtornklit (2160) ofte med islæt af havtorn. Visse-indlandsklit (2310), er præget af dværgbuske og findes ofte i mosaik med græs-indlandsklit (2330), som omfatter åben græs- eller urtevegetation, ofte med laver, hvor sandet fortsat er synligt mellem planterne.

Hederne findes på sandede, næringsfattige jorder typisk med mordannelse. På højere liggende arealer findes tør hede (4030) præget af dværgbuske som hedelyng, revling, tyttebær og hede-melbærris. I lavninger findes våd hede (4010) præget af dværgbuske og/eller lave pors, ofte med stort indslag af blåtop, klokkeløg og stedvist en rig urte-, mos- og lavflora. Surt overdrev (6230) omfatter stedvis meget artsrige græs-urtesamfund på kalkfattig, tør bund. Naturtypen findes i mange varianter og overgangsformer der er afhængig af jordbundsforholdene. Tidvis våd eng (6410) et næringsfattigt græs-urte-samfund på bund, som tidvis er fugtig, våd eller oversvømmet. På kalkrig bund udvikles artsrige samfund med arter fælles med bl.a. rigkær, mens der på kalkfattig bund er tale om mere eller mindre fugtig mager græs-urtevegetation med færre arter. Typen danner

ofte overgangen mellem vådbundstyper og overdrev eller hede, idet de er for fugtige til at være overdrev og for tørre til at være mose eller kær. Hængesæk (7140) er en variabel naturtype, der starter eller er endt som et flydende plantedække i vand, langs søer og vandløb, i forbindelse med kildevæld eller i lavninger i kær og heder. I visse tilfælde er vandet kommet til sekundært grundet øget vandtilførsel. I en lang årrække gynger eller synker plantesamfundet, når man går på det – den fase kaldes hængesæk. Efterhånden kan hængesækken vokse sig så tyk på grund af tørvedannelse, at den ikke længere gynger. På mere eller mindre kalkrig og næringsfattig bund med konstant høj grundvandstand – typisk betinget af en opadgående grundvandsstrøm – udvikles den ofte artsrige naturtype rigkær (7230), som særligt kan være rig på karplanter og mosser.

Inden for området er der i alt i den seneste naturtypekortlægning (2016-19) kortlagt ca. 907 ha lysåbne naturtyper. I den forrige kortlægning af de lysåbne naturtyper (2010-12) blev der kortlagt ca. 744 ha. Forskellen skyldes primært en mere detaljeret kortlægning af habitatnaturtyperne i området.

Naturtilstanden for de lysåbne naturtyper er god-høj for ca. 44% af det kortlagte areal. Dette er en lidt højere andel end i sidste kortlægningsrunde (2010-12), hvor kun ca. 28% af arealet var i god-høj naturtilstand. Der er helt overordnet set drift i form af græsning eller høslæt på omkring 70% af det samlede areal med lysåbne naturtyper. Der er problemer med tilgroning i vedplanter på ca. 1/4 af arealet og med tilgroning i høje urter på ca. 38% af arealet. Der er stort set ikke registreret problemer med afvanding på områdets lavbunds naturtyper eller med invasive arter eller påvirkning med næringsstoffer f.eks. fra nærliggende dyrkede arealer.

Strandeng (1330) er kortlagt hele vejen rundt langs fjorden. Der er fundet en del flere arealer med naturtypen denne gang i forhold til kortlægningen 2010-2012. Arealet er således ændret fra ca. 623 ha til nu ca. 782 ha ved den seneste kortlægning. Forskellen skyldes en justering af naturtypens afgrænsning samt en mere detaljeret kortlægning i den seneste kortlægningsrunde. Ca. 305 ha. (svarende til ca. 39%) er i god naturtilstand (mod ca. 23% ved kortlægningen i 2010-12), mens resten er moderat-ringe tilstand. Den overvejende moderat-ringe tilstand skyldes, at en stor andel af arealet er dækket af højt tagrør.

Krikand benytter områdets store vandarealer til rast og fouragering. Foto: Peter Bundgaard

Surt overdrev (6230) er kortlagt spredt mange steder i området. Arealet på ca. 53 ha er lidt større end ved kortlægningen 2010-2012, hvor der blev kortlagt ca. 45 ha. Forskellen skyldes primært en mere detaljeret kortlægning i den sidste kortlægningsrunde. Næsten hele det kortlagte areal (98%) er i god naturtilstand pga. at der er drift (afgræsning) på hele arealet og deraf kun begrænsede problemer med tilgroning.

Tidvis våd eng (6410) er fortrinsvis fundet i den sydvestlige del af området nær Fjand. Arealet på ca. 27 ha er noget større end ved kortlægningen 2010-2012, hvor der blev kortlagt ca. 20 ha. Forskellen skyldes primært en mere detaljeret kortlægning i den sidste kortlægningsrunde. Næsten hele det kortlagte areal (93%) er i god-høj naturtilstand da hovedparten af arealet er i drift og der kun er begrænsede problemer med tilgroning og hydrologi.

Klithede (2140) er kortlagt med fem polygoner i den sydvestlige del af området. Arealet er stort set uændret i forhold til forrige kortlægning 2010-12. Ca. 61% af det kortlagte areal er beregnet til at være i god tilstand, mens resten er beregnet til moderat naturtilstand. Den overvejende gode tilstand skyldes, at strukturen overordnet set er god og der kun lokalt er problemer med invasive arter og tilgroning.

Grå/grøn klit (2130) er kortlagt med seks polygoner spredt i den sydlige og vestlige del af området. Der er i alt kortlagt ca. 13 ha i seneste kortlægningsrunde mod ca. 17 ha ved kortlægningsrunden i 2010-12. Arealændringen skyldes bl.a., at et areal lige syd for Thorsminde denne gang er blevet vurderet til at tilhøre naturtypen havtornklit (2160). Arealet blev i 2010-12 kortlagt som grå/grøn klit. Desuden er der fundet nye arealer i området.

Kun ca. 29% af det kortlagte areal for naturtypen er beregnet til at være i god tilstand, mens resten er beregnet til moderat-ringe naturtilstand. Den overvejende moderat-ringe naturtilstand skyldes strukturelle problemer især med tilgroning i invasive arter og vedplanter.

Havtornklit (2160) er kortlagt med et enkelt areal på knap 11 ha beliggende lige syd for Thorsminde (se under grå/grøn klit). I forrige kortlægningsrunde i 2010-12 blev der også kun kortlagt et enkelt polygon (på ca. 12,5 ha) i det samme område. Arealændringen skyldes primært en justering af naturtypens afgræsning samt en mere detaljeret kortlægning i den seneste kortlægningsrunde. Hele det kortlagte areal er i moderat naturtilstand pga. af et lavt artsindhold.

Rigkær (7230) er kortlagt med syv mindre arealer, der alle ligger i den nordøstlige del af området. Arealet er noget større end ved kortlægningen 2010-2012, hvilket skyldes en mere detaljeret kortlægning, hvorved der er dukket flere nye arealer op. Under forrige kortlægningsrunde i 2010-12 blev der fundet 1,6 ha med denne naturtype, og under den seneste kortlægning i 2016-19 er der fundet 4,4 ha. Ca. 85% af det samlede kortlagte areal beregnes til at være i god-høj naturtilstand, hvilket overvejende skyldes, at den overvejende del af arealet er i drift (afgræsning/slåning) og således er der kun i begrænset omfang problemer med tilgroning i høj vegetation.

Lysbuget knortegås benytter områdets store vandarealer til rast og fouragering. Foto: Frits Rost

Hængesæk (7140), der er ny på områdets udpegningsgrundlag, er kortlagt med to arealer hhv. ved sydenden af Nissum Fjord ved Fjand og nordøst for Tangsø. Tilsammen udgør arealerne 1,4 ha. Arealerne er fundet ifm. en mere detaljeret kortlægning 3. kortlægningsrunde. Størstedelen af arealet er beregnet til at være i god naturtilstand, hvilket skyldes en god hydrologi og at der ikke er konstateret invasive arter eller vedplanter i betydelende omfang.

Våd hede (4010) er i den seneste runde kortlagt med et enkelt ganske lille polygon på ca. 1 ha beliggende i den østlige del af området nær Bækmarksbro. I forrige kortlægningsrunde i 2010-12 blev der kortlagt ca. det dobbelte areal. Arealændringen skyldes primært en mere detaljeret kortlægning i den seneste kortlægningsrunde. Hele det kortlagte areal er beregnet til at være i god naturtilstand idet der kun er begrænsede problemer med tilgroning i høj vegetation og vedplanter.

Græs-indlandsklit (2330) er i den seneste runde kortlagt med et enkelt ganske lille polygon på 0,4 ha beliggende nær Fjand i den sydlige del af området. Arealet er uændret i forhold til det kortlagte areal i 2010-12. Hele det kortlagte areal er beregnet til at være i ringe naturtilstand, hvilket det også blev i sidste kortlægningsrunde. Tilstanden skyldes problemer med tilgroning i høje græsser og urter og at artsindholdet er ringe.

Tør hede (4030) er i den seneste runde kortlagt med et enkelt ganske lille polygon på 0,2 ha beliggende i den sydlige del af området. I sidste kortlægningsrunde i 2010-12 blev der kortlagt et noget større areal (ca. 2 ha). Arealændringen skyldes primært en mere detaljeret kortlægning i 3. kortlægningsrunde. Hele det kortlagte areal er beregnet til at være i moderat naturtilstand, hvilket overvejende skyldes, at der kun er fundet meget begrænsede partier med veludviklet hedevegetation. Manglende pleje vurderes overordnet set ikke på nuværende tidspunkt at være en større trussel mod områdets tørre hede.

Visse-indlandsklit (2310) er i den seneste runde kortlagt med et enkelt ganske lille polygon på 0,1 ha beliggende nær Fjand i den sydlige del af området. Arealet er uændret i forhold til det kortlagte areal i 2010-12. Hele det kortlagte areal er beregnet til at være i moderat naturtilstand, hvilket det også blev i sidste kortlægningsrunde. Tilstanden skyldes problemer med tilgroning i høje græsser og urter.

Naturtyperne enårig strandengsvegetation (1310) og klitlavning (2190), der ved sidste kortlægning i 2010-12 udgjorde hhv. 1,9 og 0,5 ha er ikke genfundet under den seneste kortlægningsrunde.

3.1.1.1 Foreløbig vurdering af trusler mod naturtilstanden

Vurdering af en række væsentlige trusler har indgået konkret i kortlægning og tilstandsvurdering af naturtyper inden for det gennemførte NOVANA-program. Der er tale om kendte og aktuelle trusler med fokus på de forhold, som det er muligt at håndtere forvaltningsmæssigt.

Omfanget af disse trusler for dette områdes lysåbne naturtyper er vist nedenfor, og betydningen er konkret beskrevet og vurderet. Det drejer sig om truslerne tilgroning, uhensigtsmæssig hydrologi, direkte påvirkning fra landbrugsdrift og forekomst af invasive arter.

Tilgroning af lyskrævende naturtyper med høje urter eller vedplanter

De fleste lysåbne naturtyper er afhængige af fortsat græsning eller høslæt – oftest som et led i ekstensiv landbrugsdrift. Ved ophør af græsning eller høslæt vil naturarealet gro til i høje urter og vedplanter, og de lyskrævende, lavtvoksende arter, der er karakteristiske for naturtyperne, bliver udkonkurreret.

Ved naturtypekortlægningen er dækningsgraden af forskellige strukturelementer registreret, bl.a. dækningsgraden af middelhøj græs-/urtevegetation (15 – 50 cm), dækningsgraden af høj græs-/urtevegetation (over 50 cm) og kronedækket af træer og buske. Dækningsgraden er registreret på en skala fra 1-5. Omfanget og betydningen af tilgroningstruslen er vurderet for de enkelte naturtyper ved at sammenholde de indsamlede oplysninger om tilgroning med middelhøje urter, høje urter samt med træer og buske.

Dækningsgraden for de enkelte parametre er registreret ud fra nedenstående skala:

Dækningsgraden af middelhøj græs-/urtevegetation (15 – 50 cm)	Dækningsgraden af høj græs-/urtevegetation (over 50 cm)	Kronedækket af træer og buske
1) 0-5%	1) 0-5%	1) 0%
2) 5-10%	2) 5-10%	2) 1-10%
3) 10-30%	3) 10-30%	3) 10-25%
4) 30-75%	4) 30-75%	4) 25-50%
5) 75-100%	5) 75-100%	5) 50-100%

Uhensigtsmæssig hydrologi i vådbundsnaturtyper

Kunstig afvanding med grøfter, dræn eller pumper forandrer naturen og kan føre til ændring i vegetationen, så den naturlige, naturtype-karakteristiske vådbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke tørbundsarter.

Ved naturtypekortlægningen er det på lavbundsarealer registreret, hvor stor effekt afvanding har på vegetationens sammensætning af arter. Effekten er angivet på en skala fra 1-5.

Afvanding er registreret ud fra en skala fra 1-5 inddelt som nedenstående:

Afvanding
0) Højbundsareal
1) Ingen grøfter eller dræn. Fugtigbundsvegetation intakt
2) Afvanding m. svag effekt. Fugtigbundsvegetation udbredt
3) Afvanding m. tydelig effekt. Fugtigbundsvegetation på dele af arealet
4) Afvanding m. udbredt effekt. Fugtigbundsvegetation hist og her
5) Fuldstændig afvandet. Fugtigbundsvegetation mangler

Direkte påvirkning fra landbrugsdrift på tilstødende arealer

Intensiv landbrugsdrift på arealer, der grænser lige op til naturarealer, kan indebære en negativ påvirkning af naturindholdet i randområdet som følge af afdrift/udskylning af overskud af gødning eller sprøjtemidler. Forøget næringsindhold kan medføre, at naturtypens karakteristiske arter udkonkurreres af højt voksende arter, der favoriseres af det forøgede næringsindhold. Direkte tilførsel af næringsstoffer på naturarealet har samme effekt.

Ved naturtypekortlægningen er det samlede omfang af tydelige tegn på randpåvirkning fra gødsning eller sprøjtning af naboarealer samt direkte gødsning eller tilskudsfodring på arealet registreret.

Den påvirkede arealandel er angivet på en skala fra 1-5 inddelt som nedenstående:

Arealandel tydelig eutrofiering (direkte gødsning eller tilskudsfodring)	Areal andel med tydelig randpåvirkning fra gødsning af naboarealer	Areal andel med tydelig randpåvirkning fra sprøjtning af naboarealer
1) 0%	1) 0%	1) 0%
2) 1-10%	2) 1-10%	2) 1-10%
3) 10-25%	3) 10-25%	3) 10-25%
4) 25-50%	4) 25-50%	4) 25-50%
5) 50-100%	5) 50-100%	5) 50-100%

Forekomst af invasive arter

Invasive plantearter er ikke-hjemmehørende arter, der fortrænger naturlig vegetation. Forekomst af invasive arter er en trussel, fordi arterne breder sig ekspansivt og udkonkurrerer de arter, der er karakteristiske for naturtyperne. Invasive arter er særlig et problem i kyst- og klitnaturtyperne samt på hederne.

Ved naturtypekortlægningen er det registreret, på hvor stor en andel af det samlede areal, der forekommer en eller flere af de invasive arter, der er opført i Appendiks 2 til den tekniske anvisning for kortlægningen.

Arealandelen, hvor der forekommer invasive arter, er angivet på en skala fra 1-5 inddelt som nedenfor:

Samlet dækning af invasive arter
1) 0%
2) 1-10%
3) 10-25%
4) 25-50%
5) 50-100%

Arealandel med drift

For de driftsafhængige, lysåbne naturtyper er det registreret, om arealet på kortlægningstidspunktet (2016-19) var i drift/pleje til sikring af lysåbne forhold. Drift er registreret som det totale andel af arealet, der enten græsses, tages høslæt (det afslåede materiale fjernes) eller foretages slåning (det afslåede materiale efterlades). Dette er opgjort ud fra en skala fra 1 til 5.

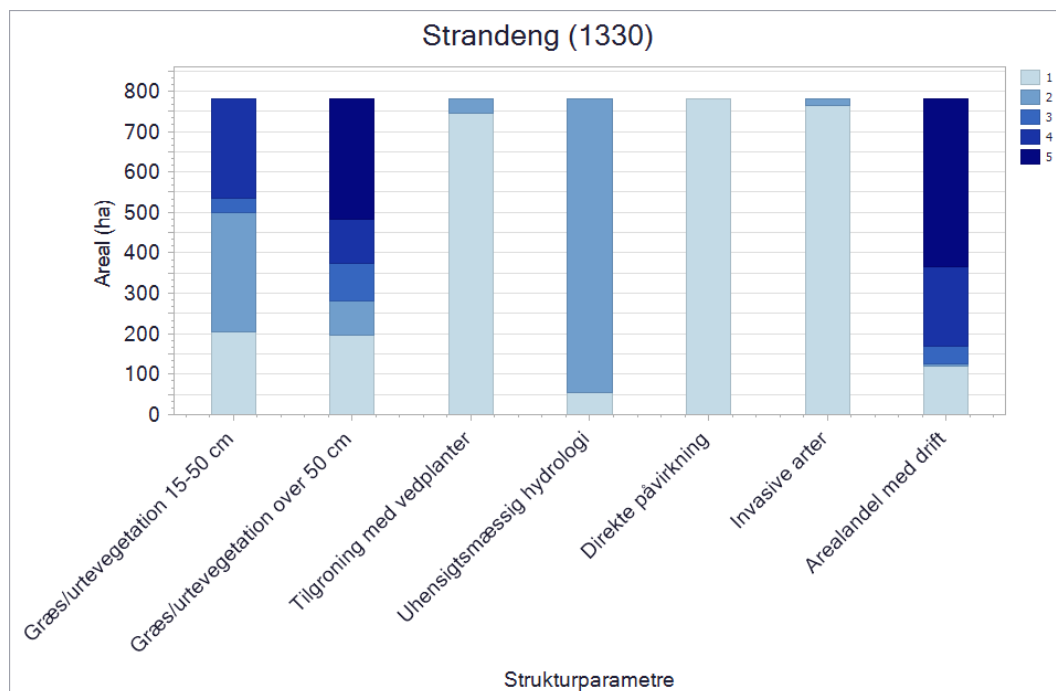
Manglende pleje er en trussel mod flere lysåbne naturtyper. For plejekrævende lysåbne naturtyper vil naturtilstanden normalt/ofte være afhængig af, at den hensigtsmæssige drift videreføres.

Samlet arealandel med drift

- 1) 0-5%
- 2) 5-10%
- 3) 10-30%
- 4) 30-75%
- 5) 75-100%

Negative påvirkninger på naturtyper

I nedenstående afsnit gennemgås de enkelte naturtyper i forhold til hvilke parametre, der påvirker dem negativt, og hvor meget naturtypen samlet set bliver påvirket af den enkelte parameter. De enkelte parametres påvirkning afbildes grafisk ud fra en skala på 1-5, hvor 1 generelt angiver den mindste værdi fx mindst tilgroning, mindst arealandel der er påvirket af gødsugning, bedst hydrologi osv. og 5 generelt angiver den største værdi fx størst tilgroning, størst areal andel der er påvirket af gødsugning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljeret redegørelse.

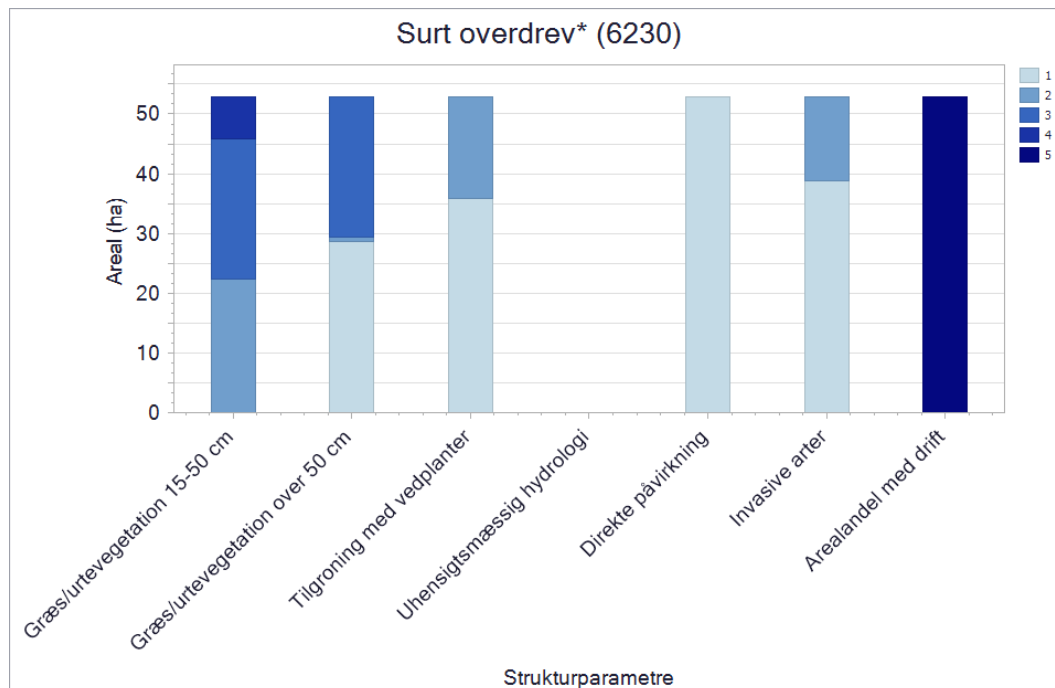

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsugning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsugning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljeret redegørelse.

Strandeng (1330) er først og fremmest betinget af saltpåvirkning og uforstyrret hydrologi, og er typisk afhængig af den konstante dynamik, som jævnlige oversvømmelser skaber, og som kan medføre dannelse af lo-systemer og saltpander. Strandengene er i deres artsrige, lavtvoksende

form helt afhængig af en passende græsning med fravær af gødskning, der begunstiger strandengens karakteristiske planter og fugle og muliggør, at der kan udvikles positive strukturelementer som f.eks. tuer af gul engmyre og en artsrig urtevegetation. I den ugræssede form udvikler de våde dele af strandengen sig til strandsumpe med især tagrør og strand-kogleaks.

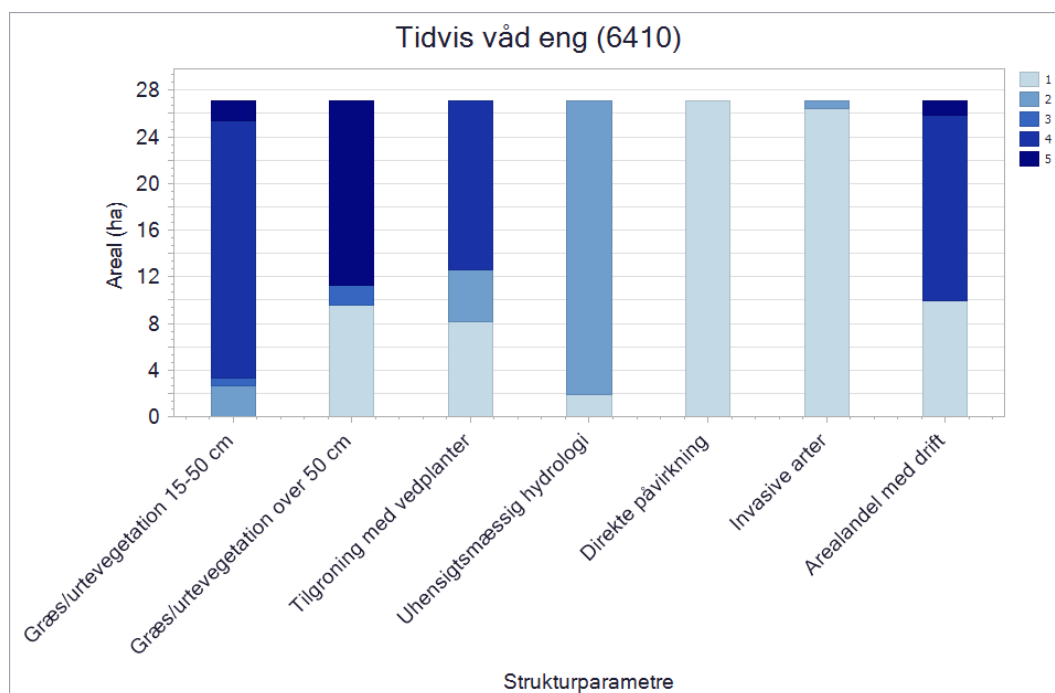
I dette Natura 2000-område er mere end halvdelen af de kortlagte arealer med strandeng mere eller mindre tilgroet med høj vegetation (strandørsump domineret af tagrør). Dette er den afgørende faktor og primære årsag til naturtypens overvejende dårlige tilstand i dette område, idet der ikke er konstateret andre væsentlige trusler for naturtypen. Områder med højt tæt tagrør bortskygger meget af den øvrige vegetation og hæmmer den naturlige dynamik således at mange af disse områder ender med et lavt artsindeks og dermed trækker den samlede naturtilstand ned.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Surt overdrev (6230) rummer en græsningsbetinget, urtedomineret vegetation udviklet på relativt sur, veldrænet bund uden anden kulturpåvirkning end græsning. De ofte meget artsrige plantesamfund, der udvikler sig på gamle sure overdrev, er stærkt afhængige af en lang, stabil udvikling med konstant afgræsning og fravær af gødskning og uden isåning af kulturplanter. Under disse forhold udvikles positive strukturelementer som en urterig flora, myretuer, nedbidte træer og buske som evt. har fodposere. Et moderat indslag af vedplanter er således naturligt og ønskeligt på naturtypen.

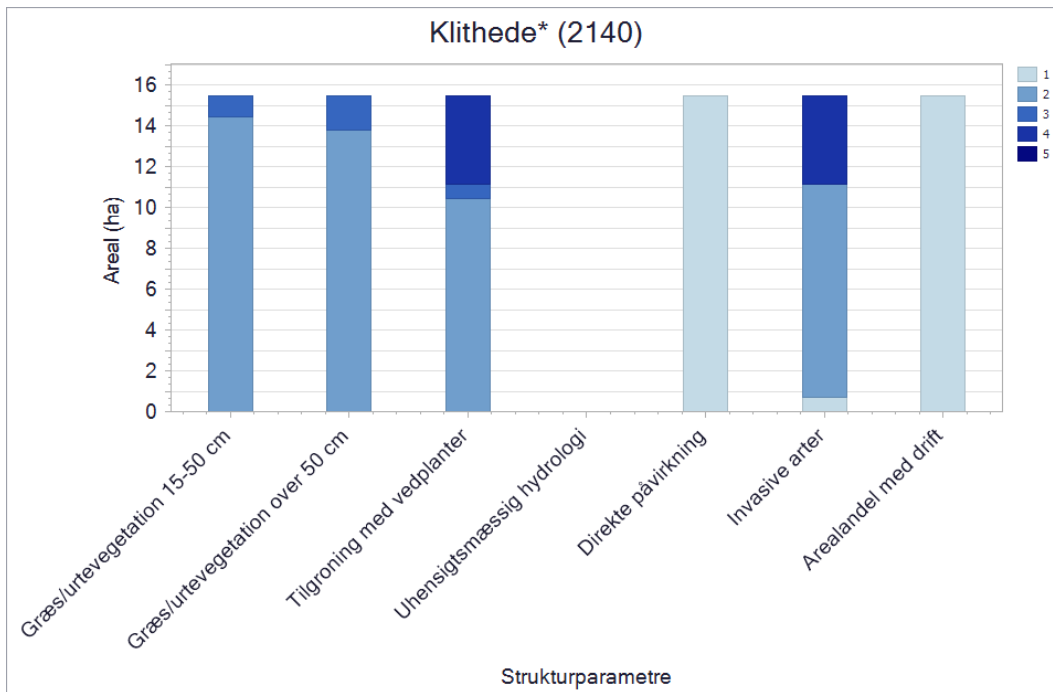
Eneste konstaterede trussel på de kortlagte sure overdrev i dette område er tilgroning i høje græsser og urter, hvilket er registreret på lidt under halvdelen (ca. 44%) af det kortlagte areal. Der er til gengæld drift på hele det kortlagte areal med naturtypen, hvilket kan tyde på, at driften er utilstrækkelig på nogle af arealerne.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljeret redegørelse.

Tidvis våd eng (6410) er først og fremmest betinget af næringsfattige forhold og en fluktuerende vandstand, og udvikles bedst hvor der er intakt hydrologi og fravær af gødskning. Naturtypen er græs- og urtedomineret og således afhængig af drift i form af høslæt eller græsning, men et moderat indslag af vedplanter kan være naturligt og ønskeligt på naturtypen.

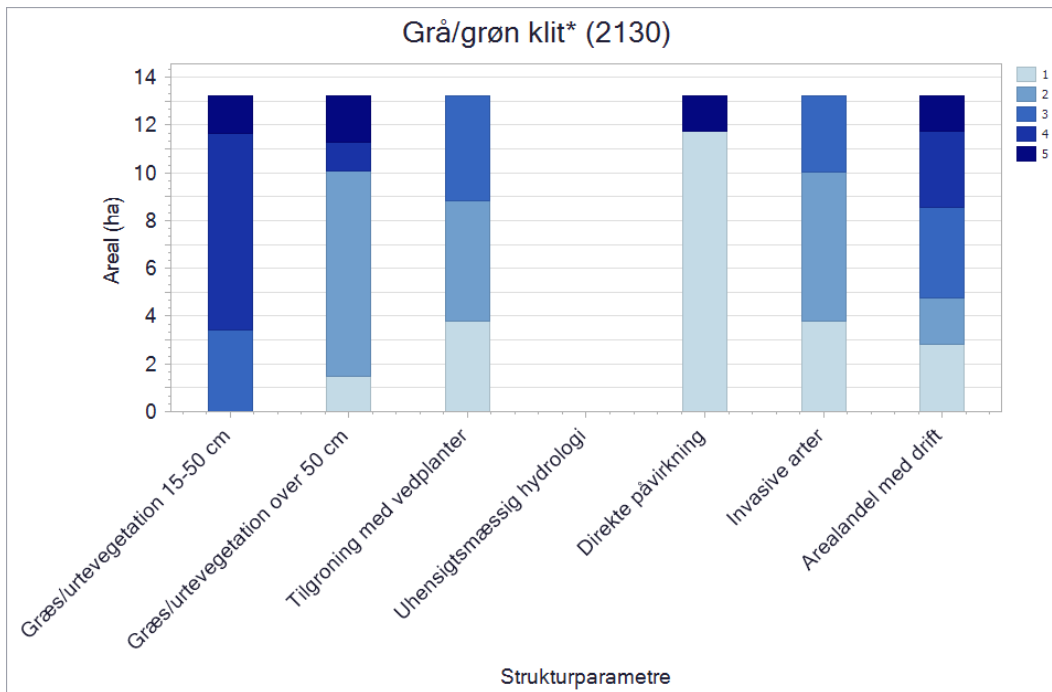
I dette Natura 2000-område er ca. 2/3 (ca. 65%) af de kortlagte arealer med naturtypen truet af tilgroning med høj græs og urtevegetation og godt halvdelen truet af tilgroning i vedplanter (ca. 54%). Resten af de registrerede parametre vurderes ikke umiddelbart at udgøre nogen trussel for naturtypen. På ca. 2/3 af det kortlagte areal er der drift (afgræsning).

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljeret redegørelse.

Klithede (2140) er afhængig af naturlig dynamik og er meget følsom overfor eutrofiering, der skader mos- og lavforekomsterne og øger tilgroning med græsser og vedplanter. Våd klithede er afhængig af naturlig hydrologi. Klitheden er normalt betinget af græsning, og bekæmpelse af invasive arter som bjerg-fyr og rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

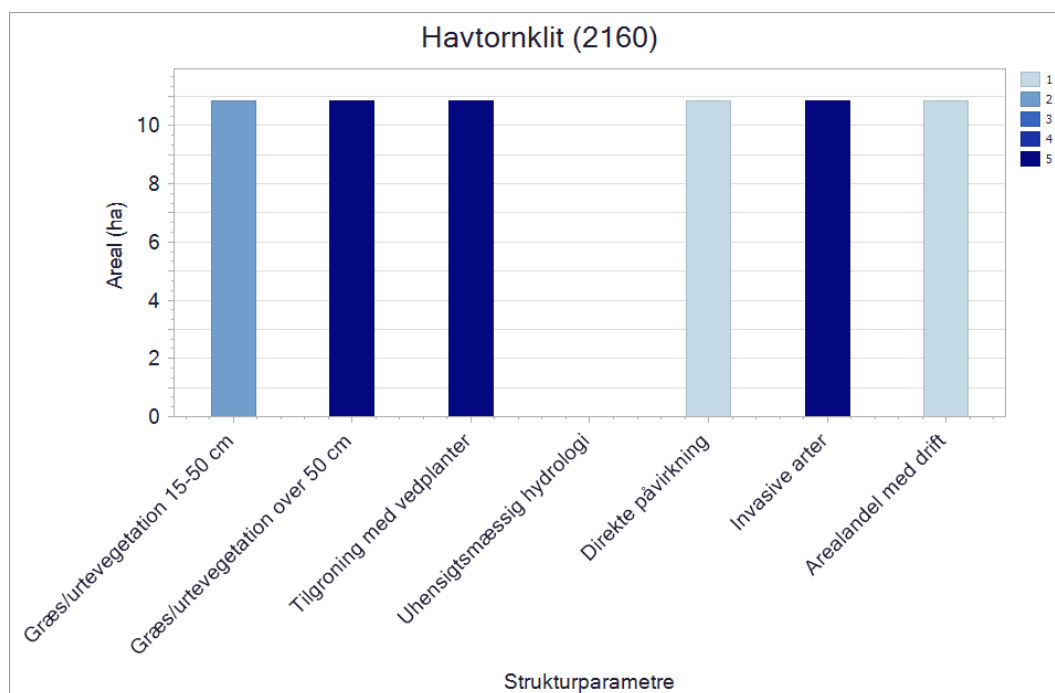
I dette Natura 2000-område er ca. 10% af de kortlagte arealer med naturtypen truet af tilgroning med høj græs og urtevegetation og ca. 1/3 er truet af tilgroning med vedplanter. To af de kortlagte polygoner (ca. 1/4 af det samlede kortlagte areal af naturtypen) er desuden stærkt truet af invasive arter som rynket rose, glansbladet hæg og bjerg-fyr.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Grå/grøn klit (2130) er afhængig af næringsfattige forhold, og især grå klit er meget følsom overfor eutrofiering, der skader mos- og lavforekomsterne. Naturtypen kan være betinget af naturlig dynamik, idet den udvikles ved naturlig succession af hvid klit. Især grøn klit vil normalt være driftsbetinget, og desuden kan bekæmpelse af invasive arter som rynket rose være nødvendig for at sikre naturtypen.

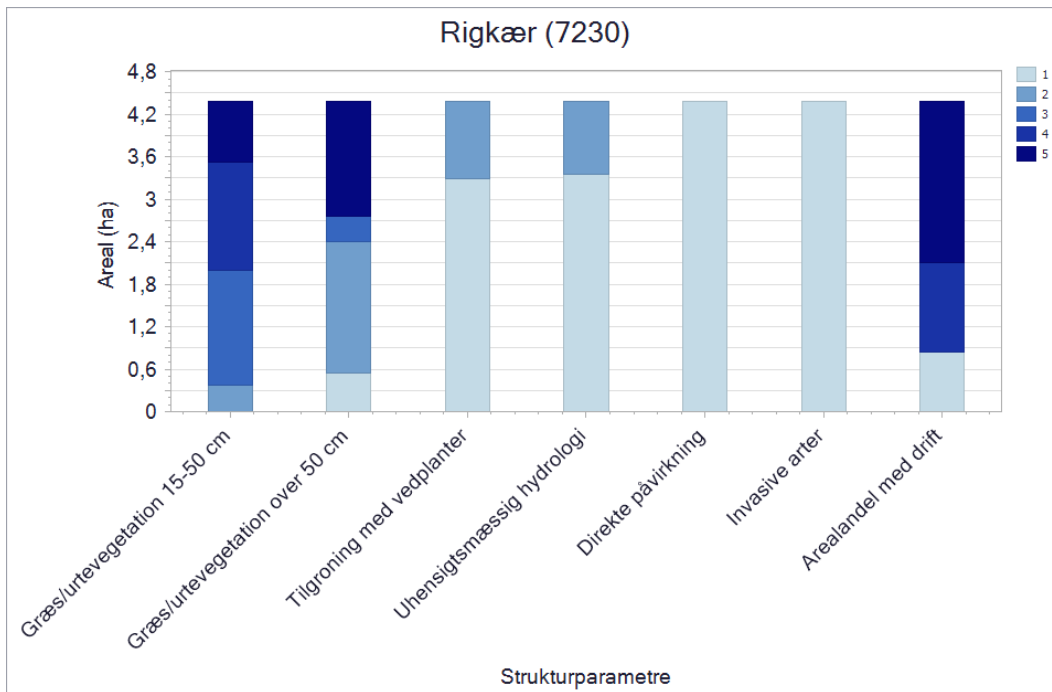
I dette Natura 2000-område er ca. 1/4 af de kortlagte arealer med naturtypen truet af tilgroning med høj græs og urtevegetation samt invasive arter som bjerg-fyr, glansbladet hæg og rynket rose og ca. 1/3 af arealet er desuden truet af tilgroning med vedplanter, som tildels er de samme arter, som dem der er invasive. Ca. 11% af det kortlagte areal har problemer med næringsstofbelastning fra nærliggende dyrkede arealer. Der er drift på lidt over halvdelen af det kortlagte areal.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Havtornklit (2160) er bedst udviklet, når der er en høj andel af hjemmehørende buske (ene og gråris undtaget), en forholdsvis lav andel af græsser og urter og ingen forekomst af invasive arter. Naturtypen er ikke græsningsbetinget. Bekæmpelse af invasive arter som bjerg-fyr og rynket rose kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

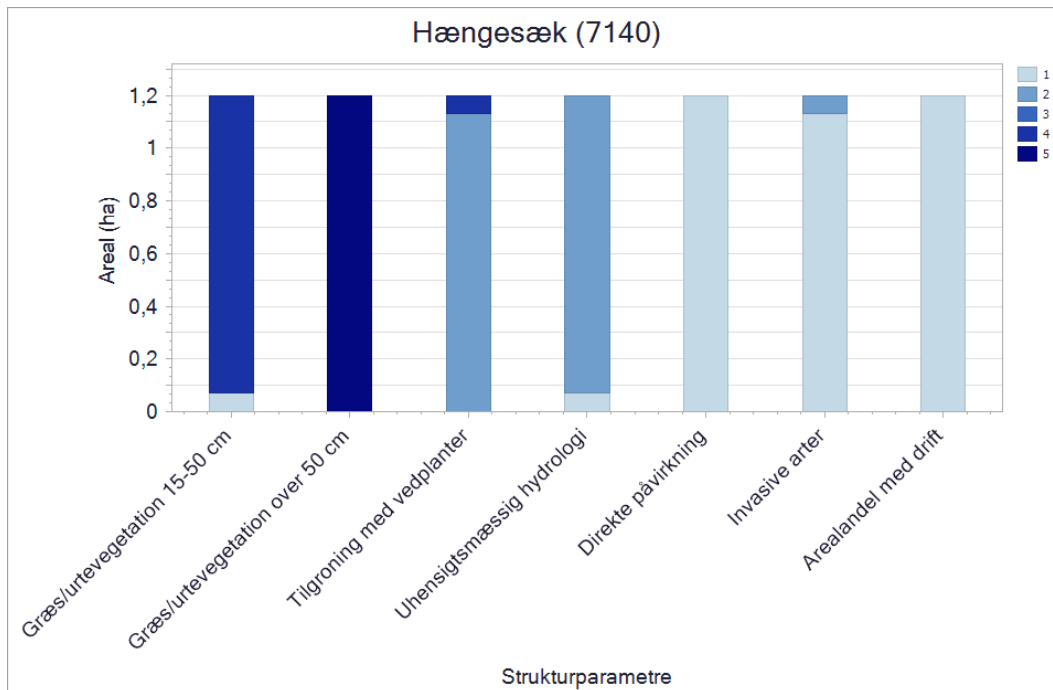
Det ene areal, der er kortlagt med denne naturtype i området er hårdt presset af tilgroning i høj vegetation og invasive arter som hvid-gran, rynket rose og glansbladet hæg.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Rigkær (7230) er først og fremmest betinget af intakt hydrologi med en tilstrækkelig mængde rent, baserigt fremsivende grundvand, der medfører mere eller mindre permanent vandmættet jordbund. Grundvandets indhold af jern og kalk binder fosfor i forbindelser, der ikke kan optages af planter, og der skabes gode vækstforhold for såkaldte nøjsomhedsplanter. Naturtypen er afhængig af vedvarende græsning, og under fravær af gødskning kan der udvikle sig knoldstrukturer med mulighed for udvikling af en artsrig vegetation af lavtvoksende urter og en rig mosflora.

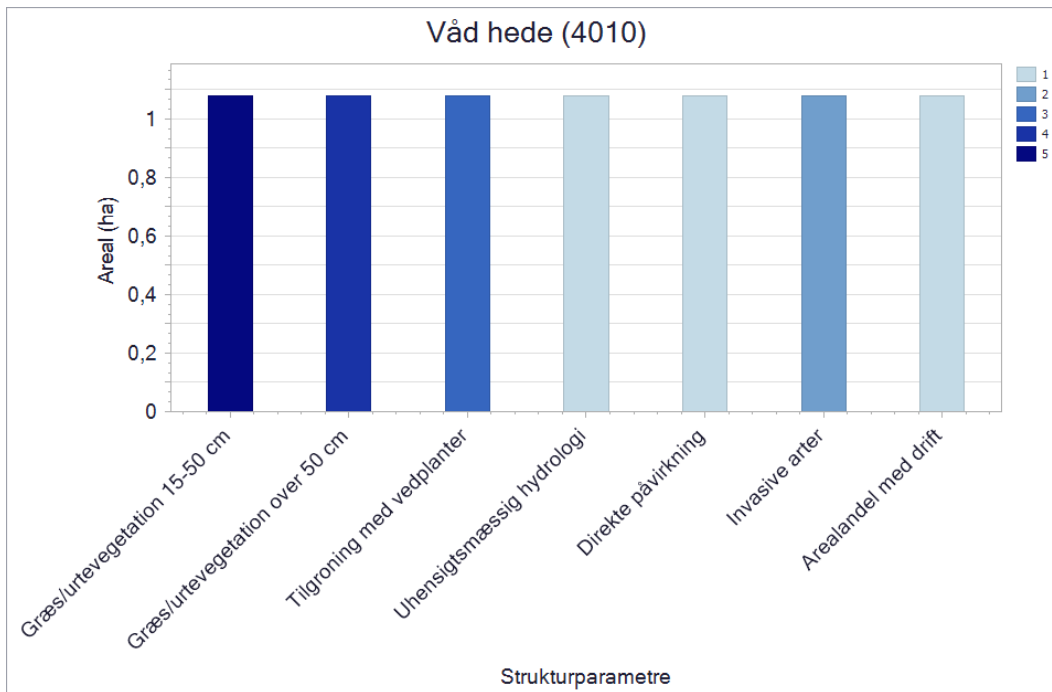
På lidt under halvdelen (ca. 45%) af det kortlagte areal med naturtypen er der problemer med tilgroning i høj græs og urtevegetation. Der er drift på 4/5 (ca. 81%) af det kortlagte areal. Manglende drift vurderes derfor ikke på nuværende tidspunkt at være en væsentlig trussel mod områdets rigkær.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Mosetyper hængesæk (7140) er betinget af stabil, høj vandstand af næringsfattigt vand, og opretholdelse af naturtypen under upåvirkede forhold er normalt ikke afhængig af drift eller pleje. Naturtypen kan dog være driftsbetinget i visse, særlige naturgivne situationer. Det gælder fx, hvor hængesæk er dannet ved at gro ud over kildevæld, og hvor fravær af drift på længere sigt vil resultere i tilgroning med høje urter og vedplanter.

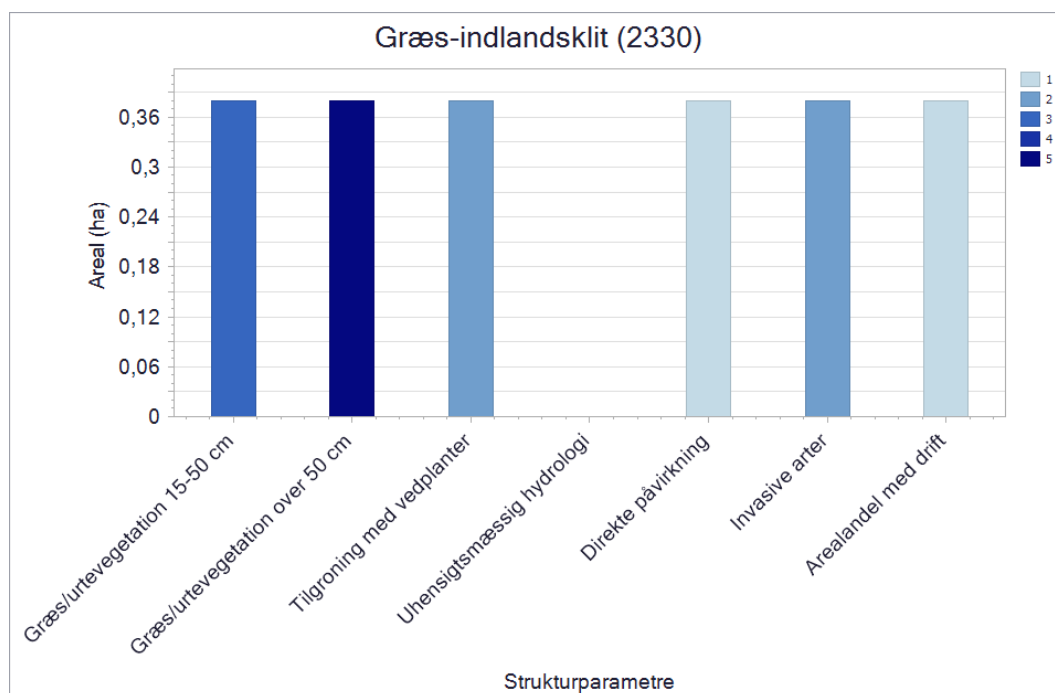
I dette område er kun en meget lille andel af det kortlagte areal truet af tilgroning med vedplanter, mens hele arealet er under tilgroning med høj græs- og urtevegetation pga. manglende pleje. Den arealmæssigt langt største af de to kortlagte arealer er en mesotrof hængesæk, hvor høj vegetation er en mere eller mindre naturligt parameter, der ikke vurderes som udpræget negativt. Den mindste af de kortlagte hængesække tilhører derimod den næringsfattige type, hvor det optimale er lav vegetation. Her vurderes dækningen af høj græs- og urtevegetation samt vedplanter at være en trussel.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Våd hede (4010) med klokkelyng og andre dværgbuske eller lave pors findes på fugtige og våde hedearealer og kan indeholde en rig urte- og mosvegetation. Naturtypen er afhængig af næringsfattige forhold og naturlig hydrologi samt drift eller pleje, hvis ikke den skal gro til i græsser som blåtop, der helt kan udkonkurrere dværgbuskene og ændre naturtypen til degraderet våd hede.

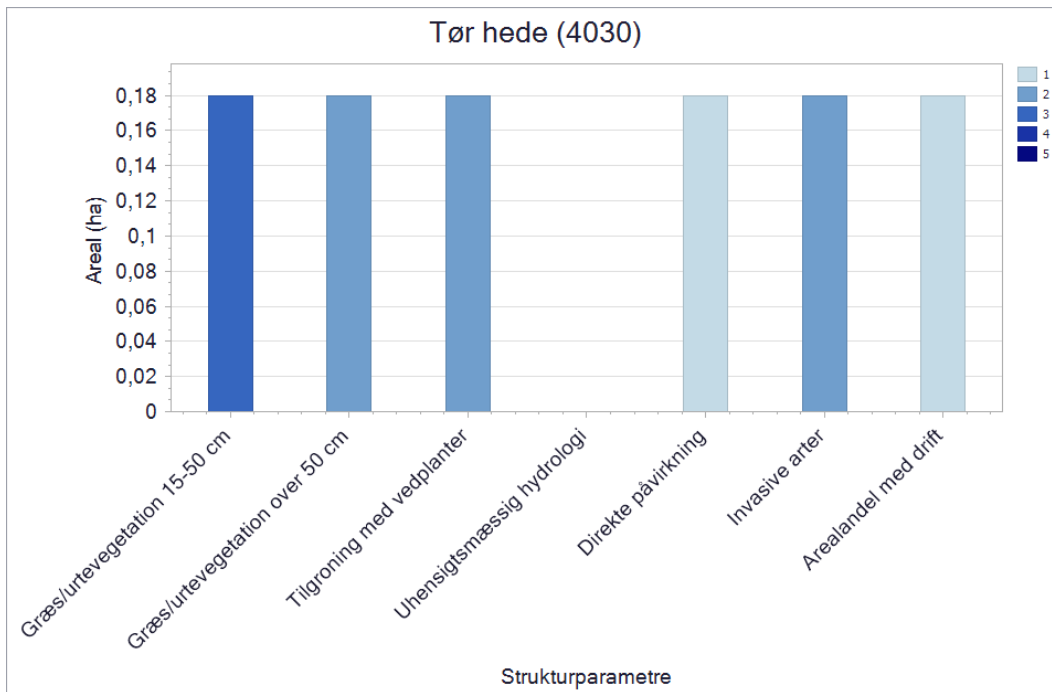
Den mest relevante trussel mod det ene kortlagte areal med denne naturtype er tilgroning i høj vegetation samt problemer med tilgroning i vedplanter, hvoraf nogle er de invasive arter hvid-gran og bjerg-fyr.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødskning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødskning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Græs-indlandsklit (2330) findes på flyvesandsaflejringer fra sidste istid, og den åbne urtevegetation er betinget af de specielle tørre, varme, næringsfattige og sure forhold. Græs-indlandsklitterne er normalt afhængige af naturlig dynamik og græsning, og naturtypen er meget følsom overfor eutrofiering. Bekæmpelse af invasive arter som bjerg-fyr kan desuden være nødvendig for at sikre naturtypen.

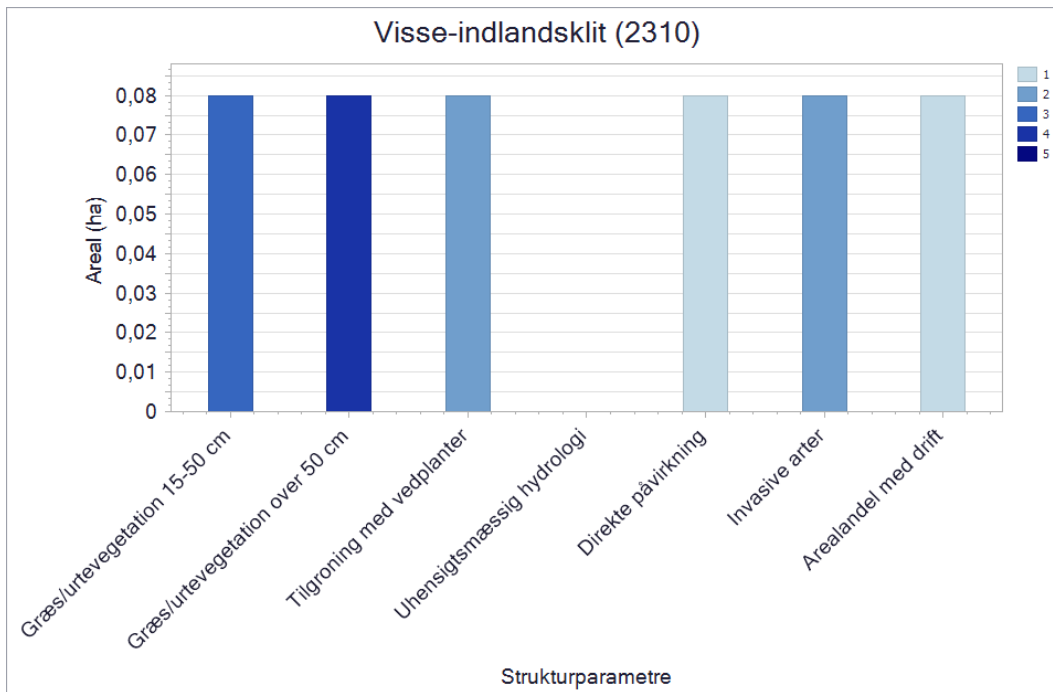
Den eneste væsentlige trussel der er konstateret for det meget lille kortlagte areal med denne naturtype er tilgroning i høje græsser og urter. Der er desuden registreret invasive arter, men kun med en meget lav dækning.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Tør hede (4030) er afhængig af dynamik i form af græsning, afbrænding, tørveskrælning eller slæt, der vedligeholder lyngvegetationen, da den ellers naturligt gror til og omdannes til skovtyper på næringsfattig bund. Herudover er næringsfattige forhold en afgørende forudsætning for, at dværgbuskene ikke udkonkurreres af græsser og vedplanter, og det kan også være nødvendigt at bekæmpe tilgroning med invasive arter som glansbladet hæg, bjerg-fyr og andre arter af nåletræer.

I dette Natura 2000-område er det meget lille kortlagte areal med tør hede kun i begrænset omfang truet af tilgroning med høje græsser og urter, vedplanter og invasive arter. Manglende pleje vurderes derfor overordnet set ikke på nuværende tidspunkt at være en større trussel mod områdets tørre heder.

Figuren viser naturtypens strukturelle parametre, der blev registreret ved kortlægningen. For alle parametre går skalaen fra 1 til 5, hvor 1 generelt angiver den mindste grad af negativ påvirkning, fx mindst tilgroning, mindst arealandel, der er påvirket af gødsning, bedst hydrologi osv. Værdien 5 angiver den største grad af negativ påvirkning, fx størst tilgroning, størst arealandel, der er påvirket af gødsning, mest påvirket af uhensigtsmæssig hydrologi. Se afsnittets indledende gennemgang af de enkelte parametre for en mere detaljerede redegørelse.

Visse-indlandsklit (2310) findes på flyvesandsaflejringer fra sidste istid, og den dværgbuskdominerede vegetation er betinget af de specielle tørre, varme, næringsfattige og sure forhold. Indlandsklitterne er normalt afhængige af naturlig dynamik og græsning, og naturtypen er meget følsom overfor eutrofiering. Bekæmpelse af invasive arter som bjerg-fyr kan være nødvendig for at sikre naturtypen.

Den eneste væsentlige trussel der er konstateret for det meget lille kortlagte areal med denne naturtype er tilgroning i høje græsser og urter. Der er desuden registreret invasive arter, men kun med en meget lav dækning.

3.1.2 Skovnaturtyper

I området er kortlagt en række skovnaturtyper, og i det følgende gives en generel beskrivelse af de enkelte typer. I egeskove på mager, sur bund med dominans af stilkeg findes stilkeg-krat (9190), der ofte har artsrig træsammensætning og et rigt bunddække af bregner og andre nøjsomhedsplanter. Skovbevokset tørvemose (91D0) er domineret af birk, skovfyr eller rødgran, og forekommer på relativt næringsfattig, sur bund med højt grundvandsspejl. Elle- og askeskov (91E0) findes på naturlig næringsrige og fugtige til våde arealer i tilknytning til vandløb, eller af anden grund med en vis vandbevægelse og er domineret af de vådbundstolerante træarter el og/eller ask. For alle skovnaturtyper gælder, at plantet skov uden plantagekarakter, dvs. ensaldrende træer i rækker, og med enten oprindelig karakteristisk bundflora, sjældne arter eller EU-beskyttede arter, er omfattet.

Inden for området er der i alt i den seneste naturtypekortlægning (2016-19) kortlagt ca. 4,6 ha skovnaturtyper. I den første kortlægning af skovnaturtyperne (2005-12) blev der kortlagt ca. 4 ha. Forskellen skyldes primært, at der er foregået en mere detaljeret kortlægning af habitatnaturtyperne i området. Områdets skovnatur domineres af små og spredte bevoksninger i den østlige del af området øst for Indfjorden. For alle tre skovnaturtyper gælder, at det overordnet set er næsten de samme arealer, der er genkortlagt ift. første skovkortlægning i 2005-12.

Stilkeg-krat (9190) er kortlagt med to små arealer beliggende sydøst for Tangsø. Der er samlet set kun kortlagt 2,6 ha i den nyeste kortlægning i 2016-19 mod 1,8 ha i første kortlægningsrunde 2005-12. Arealændringen skyldes, at der er foregået en mere detaljeret kortlægning af habitatnaturtyperne i området.

Elle- og askeskov (91E0) er kortlagte med tre små arealer øst for Tangsø på tilsammen 1,6 ha. Arealet er ændret lidt fra 1,9 ha fra kortlægningen i 2005-2012, hvilket skyldes en ændret afgrænsning af de kortlagte arealer.

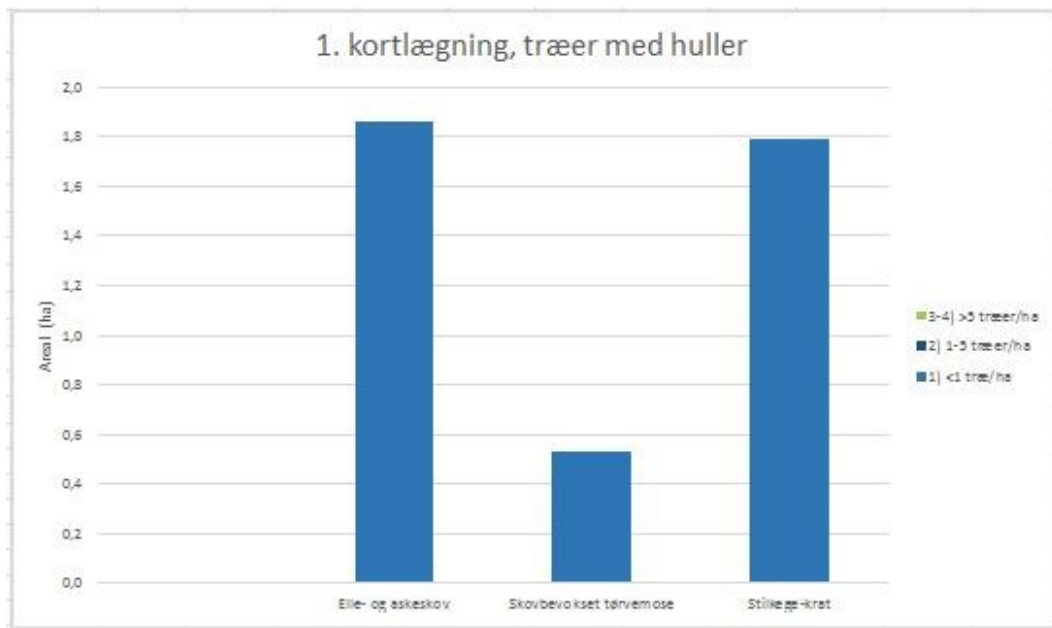
Skovbevokset tørvemose (91D0) er kortlagt med et enkelt ganske lille areal. Der er samlet set kun kortlagt 0,3 ha. Arealmæssigt er der sket et mindre fald i forhold til 0,5 ha fra kortlægningen i 2005-2012, hvilket skyldes en ændret afgrænsning af det kortlagte areal.

Det er valgt at præsentere skovenes tilstand med parametrene *huller eller råd*, *store træer*, *liggende dødt ved*, *stående dødt ved* og *hydrologi*, som anses for centrale for at kunne vurdere udviklingen i skovnaturtyperne.

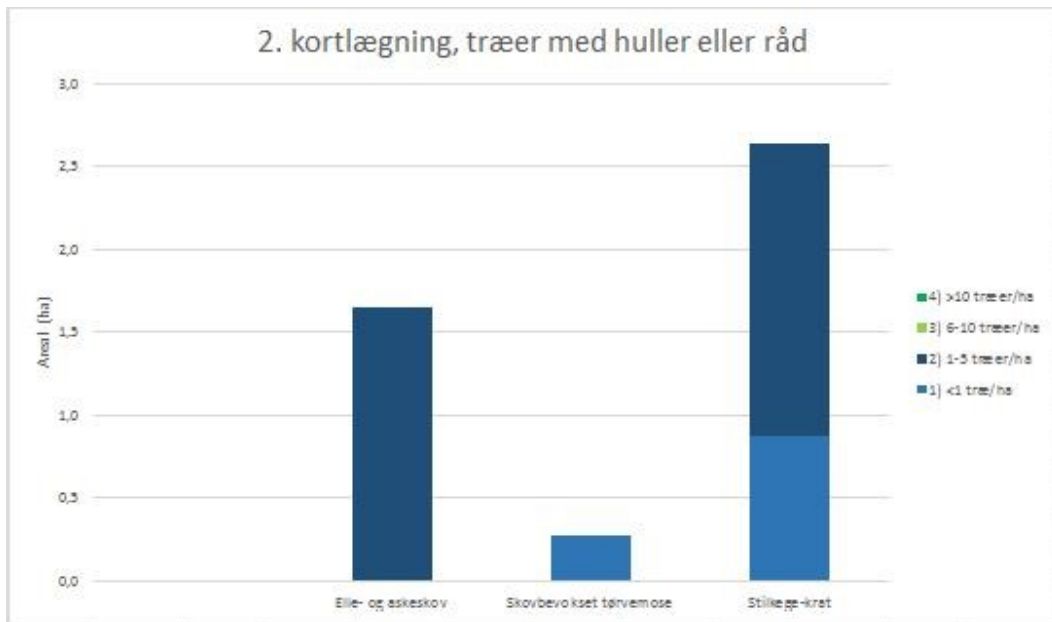
Træer med huller eller råd

I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen kortlægges bl.a. træer med huller eller råd. Ved første kortlægning af skov i 2005-12 blev der kortlagt træer med huller. Ved anden kortlægning af skov i 2016-2019 blev der kortlagt træer med enten huller eller råd.

Ved første kortlægning blev der kortlagt i tre kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha. Ved anden kortlægning blev der tilføjet en ekstra kategori, således at man kortlagde i fire kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

Figuren viser strukturparameteren "Træer med huller" registreret ved første kortlægning. Parameteren inddeles i tre kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha

Figuren viser strukturparameteren Træer med huller eller råd registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i fire kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

For hele det kortlagte areal med skovbevokset tørvemose og for ca. 1/3 af arealet med stilkege-krat er arealandelen med træer med huller eller råd stabilt mellem første og anden kortlægning. Der er fortsat under 1 træ pr. ha med huller eller råd. På de resterende 2/3 af arealet med stilkege-krat er andelen steget fra under 1 træ pr. ha i første kortlægningsrunde til 1-5 træer pr. ha i anden kortlægningsrunde. Samlet set vurderer Miljøstyrelsen derfor, at andelen af huller eller råd er stabil for naturtypen skovbevokset tørvemose og stabil-stigende for stilkege-krat.

Det fremgår af figuren, at der er kortlagt 1-5 træer pr. ha med huller eller råd på for hele arealet med elle- og askeskov (91E0) i anden kortlægningsrunde. Ved første kortlægning var der kortlagt under 1 træ pr. ha med huller på hele arealet.

Ud fra kendskab til naturtypen og driftsforholdene vurderer Miljøstyrelsen, at andelen med denne

parameter overvejende er stabil-stigende i elle- og askeskov.

Store træer

I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen kortlægges bl.a. store træer som udtryk for gammel skov med en lang kontinuitet. Definitionen af store træer er ændret fra første til anden kortlægning. Store træer defineres ud fra stammediameter, og ændringerne i stammediameter fra første til anden periode afhænger af både art og naturtype. Derudover blev der ved første kortlægning af skov registreret antallet af store træer/ha for 4 artsgrupper. Ved anden kortlægning blev der registreret et samlet antal store træer/ha. Da der således er sket en udvikling i kortlægningsmetoden, kan resultaterne af de to kortlægninger ikke sammenlignes direkte.

Ved første kortlægning blev der kortlagt i tre kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha. Ved anden kortlægning blev der tilføjet en ekstra kategori, således at man kortlagde i fire kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

Figuren viser strukturparameteren "Store træer" registreret ved første kortlægning. Parameteren inddeles i tre kategorier Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha.

Figuren viser strukturparameteren "Store træer" registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i fire kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha

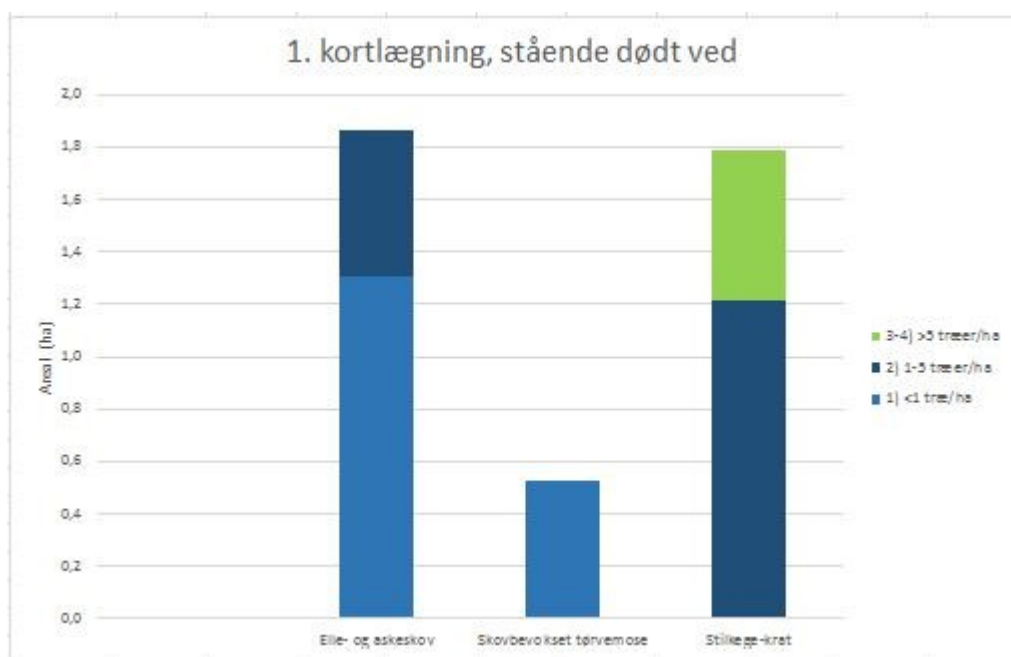
For naturtyperne elle- og askeskov (91E0), skovbevokset tørvemose (91D0) og for ca. 1/3 af arealet med stilkege-krat (9190) er der i begge kortlægningsrunder kortlagt mindre end 1 stort træ pr. ha og arealandelen med store træer vurderes derfor at være stabilt.

For ca. 2/3 af arealet med naturtypen stilkege-krat er andelen af store træer steget til 1-5 store træer pr. ha i anden kortlægningsrunde. Dermed vurderer Miljøstyrelsen, at andelen af store træer samlet set er stabil-stigende for naturtypen stilkege-krat.

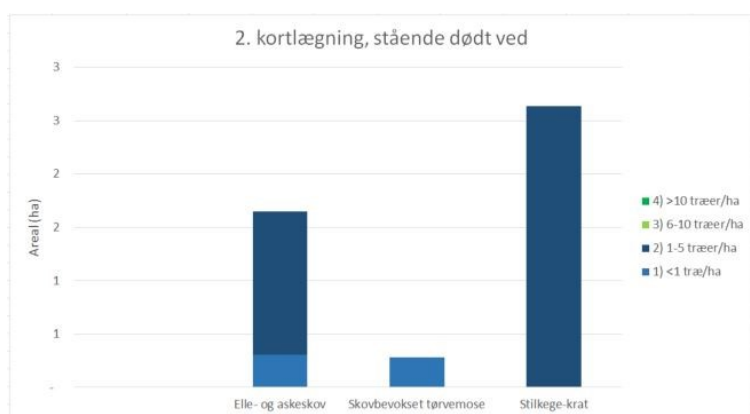
Stående dødt ved

I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen kortlægges bl.a. stående dødt ved højere end 2 m. De enkelte stykker af dødt ved skulle ved første kortlægning have en diameter på over 25 cm og ved anden kortlægning en diameter på over 20 cm.

Ved første kortlægning blev der kortlagt i tre kategorier: under 1 stk./ha, 1-5 stk./ha og over 5 stk./ha. Ved anden kortlægning blev der tilføjet en ekstra kategori, således at man kortlagde i fire kategorier: under 1 stk./ha, 1-5 stk./ha, 6-10 stk./ha og over 10 stk./ha.

Figuren viser strukturparameteren "Stående dødt ved" registreret ved første kortlægning. Parameteren inddeles i tre kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha

Figuren viser strukturparameteren "Stående dødt ved" registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i fire kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha

I første kortlægningsrunde var der 1-5 træer pr. ha stående døde stammer på ca. 1/3 af arealet med elle- og askeskov (91E0). Denne andel er i 2. kortlægningsrunde øget til ca. 4/5. Miljøstyrelsen vurderer derfor, at andelen af stående dødt ved er stabilt/stigende for elle- og askeskov (91E0).

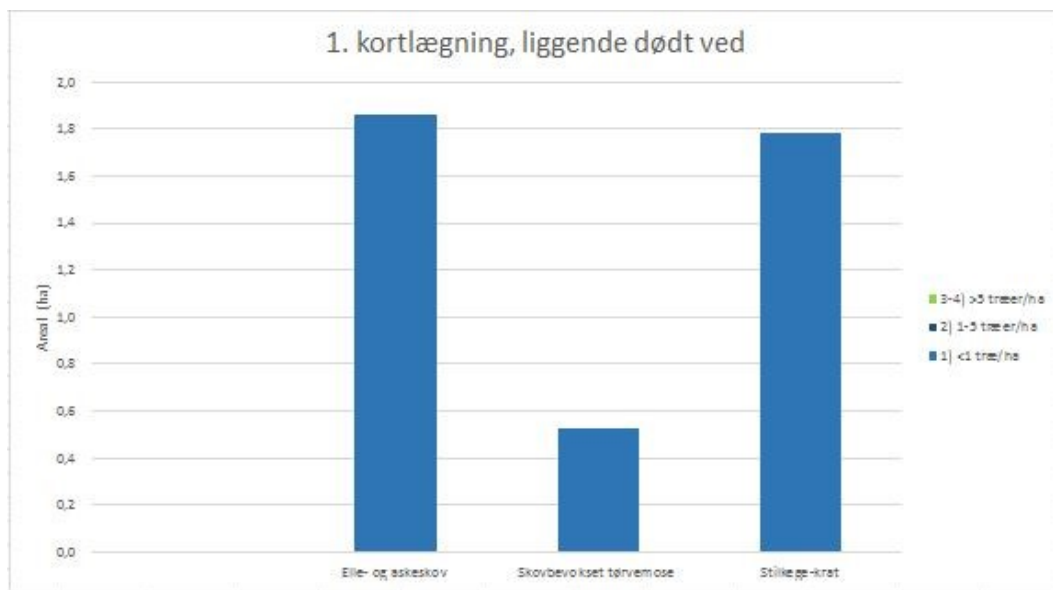
For skovbevokset tørvemose (91D0) er andelen af stående dødt ved uændret under 1 træ pr. ha på hele det kortlagte areal og dermed stabil fra første til anden kortlægningsrunde.

Andelen af stående døde stammer for naturtypen stilk-egekrat (9190) er faldet fra mere end 5 træer pr. ha til 1-5 træer pr. ha på ca. 1/3 af det kortlagte areal, men den til gengæld er andelen stabil for den resterende del. Samlet set vurderes andelen at være stabil-faldende for denne naturtype.

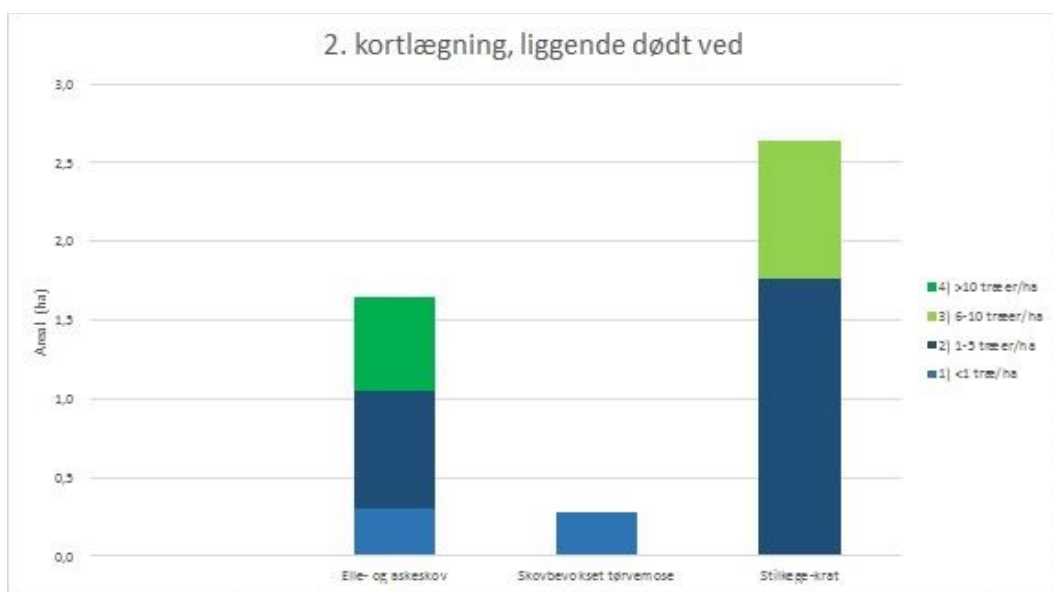
Liggende dødt ved

I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen kortlægges bl.a. liggende dødt ved. I første kortlægning var kriterierne, at de enkelte stykker af dødt ved skulle være længere end 5 m og have en diameter på over 25 cm. Ved anden kortlægning var kriterierne, at det døde ved skulle være længere end 2 m og have en diameter på over 20 cm.

Ved første kortlægning blev der kortlagt i tre kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha. Ved anden kortlægning blev der tilføjet en ekstra kategori, således at man kortlagde i fire kategorier: under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha, 6-10 træer/ha og over 10 træer/ha.

Figuren viser strukturparameteren "Liggende dødt ved" registreret ved første kortlægning. Parameteren inddeles i tre kategorier: Under 1 stk./ha, 1-5 stk./ha og over 5 stk./ha

Figuren viser strukturparameteren "Liggende dødt ved" registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i tre kategorier: Under 1 træ/ha, 1-5 træer/ha og over 5 træer/ha

Andelen af liggende dødt ved er steget fra under 1 træ pr. ha til mere end 1 træ pr ha for ca. 3/4 af arealet med elle- og askeskov (91E0) og for hele arealet med stilk-egekrat (9190). Miljøstyrelsen vurderer at andelen er stabil-stigende for de to naturtyper.

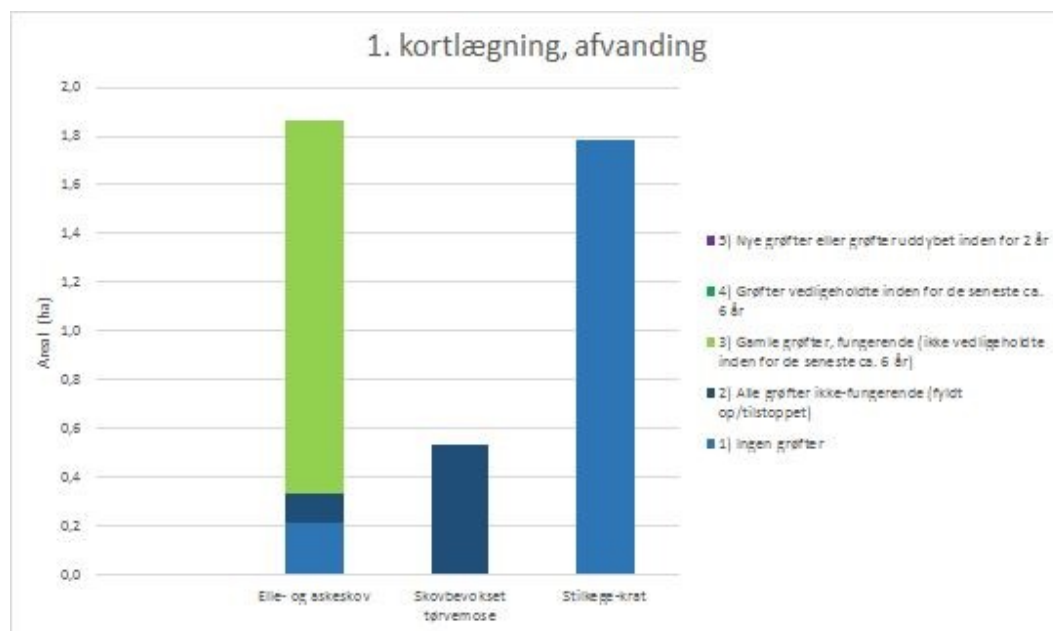
For naturtypen skovbevokset tørvemose (91D0) gælder, at der under begge kortlægninger er registreret under 1 liggende dødt træ pr. ha og denne parameter vurderes derfor at være stabil.

Hydrologi, afvanding

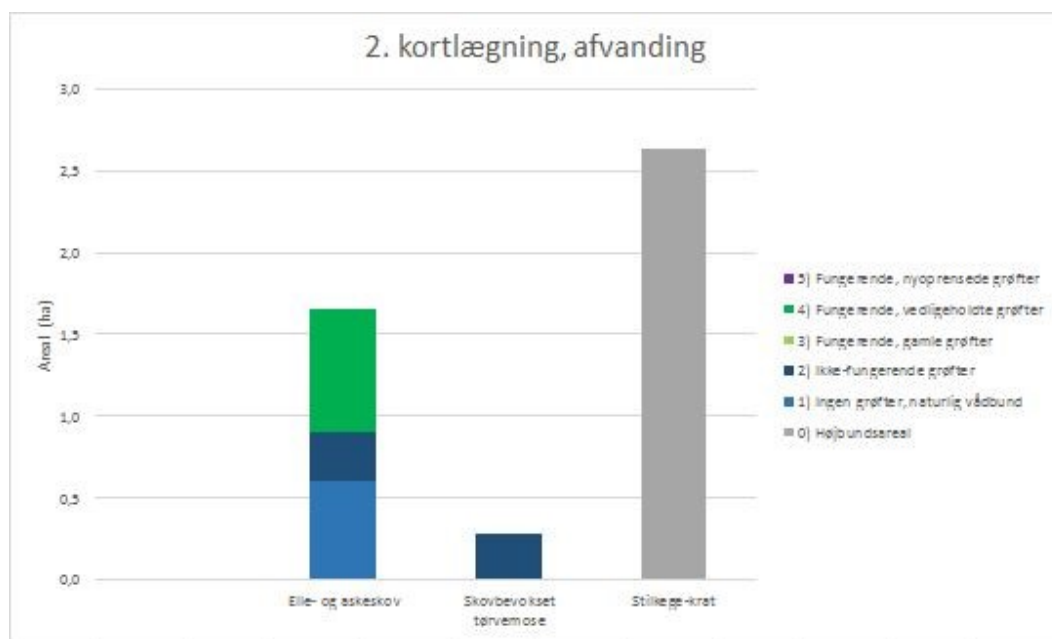
I forbindelse med kortlægningen af skovhabitatnaturen registreres bl.a. den hydrologiske parameter afvanding, der dækker grøftning og dræning. Ved første kortlægning blev effekten af afvanding registreret i 5 kategorier, og ved anden kortlægning blev der registreret i 6 kategorier, da man ved anden kortlægning også registrerede, om der var tale om højbundsjord. Bortset fra det ekstra niveau, er der ikke sket nogen ændring af kortlægningsmetoden fra første til anden kortlægning.

Effekten af grøftning og dræning er ved kortlægningen registreret i én af nedenstående kategorier:

Første kortlægning	Anden kortlægning
1) Ingen grøfter	0) Højbundsareal
2) Alle grøfter ikke-fungerende (fyldt op/tilstoppet)	1) Ingen grøfter, naturlig vådbund
3) Gamle grøfter, fungerende (ikke vedligeholdte inden for de seneste ca. 6 år)	2) Ikke-fungerende grøfter
4) Grøfter vedligeholdte inden for de seneste ca. 6 år	3) Fungerende, gamle grøfter
5) Nye grøfter eller grøfter uddybet inden for 2 år	4) Fungerende, vedligeholdte grøfter
	5) Fungerende, nyoprensede grøfter

Figuren viser strukturparameteren "Afvanding" registreret ved første kortlægning. Parameteren inddeles i fem kategorier, hvor laveste kategori svarer til mindst påvirkning af afvanding

Figuren viser strukturparameteren "Afvanding" registreret ved anden kortlægning. Parameteren inddeles i seks kategorier, hvor laveste kategori svarer til mindst påvirkning af afvanding

Stilkege-krat (9190) er en skovnaturtype på tør bund og er derfor ikke direkte afhængige af hydrologiske forhold.

Til gengæld er naturtyperne elle- og askeskov (91E0) og skovbevokset tørvemose (91D0) naturtyper knyttet til områder med høj grundvandsstand og dermed naturlig hydrologi.

Miljøstyrelsen vurderer, at resultatet af første og anden kortlægning af skov viser, at naturtypen skovbevokset tørvemose tilsvarende første kortlægning kun i mindre omfang er påvirket af afvanding (ikke fungerende grøfter) og derfor er stabil.

For naturtypen elle- og askeskov vurderes, at der fortsat er lokale problemer med afvanding. Især i ét af de kortlagte arealer er grøfterne vedligeholdte og dermed aktive.

3.1.2.1 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)

Skovene i Danmark er generelt unge, således er ca. 80% af de danske skove under 200 år gamle og 25% af landets skovareal er yngre end 55 år. Da man i sin tid udpegede habitatområderne, fokuserede man på at udpege skove, der var selvsåede eller selvforyngende og med en naturnær skovdrift. Det forventes derfor, at der går lang tid, før man vil kunne se en udvikling i de udvalgte parametre, og man fx får flere store træer og mere dødt ved i skovene. Det vurderes, at man ikke kan forvente at se en stor udvikling inden for det relativt korte tidsinterval, der er mellem de to kortlægningsperioder af skov. Det væsentlige vurderes derfor at være, at man ikke ser en tilbagegang i de enkelte parametre.

For alle de tre skovnaturtyper på områdets udpegningsgrundlag er der samlet set kortlagt ca. det samme areal i den seneste kortlægningsrunde som i første runde. De ændringer, der trods alt ses skyldes primært en ændret afgrænsning af de kortlagte arealer i forbindelse med en mere detaljeret kortlægning af naturtyperne. Samlet set vurderer Miljøstyrelsen, at arealerne af skovnaturtyperne er nogenlunde stabile.

For stilkege-krat vurderes den overvejende del af parametrene at være stabil/stigende. I skovbevokset tørvemose (91D0) vurderes alle parametre at være stabile, og skovnaturtypen vurderes derfor samlet set at være stabil.

I elle- og askeskov (91E0) vurderes den overvejende del af parametrene at være stabil/stigende og skovnaturtypen vurderes derfor samlet set at være stabil/stigende.

	Huller eller råd	Store træer	Stående dødt ved	Liggende dødt ved	Hydrologi
Elle- og askeskov	Stabil/stigende	Stabil	Stabil/stigende	Stabil/stigende	Fortsat afvanding
Skovbevokset tørvemose	Stabil	Stabil	Stabil	Stabil	Stabil
Stilkeke-krat	Stabil/stigende	Stabil/stigende	Stabil/ faldende	Stabil/stigende	-

I tabellen ses vurderingen af strukturparametrenes udvikling fra første til anden kortlægning af habitatskovnaturtyperne.

3.2 Områdets sø-natur

Ved overvågning af søer i NOVANA-programmet skelnes der mellem store søer over 5 ha og mindre søer og vandhuller under 5 ha. De store søer overvåges i forbindelse med programmets sø-overvågning, og for denne gruppe er der endnu ikke udviklet et tilstandssystem i forhold til naturtilstand. Der er således alene foretaget en bestemmelse af naturtypen for de store søer. De mindre søer og vandhuller under 5 ha overvåges i NOVANA-programmets naturovervågning, og for de mange søer i denne gruppe er der ud over en bestemmelse af de enkelt søers naturtype også foretaget en beregning af søernes naturtilstand.

For de sø-naturtyper der er kortlagt i området, er naturtyperne generelt karakteriseret ved at søbred med småurter (3130) er ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden. Kransnålage-sø (3140) er kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger, der typisk er ganske rene eller kun lidt eutrofierede. Næringsrig sø (3150) er næringsrige søer og vandhuller, typisk med flydeplanter eller store vandaks. Kystlaguner og strandsøer (1150) er brakvandssøer afsnøret fra havet, og udgør dermed en overgangszonzone mellem de indenlandske søer og kysthabitaterne.

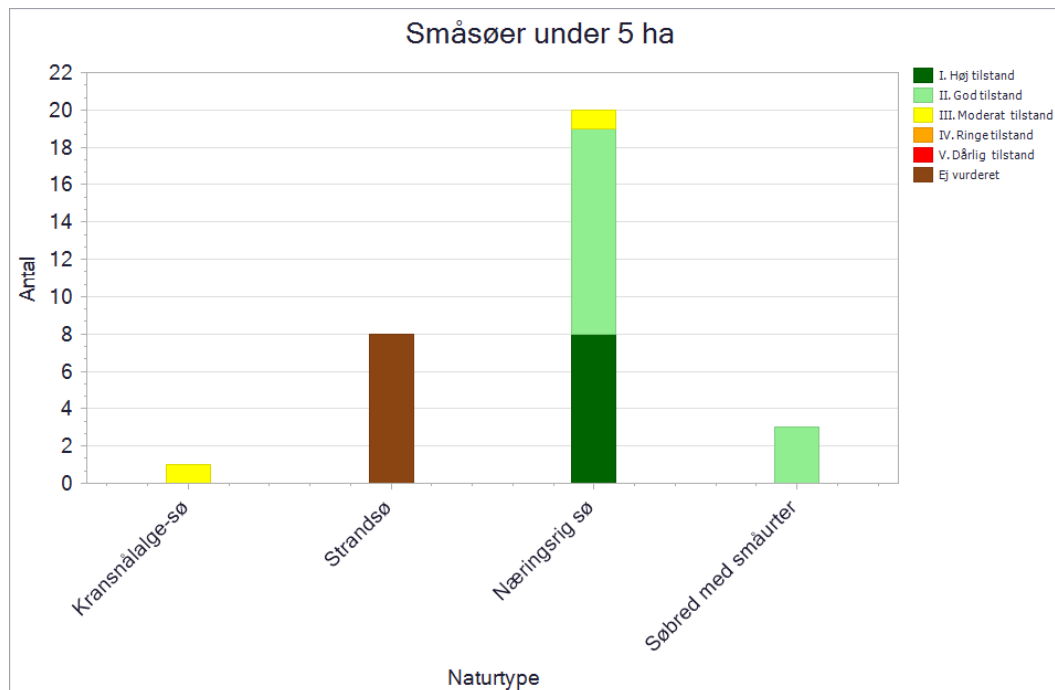
3.2.1 Søer under 5 ha

Søer under 5 ha kortlægges og der foretages en beregning af søernes tilstand i forbindelse med NOVANA-programmets kortlægning af vandhuller og småsøer.

Søer under 5 ha er naturtypekortlagt og på baggrund af vegetation og en kombination af en række strukturparametre i og omkring søen er de enkelt søers tilstand beregnet. Metoden er beskrevet i den tekniske anvisning, der kan ses på DCE Aarhus universitets hjemmeside. I de Natura 2000-områder, hvor der er foretaget kortlægning af levesteder for vandhulsarterne stor vandsalamander og klokkefrø, er der samtidig foretaget kortlægning af de pågældende søers naturtype og tilstand. For et mindre antal søer kortlagt i perioden 2007-2012 er der ikke foretaget en beregning af naturtilstanden.

I en række Natura 2000-områder er alle eller stort set alle småsøerne blevet kortlagt og søernes tilstand er blevet beregnet. I andre områder, typisk de meget store områder med et stort antal småsøer, er kortlægningen ikke fuldt dækkende. Der vil i disse områder således være et antal søer, der ikke er undersøgt. Der er sket et skift i vurderingen af småsøernes naturtype mellem denne og den tidligere kortlægning. Tidligere kunne en enkelt eller nogle få planter være afgørende for fastsættelse af naturtypen. I den seneste kortlægningsrunde er det valgt, at naturtypebestemmelsen foretages på baggrund af den samlede sø-tilknyttede flora og de fysiske forhold i og omkring søerne. Det præsenterede datamateriale i figuren nedenfor vil især være

indsamlet i perioden 2013-2018, men vil også kunne indeholde kortlægningsdata fra tidligere år for de småsøer, der ikke er blevet genkortlagt i denne overvågningsperiode.

Figuren viser antal og tilstand af de kortlagte småsøer under 5 ha i området. Tilstandsklasserne er angivet med en farveskala.

I Natura 2000-området er der kortlagt 3 småsøer med habitatnaturtypen søbred med småurter (3130) i god tilstand. Søerne er generelt præget af artsrige bredzoner med en spredt dækning af karakteristiske amfibiske planter, næringsfattige forhold uden opblomstringer af trådalger og en lav påvirkning fra jordbrugsdrift. Derudover har søerne en artsrig udbredt undervandsvegetation.

I området er der yderligere kortlagt en småsø med habitatnaturtypen kransnålalge-sø (3140) i moderat tilstand. Søen er i mindre grad påvirket af næringsstofftilførsel.

I området er der yderligere kortlagt 20 småsøer med habitatnaturtypen næringsrig sø (3150). De er tilstandsvurderet med hhv. 8 i høj tilstand, 11 i god tilstand og 1 i moderat tilstand. Søerne i høj og god tilstand er generelt præget af en artsrig udbredt undervandsvegetation, næringsfattige forhold med en lav forekomst af trådalger samt en lav påvirkning fra jordbrugsdrift. Søerne i moderat tilstand er i større grad påvirket af forhold som indikerer næringsstofftilførsel.

I området er der yderligere kortlagt 8 søer med den marine naturtype kystlaguner og strandsøer (1150). Disse saltpåvirkede, kystnære strandengssøer er ikke tilstandsvurderet.

3.2.2 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)

Langt størstedelen af søerne i området er beregnet til god-høj naturtilstand, og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler imod en fastholdelse af naturtilstanden i hhv. søbred med småurter (3130) og næringsrig sø (3150). Sø-naturtypen kransnålalge-sø (3140) i moderat tilstand i dette område, og det vurderes, at sønaturtypen generelt er truet af næringsstoffbelastning.

3.2.3 Søer over 5 ha

I forbindelse med Miljøstyrelsens overvågning af miljøtilstanden som grundlag for vandområdeplanerne indsamles der for de store søer en lang række miljødata. Der er således i alle større søer gennem flere overvågningsperioder systematisk indsamlet data om søernes miljøtilstand og naturindhold. Det drejer sig bl.a. om udvikling i sigtdybde, indhold af klorofyl a, total-fosfor og total-kvælstof, og undersøgelser af søernes undervandsvegetation. På baggrund af data er der i forbindelse med vandplanlægningen foretaget en vurdering af miljøtilstand og målopfyldelse for søerne. På baggrund af den registrerede plantevækst i søerne er der endvidere foretaget en identifikation af søernes naturtypeindhold. Oplysninger herom kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside i de basisanalyser, der udarbejdes forud for vandområdeplanerne.

I dette område er der 5 søer over 5 ha. Søerne er naturtypebestemt med hhv. to søer som kystlaguner og strandsøer (1150) og 2 søer som søbred med smårter (3130). For den sidste sø er naturtypen ukendt (rørskovssø ved fjorden). Alle søer over 5 ha er omfattet af vandplanerne og man kan læse mere om dem på Miljøstyrelsens hjemmeside.

De 4 store søer med en naturtypebestemmelse beskrives kort nedenfor:

Indfjorden

Søen tilhører naturtypen kystlaguner og standsøer (1150) og er på 209 ha. Indfjorden er en lavvandet brakvandssø med en maxdybde på 2,2 meter, beliggende syd for Bøvlingbjerg i Lemvig Kommune. Dens status som brakvandssø skyldes, at søen har forbindelse til Nissum fjord via afløbet "Færgen". Indfjorden ligger i et relativt fladt landskab og dens opland domineres af landbrugsarealer. Områderne umiddelbart omkring søen er domineret af eng- og sumparealer. Undervandsvegetationen er meget artsrig bl.a. med meget sjældne arter som vandpeber-bækarve og lav kogleaks, og undervandsvegetationen betegnes generelt som værdifuld for Danmark. Fiskebestanden med både marine- og ferskvandsarter afspejler tydeligt, der er tale om brakvand. Aborre og skalle er de dominerende arter. Miljømålet for Indfjorden er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en god økologisk tilstand på grund af vurderingen af fytoplankton.

Våd eng v. Nissum Fjord

Søen tilhører naturtypen kystlaguner og standsøer (1150) og er på 5,4 ha. Den våde eng på østsiden af Nissum Fjord er meget lavvandet og ligger i umiddelbart tilknytning til Nissum Fjord. Miljømålet for Våd eng v. Nissum Fjord er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en god økologisk tilstand på grund af vurderingen af fytoplankton.

Tangsø

Søen tilhører naturtypen søbred med smårter (3130) og er på 22 ha. Tangsø er en stor lavvandet sø (maxdybde 1,8 meter) beliggende i et relativt fladt landskab, som hovedsageligt består af landbrugsarealer. De omkringliggende arealer udgøres primært af eng- og overdrevsarealer, hvor der mange steder findes græssende kreaturer. Undervandsvegetationen er meget artsrig med i alt 31-35 arter af undervandsplanter, hvoraf mange er sjældne. Dækningsgraden af undervandsvegetation var ved den seneste undersøgelse 33 % af søarealet. Aborre og i mindre grad skalle er de dominerende fiskearter med indslag af gedder. Miljømålet for Tangsø er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en moderat økologisk tilstand.

Byn

Søen tilhører naturtypen søbred med smårter (3130) og er på 7 ha. Byn er en lavvandet sø (maxdybde 1,4 meter), der er omgivet af smalle engarealer. Søen er beliggende lidt nordvest for Nees. Byn er en svagt næringsrig og en vigtig lokalitet i Danmark for en række sjældne danske

undervandsplanter. Byn har ændret sig fra at være en næringsfattig lobeliesø til at være en svagt næringsrig sø med flere langskudsarter og betegnes nu som værende af naturtypen søbred med småurter. Søen er stadigvæk efter dansk målestok en unik sø med en meget veludviklet undervandsvegetation. Vegetationen i søen er præget af et bemærkelsesværdigt højt antal sjældne undervandsplantearter og dækningsgraden er 17 %. Byn er den ene af kun 2 kendte lokaliteter i Danmark, hvor sylblad er fundet, og den er en vigtig lokalitet for de danske forekomster af vandpeber-bækarve. Fiskebestanden er relativ beskeden i Byn. De dominerende fiskearter er skalle og rudskalle både i forhold til biomasse og antal. Miljømålet for Byn er en god økologisk tilstand. I basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 er søen vurderet til at have en moderat økologisk tilstand.

3.3 Områdets vandløbsnatur

I Danmark findes der to vandløbshabitatnaturtyper: "Vandløb med vandplanter" og "Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter". Specielt den første naturtype er vidt udbredt i de danske vandløb, og langt de fleste vandløbsstrækninger vil kunne henføres til denne naturtype. Den anden naturtype er meget sjældent forekommende, og naturtypen vil oftest kun registreres på korte vandløbsstrækninger, normalt i perioder med lav vandstand, hvor naturtypens karakteristiske arter vil kunne etablere sig langs de mudrede vandløbsbredder. I år med dårlige vækstbetingelser eller høj vandstand kan naturtypen helt mangle.

I NOVANA-programmet er de to vandløbsnaturtyper kortlagt i vandløb i de habitatområder, hvor naturtyperne indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Der er endnu ikke i NOVANA-programmet udviklet et tilstandssystem til vandløbsnaturtyperne. Der vil således alene blive omtalt naturtypernes aktuelle forekomst på de kortlagte vandløbsstationer i områderne. Det er på nuværende tidspunkt ikke muligt at udtale sig om vandløbsnaturtypernes udbredelse i vandløbene. Kortlægningen er foretaget i de vandløb, der er omfattet af vandområdeplanerne, hvor der også kan findes flere oplysninger om vandløbenes økologiske tilstand.

Naturtype	Naturtype nr.	Længde (km)
Vandløb med vandplanter	3260	18

Tabellen viser længden af kortlagt vandløbsnaturtype i området.

I dette område findes der 22 km vandløb, der er omfattet af vandområdeplanen for Jylland og Fyn. Habitatnaturtypen vandløb med vandplanter (3260) er registreret på 18 km i Fåre Mølleå, Flynder Å og Damhus Å.

3.4 Områdets marine natur

I Danmark forekommer 8 marine habitatnaturtyper. De fem typer, bugter og vige (1160), rev (1170), sandbanke (1110), laguner og strandsøer (1150) og vadeblader (1140) forekommer i flere Natura 2000-områder i Danmark, mens boblerev (1180), flodmundinger (1130) og havgrotte (8330) kun forekommer i få Natura 2000-områder.

Den marine naturtype, der er kortlagt i området, er kystlaguner og strandsøer (1150). For den marine naturtype, der er kortlagt i området, er naturtypen generelt karakteriseret ved, at kystlaguner og strandsøer (1150) er brakvandssøer afsnøret fra havet og udgør dermed en overgangszone mellem de indenlandske søer og kysthabitaterne.

De marine naturtyper er på nuværende tidspunkt kortlagt én eller to gange. Resultatet af kortlægningen af områdets marine naturtyper ses af nedenstående tabel.

Naturtype	Naturtype nr.	Kortlægningsår	Kortlagt areal
Kystlaguner og strandsøer	1150	2004	6284 ha

Tabellen viser arealet af områdets kortlagte marine naturtyper og kortlægningsåret.

Områdets marine naturtype er ikke kortlagt. Arealfordelingen er baseret på en teoretisk kortlægning fra 2004 opdateret frem til 2011 på baggrund af specifikke projekter. I den forbindelse blev der fundet én marin naturtype i form af kystlaguner og strandsøer (1150) på 6284 ha i Nisum Fjord.

Naturtypen *kystlagune og strandsøer (1150)* rummer kystlagunen Nisum Fjord samt strandsøerne Indfjorden, våd eng ved Nisum Fjord og en række mindre søer. Søerne beskrives nærmere under afsnittene "Søer under 5 ha" og "Søer over 5 ha". Nisum Fjord er én stor, lavvandet kystlagune, som er delvist afskåret fra havet af de terrestriske naturtyper strandenge, klithede og grå/grøn-klit. Fjorden er opdelt i tre dele, Ydre Fjord (som består af Ydre Fjord og Bøvling Fjord), Mellemfjord og Felsted Kog. I Bøvling Fjord står ålegræs ud til 1,6 meters dybde på en enkelt lokalitet. Bøvling Fjord er generelt så lavvandet, at den ved stærk blæst kan forekomme tørlagt. Nisum Fjord har forbindelse til havet igennem slusen ved Thorsminde, hvorfra fjordens vandstand og saltindhold kan reguleres.

3.4.1 Foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler mod naturtilstanden)

Generelt er mange af de marine naturtyper påvirket af næringsstoffbelastningen, hvor indsatser for denne påvirkning varetages i Vandområdeplanerne. Ligeledes kan der være påvirkning fra menneskelige forstyrrelser fx i form af fiskeri og sejllads. I nedenstående behandles data for to grupper af fiskeri:

- Fiskeri med bundslæbende redskaber (bundtrawl, bomtrawl, snurrevod og muslingeskrabere)
- Fiskeri med ikke bundslæbende fiskeriredskaber (garn, pelagiske redskaber, som er pelagisktrawl og not, samt andre passive redskaber)

Fiskeri med bundslæbende redskaber (bundtrawl, bomtrawl, snurrevod og muslingeskrabere) vurderes generelt at have en påvirkning på havbundens tilstand, herunder på bundvegetationen og dyreliv.

Fiskeri med ikke bundslæbende redskaber som fx med pelagiske trawl og not (fiskeri målrettet organismer i de frie vandmasser) kan i sjældne tilfælde have bifangster af havfugle og marine havpattedyr (primært sæler). Pelagiske trawl og not kan skade boblerev, der rejser sig fra

havbunden og op i vandsøjlen. I garnredskaber kan der forekomme bifangster af både havpattedyr og fugle. Omfanget af bifangster afhænger af, hvilke redskaber der anvendes, hvor der fiskes, samt hvilke dybder, der fiskes på.

Nedenstående kort illustrerer registrerede positioner for danske fartøjer, som fisker med henholdsvis bundslæbende redskaber og ikke bundslæbende fiskeriredskaber (pelagisk trawl og not, garn og andre passive redskaber) fra 2013 til 2018 i området. De viste positioner på kortene er de positioner, der logges, når et fartøj sejler med en given hastighed, hvor det antages, at fiskeriet kan foregå. Således viser figurene ikke nødvendigvis fiskeri, idet der kan være punkter, hvor der sejles ved denne hastighed, men hvor der ikke foretages fiskeri fx ved havneindsejlinger. Datapunkter over fx rev og boblerev kan udtrykke fiskeri på figurene, men hvor der reelt ikke er tale om fiskeri. Det har ikke været muligt at frasortere de datapunkter, hvor der ikke foregår fiskeri. Data viser ikke områdets eventuelle fiskeritryk fra udenlandske fiskere eller eventuel anden fiskeri fra både uden positionsloggere.

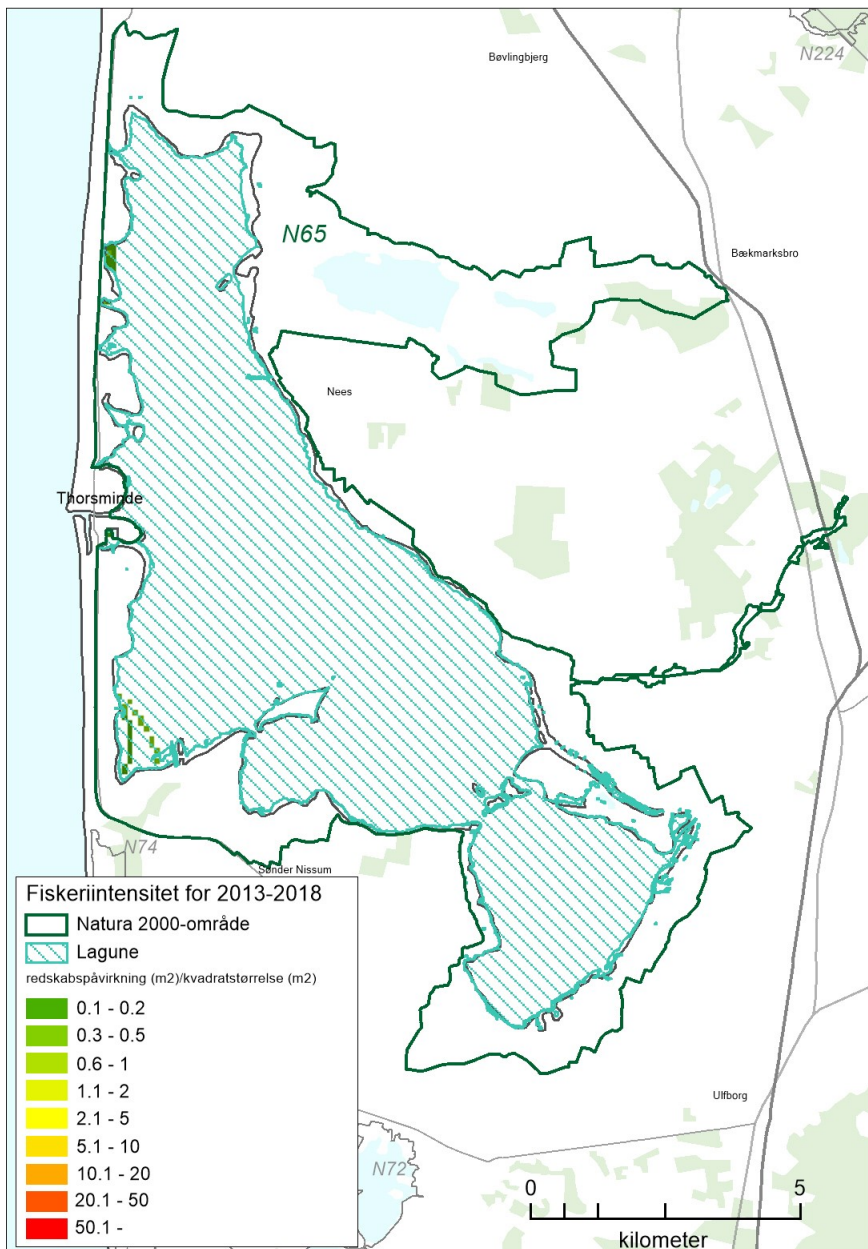
Området er beliggende indenfor 3 sømilegrænsen, hvor det kun er tilladt for danske fiskefartøjer at udøve fiskeri.

For positionsdata for fiskerifartøjer med bundslæbende redskaber (bundtrawl, bomtrawl, snurrevod og muslingeskrabere) er data til fiskeriintensitet fremkommet ved positionslogging vha. enten AIS (Automatic Identification System) data, VMS data (Vessel Monitoring System) data eller Black Box-data (BB) samt logbøger i perioden fra 2013-2018. Forskellen mellem de tre data typer er primært det tidsinterval, hvormed fiskefartøjets position og hastighed registreres og dermed, hvor præcist man kan kortlægge de potentielle havbundspåvirkninger fra redskaberne.

- BB data er de mest præcise, da de sendes hver 10. sekund. Disse anvendes kun af muslingefiskere.
- VMS er et obligatorisk fiskerikontrolsystem for alle fartøjer over 12 meter, som skal sende én gang i timen.
- AIS er et obligatorisk sikkerhedssystem for alle fartøjer over 15 meter, dog anvender flere fartøjer under 15 meter også AIS sikkerhedssystemet, som sender i real tid dog med variabel intervaller.

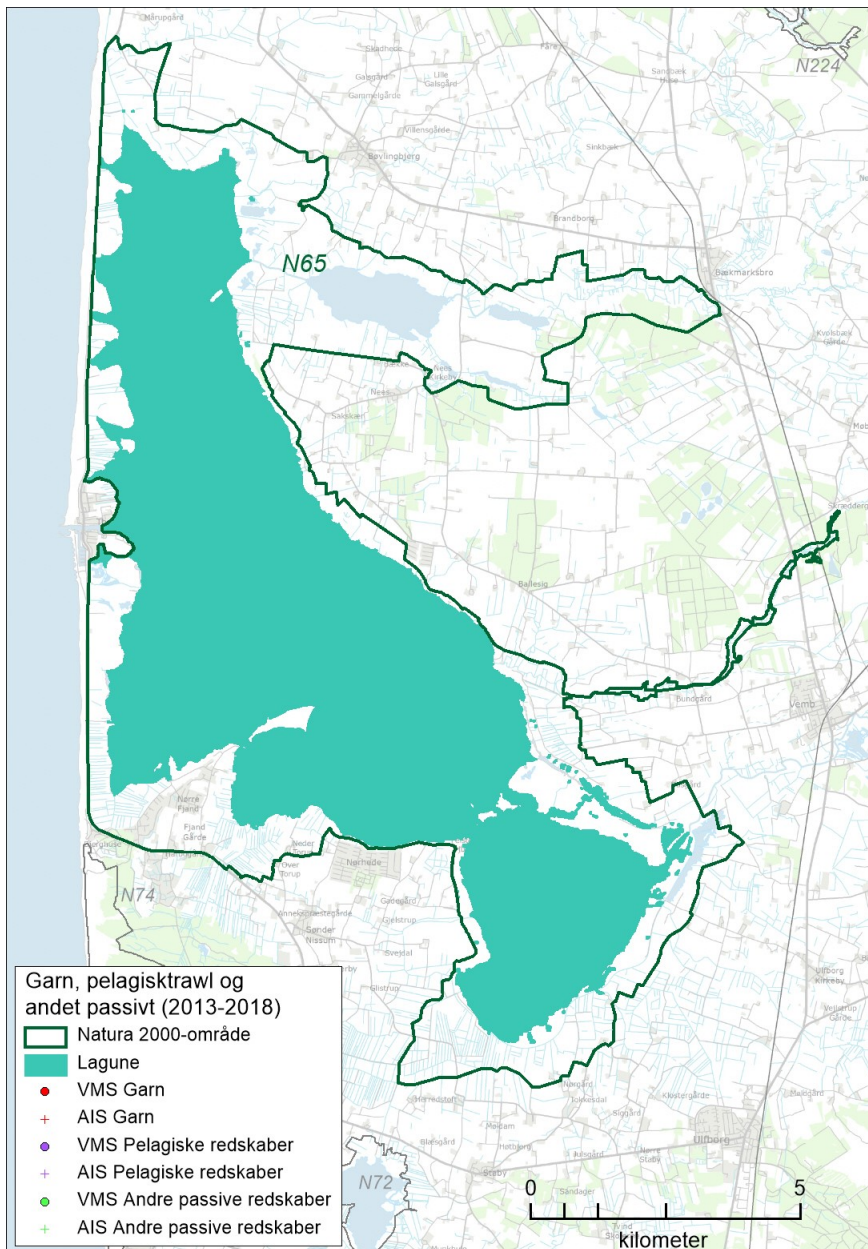
Der kan forekomme fiskeri fra fartøjer under 12 m, som ikke har nogen af disse datasystemer, og dermed kan potentielt fiskeri ikke vises for disse fartøjer.

For bundslæbende fiskeriredskaber er arealet af den havbund, der kan påvirkes ved hver enkelt bundslæbende fiskeriindsats ('swept area' eller aftrykket per trawltræk), estimeret ved brug af metoder udviklet af Eigaard et al. (2016, 2017), hvor informationer om de enkelte fartøjers fiskeriaktivitet fra BB, AIS eller VMS kobles med informationer om de anvendte redskaber (type, antal og størrelse af redskab) fra logbøger. I denne analyse er det potentielle aftryk for Natura 2000-området vist i kvadrater af 100 x 100 m for perioden 2013-2018, og viser hvor mange gange kvadraten kan være påvirket. En fiskeriintensitet på 2 betyder således, at hele kvadraten kan være påvirket af bundslæbende redskaber to gange i løbet af perioden. I praksis kan en fiskeriintensitet på 2 også opnås ved, at eksempelvis halvdelen af kvadraten kan være påvirket, hvad der svarer til fire gange.

Kort over potentiel fiskeriintensitet med bundsløbende fiskeriredskaber og de kortlagte marine habitatnaturtyper. På kortet ses den potentielle fiskeriintensitet af bundsløbende fiskeriredskaber i 100 x 100 meter felter i en 6 årig periode (2013-2018). Kortet viser endvidere afgrænsningen af de kortlagte marine habitatnaturtyper, som forekommer i Natura 2000-området.

Fiskeri med ikke bundsløbende redskaber er opgjort for garn, pelagisk trawl inklusiv notfiskeri og andre passive redskaber, så som ruser, tejner, liner og bundgarn. Denne type af fiskeri er vist på nedenstående kort med AIS og VMS data. VMS data fremgår mindre hyppigt i forhold til AIS data, da disse kun skal sendes én gang i timen fra fartøjer over 12 meter. AIS data er vist med varierende hyppighed, da de kan sendes helt ned til hvert andet sekund. De viste punkter på kortet er de positioner, der logges, når et fartøj sejler med en given hastighed, hvor det antages, at fiskeriet kan foregå. Således kan der være punkter, hvor der sejles ved denne hastighed, men hvor der ikke foretages fiskeri fx ved havneindsejlinger. Datapunkter over fx boblerev kan udtrykke fiskeri på figurene, men hvor der reelt ikke er tale om fiskeri. Det har ikke været muligt at frasortere de datapunkter, hvor der ikke foregår fiskeri.

Kort over fiskerifartøjer med ikke bundslæbende fiskeriredskaber med garn, pelagiske redskaber, som er pelagisktrawl og not, samt andre passive redskaber, og de kortlagte marine habitatnaturtyper i Natura 2000-området i en 6 årig periode (2013-2018).

I perioden 2013-2018 er der positionsdata for fiskerifartøjer med bundslæbende fiskeriredskaber i Natura 2000-området. Der er positionsdata for fiskerifartøjer med bundslæbende redskaber på mindre dele af den udpegede habitatnaturtyper kystlagune og strandsøer. Der er ikke registreret positionsdata for fiskerifartøjer med ikke bundslæbende fiskeriredskaber i området. Dette udelukker ikke, at der kan forekomme fiskeri fra fartøjer uden VMS- eller AIS-sender samt fritidsfiskeri. Fiskeri med bundslæbende redskaber kan hindre opnåelse eller opretholdelse af gunstig bevaringsstatus for områdets kystlagune og strandsøer.

Området er omfattet bekendtgørelsen om trawl- og vodfiskeri i området, som blev opdateret i 2019. Se afsnittet om gennemførte indsatser i området.

4. Områdets habitatarter

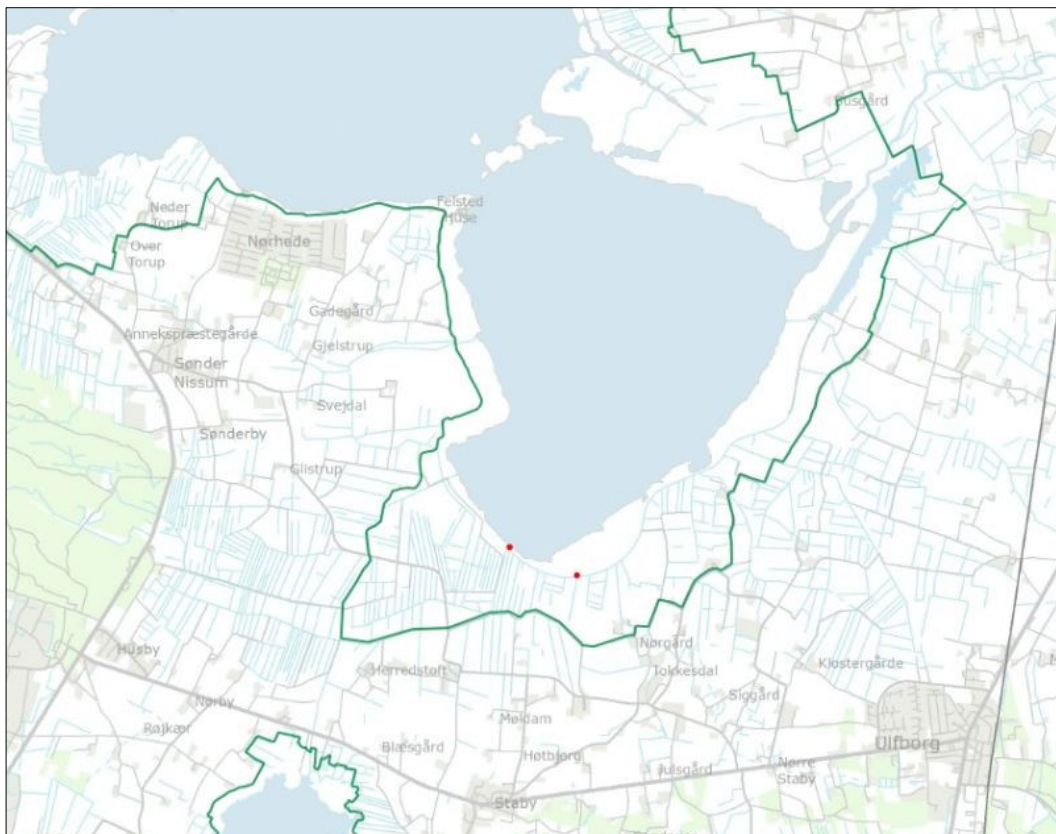
I NOVANA-programmet overvåger Miljøstyrelsen forekomst og udbredelse af en lang række arter. Forekomst af de overvågede arter i dette habitatområde er beskrevet nedenfor.

Overvågningsmetoderne er tidligere beskrevet i basisanalysens afsnit om datagrundlag. Inden for området er der desuden foretaget kortlægning af egnede levesteder for enkelte arter. For de arter, der lever i søer, er kortlægningen foretaget ved registrering af relevante biologiske og strukturelle forhold i områdets småsøer. Artskortlægning kan findes på Miljøministeriets [MiljøGIS](#) og i [Danmarks Naturdata](#).

Vandranke

Vandranke er i NOVANA-programmet registreret på en række vidt forskellige lokaliteter, fra større vandløb og kanaler til vandhuller og store søer som fx Stadil Fjord. Arten har tidligere været angivet fra omkring 25 lokaliteter i Vestjylland fra Nissum Fjord i nord til Ribe i syd indenfor den atlantiske region. I 2008 kendes vandranke fra i alt 13 lokaliteter, som alle ligger i den atlantiske region. I perioden 2014-2015 er den i NOVANA-programmet eftersøgt på 72 lokaliteter med positive fund på 32 af disse. Ud fra fundene på de lokaliteter, som er undersøgt i både 2008 og i perioden 2014-2015 ser udbredelsen overordnet ud til at være stabil. Udviklingen i artens bestandsstørrelser på de enkelte stationer udviser nogen år til år variation.

Vandranke er ved den seneste overvågning i 2014 registreret i en kanal ved Felsted Kog på en strækning på ca. 700 meter. Forekomsten er forholdsvis stabil, da arten blev registreret i samme område under den nationale overvågning i 2008. Der vurderes ikke at være trusler mod artens fortsatte forekomst i området.

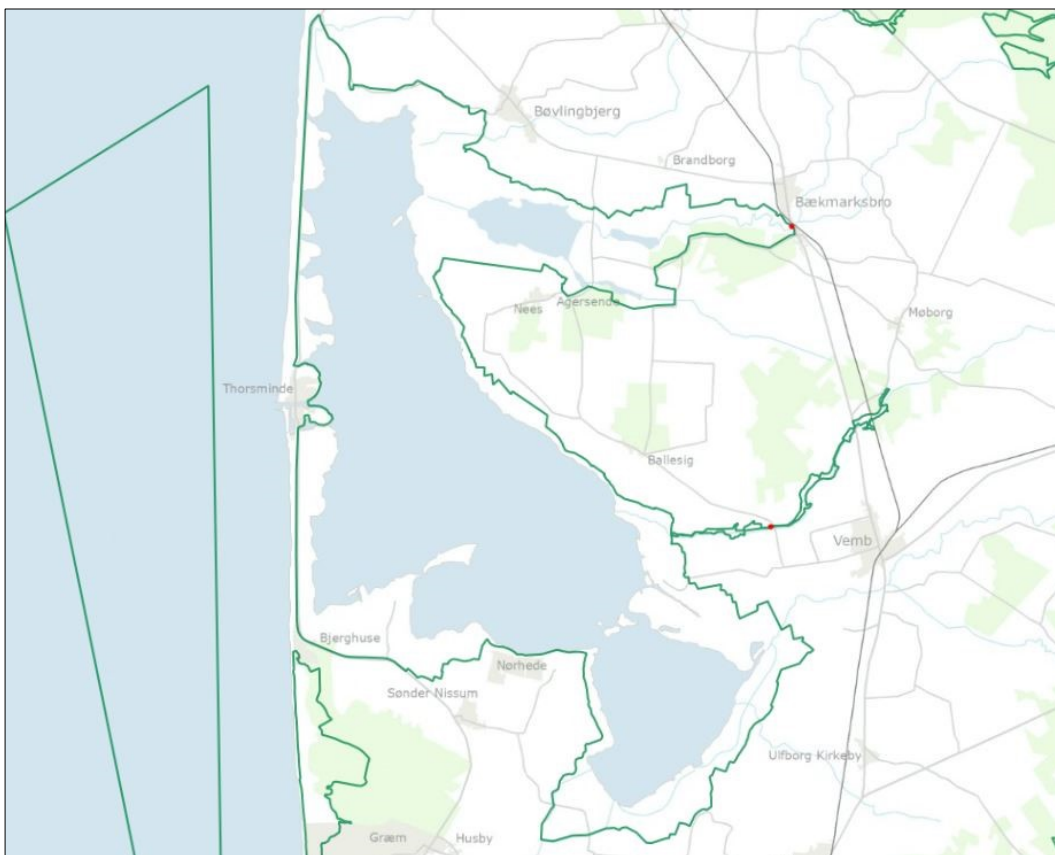

Fund af vandranke i området.

Bæklampret

Bæklampret lever udelukkende i vandløb, og gennemfører hele sin livscyklus uden det parasitiske stadium, der kendes fra de to øvrige lampretter, der vandrer til havet, hvor de i en årrække lever som parasitter på andre fiskearter, inden de vender tilbage til vandløbene for at gyde. Bæklampret lever af fint organisk materiale og alger. Gydningen foregår på vandløbsbunden, hvor der er sand og grus. Artens beskedne krav til leve- og gydested er givetvis en del af forklaringen på artens forholdsvis store udbredelse i Danmark. Den er udbredt i langt de fleste jyske vandløb, både i de fysisk set bedste vandløb, men også i ensartede, kanalagtige vandløb med langsom strøm og blød bund. I resten af landet forekommer den i en række vandløb på Fyn. Den er bl.a. udbredt i Odense Å-systemet. På Sjælland er der noget længere mellem bestandene, men der er fund i Nordsjælland omkring Esrum Sø og sporadisk i nogle få andre vandløb. Overordnet set vurderes arten og dens udbredelse i Danmark at være stabil, og der vurderes at være stabile og levedygtige bestande i mange danske vandløb. I NOVANA-programmet overvåges bæklampret både i forbindelse med programmets vandløbsovervågning, men arten er også specifikt eftersøgt i flere habitatområder.

Bæklampret er registreret 2 gange i området på 2 forskellige lokaliteter i perioden 2014-2015. Arten er registreret i Damhus Å og Flynder Å som begge har udløb i Nissum Fjord. Arten trives godt i de middelstore vandløb i dette Natura 2000-område, og da artens krav til vandkvalitet, fouragering og gydning generelt er opfyldt, vurderes der at være gode forudsætninger for en forekomst af bæklampret. Der vurderes således ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i området.

Fund af bæklampret i området.

Flodlampret

Flodlampret er en vandrefisk, der yngler i vandløb og vokser op i havet. Efter 1-2 år i havet, hvor flodlampretten lever parasitisk på andre fisk, vandre de voksne lampretter op i vandløbene for at gyde. Gydning sker i vandløb, hvor vandløbsbunden består af småsten og grus. De nyklækkede laver opholder sig på vandløbsstrækninger med blød bund, hvor de graver sig ned i bundsubstratet, hvor de lever af fint organisk materiale og alger. De voksne lampretter dør efter gydningen.

Flodlampretten er forholdsvis sjælden i Danmark, og er kun registreret i større antal ganske få steder. Der ses årlig optrækkende flodlampretter i Ribe Vesterå, hvor de gyder. Arten kendes ikke fra fynske vandløb, og fra Sjælland er der kun gjort ganske få fund. Som for alle andre fisk der opvokser i havet og som gyder i vandløb er det vigtigt, at arternes frie vandring sikres. I NOVANA-programmet er der foretaget overvågning i vandløb i de habitatområder, hvor arten er medtaget på områdernes udpegningsgrundlag. På landsplan er arten kun registreret i ganske få vandløb.

Flodlampret er overvåget i området i perioden 2014-2015, men ikke fundet. Der foreligger derfor begrænset viden om artens eventuelle forekomst i området. Trusselsvurderingen er derfor på samme måde ukendt for området.

Havlampret

Havlampretten opvokser i havet som parasit på andre fisk, og vandre i sommerperioden ind i større vandløb for at gyde. Den gyder på vandløbsstrækninger med god strøm, og hvor vandløbsbunden består af sten og grus. De nyklækkede larver vandrer mod områder med blød bund, hvor de som de øvrige lampretarter ernærer sig af fint organisk materiale, alger og mikroorganismer.

Havlampretten er forholdsvis sjælden i Danmark, og men ved på nuværende tidspunkt ikke ret meget om artens reelle udbredelse i de danske vandløb. Som for alle andre fisk der opvokser i havet og som gyder i vandløb er det vigtigt, at arternes frie vandring sikres. I NOVANA-programmet er arten overvåget i vandløb i de habitatområder, hvor arten er medtaget på områdernes udpegningsgrundlag.

Havlampret er overvåget i området i perioden 2014-2015, men ikke fundet. Der foreligger derfor begrænset viden om artens eventuelle forekomst i området. Trusselsvurderingen er derfor på samme måde ukendt for området.

Laks

Laksen har en begrænset udbredelse i Danmark og er tilknyttet de store vestjyske vandløb Skjern Å, Storå, Varde Å, Kongeå, Sneum Å og Ribe Å. De naturlige laksebestande i de danske vandløb var tæt på udryddelse, og bestandene er fortsat afhængige af årlige udsætninger. Eneste undtagelse fra dette er Storå, hvor udsætninger af laks er ophørt i 2018. Da bestanden nu vurderes at være selvreproducerende. Laksen stiller store krav til levested, hvad angår vandkvalitet, fysiske forhold og vandtemperatur, og betragtes i udpræget grad som en rentvandskrævende vandløbsfisk. En forudsætning for at opnå gode, selvreproducerende laksebestande i de store jyske vandløb er, at der skabes fripassage til og fra gydepladserne, således det sikres at de voksne fisk kan gyde og laksesmoltens vandring til havet kan foregå uhindret. Endvidere er det afgørende, at de fysiske forhold i de pågældende vandløb tilfredsstiller laksens store krav til gydepladserne.

Laksen benytter Nissum Fjord på dens vandring fra havet til gydepladserne i Storå og de store tilløb: Råsted Lilleå, Gryde Å og Vegen Å. Bestanden af laks i Storå-systemet, og dermed også laks på vandring gennem Nissum Fjord, er undersøgt af Danmarks Tekniske Universitet - DTU Aqua fire gange fra 2005 til 2015. Bestanden af vandrende laks er øget markant i denne periode fra ca. 400 fisk i 2005 til næsten 6000 fisk ved den seneste undersøgelse i 2015. Storå-systemet huser således den største danske bestand af laks. I Nissum Fjord er det væsentligt for opretholdelse af en god laksebestand, at der sikres fri vandring fra havet til gydepladserne især i forbindelse med passage af slusen i Thorsminde. Storå laksen passerer talrigt igennem området under artens gydetræk, og der vurderes således umiddelbart ikke at være trusler for artens forekomst i området.

Stavsild

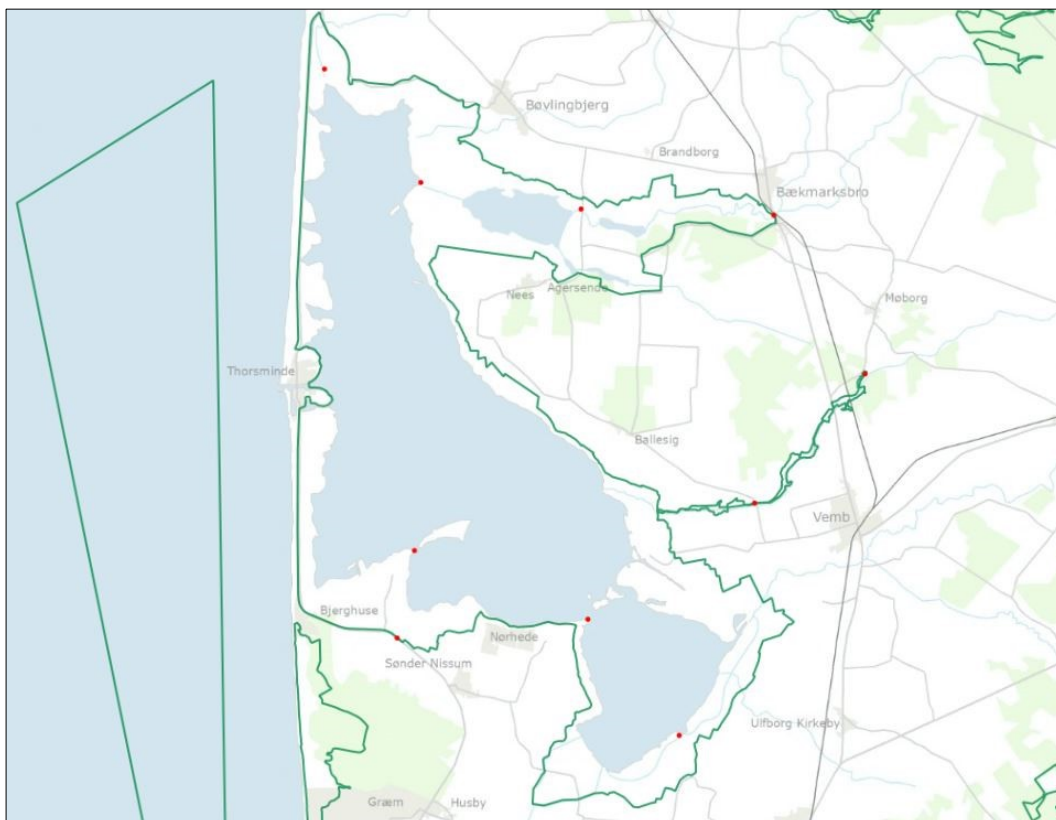
Stavsilden er en vandrefisk, der yngler i ferskvand og vokser op i havet. Der er ikke sikkert kendskab til, at arten nogensinde har ynglet i de danske vandløb. Herhjemme træffes den som en gæst fra landene syd for Danmark, hvor den gyder i de store mellemeuropæiske vandløb. Efter gydning vandrer den mod nord og træffes bl.a. langs de danske kyster. Stort set alle de registreringer der sker stavsild herhjemme gøres i havet, og kun ganske få individer er truffet i vandløb. Derfor betragtes den blot som en strejfer. Af samme grund har de danske vandløbs tilstand ingen direkte betydning for artens forekomst herhjemme. I Danmark er arten truffet i størst antal langs vestkysten, hvor arten sammen med andre fiskearter samler sig omkring havneanlæg fx ved sluserne i Hvide Sande og Thorsminde. I NOVANA-programmet er arten eftersøgt i de vandløb, hvor arten indgår i de pågældende habitatområdernes udpegningsgrundlag.

Der er ikke foretaget overvågning af stavsild i området. Det er derfor ikke muligt at give en nærmere beskrivelse af artens forekomst i området på nuværende tidspunkt. Det er samtidig heller ikke muligt at give en trusselsvurdering for arten i området.

Odder

Odderen lever i tilknytning til vandområder, og findes i såvel stillestående som i rindende vand. Arten kan findes i både saltvand og ferskvand, og foretrækker især uforstyrrede vandløb, søer, moser og fjordområder, med gode skjulesteder i form af tæt vegetation. Odderens udbredelse i Danmark er blevet overvåget på landsplan i det nationale overvågningsprogram i 2004, 2011-2012 og seneste igen i 2017. Arten blev i 2017 fundet i 332 10x10 km kvadrater mod hhv. 293 og 251 i 2011-2012 og 2004. Samlet set har odderen øget sin udbredelse markant over de ca. 15 år den er overvåget i NOVANA-programmet, og har nu etableret en egentlig ynglebestand både på Fyn og i Vestsjælland. Hvis bestanden på Sjælland på lang sigt skal sikres er det afgørende, at arten formår at genkolonisere de egnede levesteder mod sydøst.

Der er fundet spor/ekskrementer fra odder på alle 10 undersøgte stationer i området, hvor der ved forrige overvågningsperiode 2011-12 blev fundet spor/ekskrementer af odder på de 9 stationer med stort den samme udbredelse. Som det fremgår af kortet nedenfor, har arten en forekomst langs hele fjorden samt i de to vandløb Flynder Å og Damhus Å. På baggrund heraf samt områdets karakter med fjorde, vandløb og uforstyrrede skjulesteder, vurderes der at være en stabil forekomst af odder i området. Der vurderes således umiddelbart ikke at være trusler for artens forekomst i området.

Fund af odder i området.

Bæver

Bæveren lever altid i tilknytning til ferskvand, og foretrækker vandløbssystemer med sumpområder og søer. Bæveren bygger dæmninger for at hæve vandstanden omkring boet, og for at sikre at åbningen til boet kan stå under vand. Bæverbo er ofte underjordiske huler som bæveren graver i jorden tæt på vandkanten af en å eller søbrink. I 1999 blev 18 bævere sat ud i Flynder Å-systemet ved Klosterheden og i 2009, 2010 og 2011 blev yderligere 23 bævere sat ud i Nordsjælland på fem forskellige lokaliteter omkring Arresø. Arten har siden bredt sig fra udsætningsområderne, og i foråret 2017 var bæveren i Jylland udbredt i hele Flynder Å -systemet. Der var endvidere etableret yngleterritorier i de andre vandløb omkring Nissum Fjord, i Karup Å-systemet, i Himmerland og senest i Thy. Desuden har der været spredte forekomster i vandløb og vådområder fra Vejlerne i Hanherred i nord til Varde Å-systemet i syd. På Sjælland har bestanden spredt sig i områderne omkring Arresø. Arten er ikke tidligere blevet overvåget i NOVANA, men vil fremadrettet indgå i det nationale overvågningsprogram. Bæverbestanden er dog siden udsættelsen mangedoblet, og efterhånden som bæverne etablerer yngleforekomster i flere vandløbssystemer vil bestandsstigningen fortsætte.

Bæver er ny på områdets udpegningsgrundlag og der er ikke i NOVANA sammenhæng indsamlet data på bæver, der kan understøtte en vurdering af den aktuelle bestandsudvikling. Der er samtidig heller ikke lavet en trusselvurdering for arten i området.

5. Områdets fuglearter

De fuglearter, der indgår i fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag, er kort beskrevet nedenfor. Overvågningsmetode er beskrevet tidligere under basisanalysens dataafsnit.

Resultaterne fra NOVANA-programmets fugleovervågning ses i tabellerne under henholdsvis yngle- og trækfuglene neden for. For mere detaljeret beskrivelse af overvågningsmetode og resultater for de enkelte arter henvises til de tekniske anvisninger på DCE Aarhus Universitets hjemmeside. Artskortlægning kan findes på Miljøministeriets [MiljøGIS](#) og i [Danmarks Naturdata](#).

5.1 Ynglefugle

Fuglebeskyttelsesområde 38 - Nissum Fjord

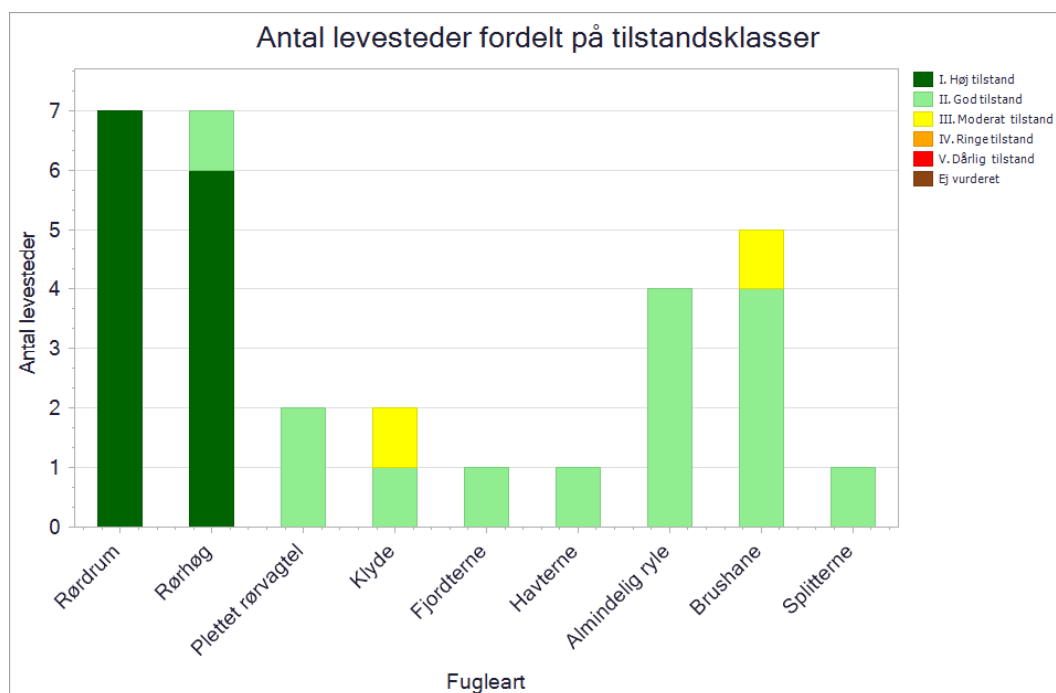
Ynglefugle 2004-2012

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Rørdrum					16				
Rørhøg									
Plettet rørvagtel								1	1
Klyde	114	55	41	57	22	15			
Almindelig ryle	7	5	5	8			1		0
Brushane	1	0	1	2	0	0	0		1
Splitterne						0			0
Fjordterne	56	15	0	0	0	0			1
Havterne	0	10	0	0	3	0			76
Blåhals									

Ynglefugle 2013-2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Rørdrum	4				12		17
Rørhøg					8		9
Plettet rørvagtel	0	0	2	0	2		0
Klyde		59			45		40
Almindelig ryle		0		0		0	
Brushane		0		0		1	
Splitterne			275		305		0
Fjordterne			2		1		15
Havterne			30		70		11
Blåhals							8

Forekomst af ynglefugle på udpegningsgrundlaget. Antal ynglepar optalt ved NOVANA-overvågningen 2004–2019. Årene 2017-19 indgår i det igangværende overvågningsprogram. Der er alene medtaget data indsamlet af Miljøstyrelsens NOVANA-program.

Figuren viser antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle. Tilstandsklasserne er angivet med en farveskala.

Rørdrum

Rørdrum er tæt knyttet til lokaliteter med store vanddækkede rørskove ved søer, fjorde og vandløb. Arten er overvejende standfugl, men kan trække mod sydvest i forbindelse med strenge vintre. I begyndelsen af 1970'erne yngede der 10-20 par i Danmark, men sidenhen er såvel ynglebestanden som udbredelsen øget markant. Ynglebestanden blev midt i 1990'erne opgjort til maksimalt 200 ynglepar, og bestanden har været stigende siden da. Rørdrum findes nu ynglende over hele Danmark. I NOVANA-programmet overvåges rørdrum af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor den indgår i områdernes udpegningsgrundlag. Rørdrum er senest overvåget i 2017 og 2019.

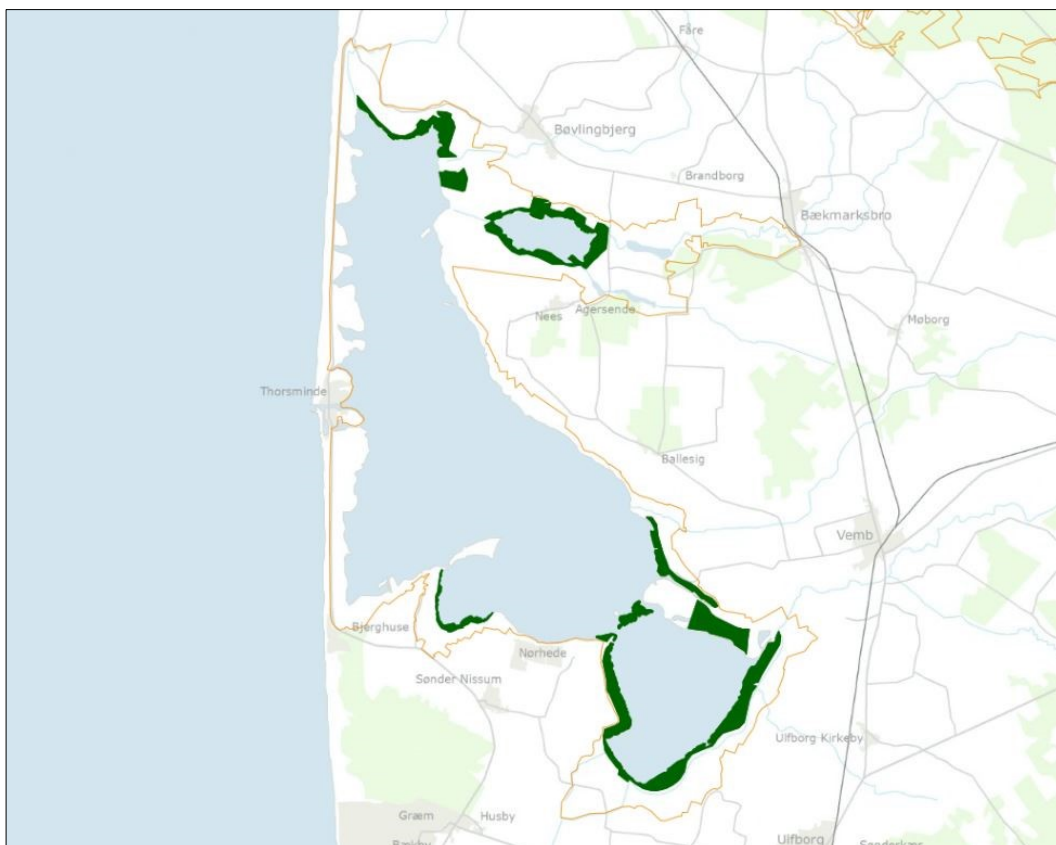
Rørdrum. Foto: Jeppe Bundgaard

I forbindelse med gennemførelse af overvågningen i 2019 blev der registreret 17 paukende fugle (ynglefugle), hvilket er en stigning i forhold til den tidligere overvågning i 2017, hvor der blev

registreret 12 ynglefugle. I dette område forekommer ynglefuglene forholdsvis talrigt især i de store sammenhængende rørskovsarealer på østsiden af Bøvling Fjord, ved Indfjorden og omkring Feldsted Kog. De registrerede ynglefugle høres ofte i umiddelbar nærheden af redesteder for rørhøg, og de to rørskovsarter synes i et vist omfang at foretrække de samme ynglelokaliteter.

I området er der kortlagt syv levesteder for rørdrum. Disse er udpeget langs Bøvling Fjord, Indfjorden, rundt langs randen af Feldsted Kog og ved Fjand. I alle disse er tilstanden beregnet til høj. Den høje tilstand skyldes primært, at levestederne udgøres af store sammenhængende rørskove med god hydrologi som sikrer, at de rugende fugle har gode yngleforhold i form af stor sikkerhed for eventuelle prædatorer.

Med en fast stor ynglebestand af rørdrum i området og udbredte, våde rørskovsområder vurderes der ikke at være aktuelle trusler for artens fortsatte yngleforekomst i dette Natura 2000-område.

Tilstand af kortlagte levesteder for rørdrum. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn = høj, lysegrøn = god, gul = moderat, orange = ringe, rød = dårlig og grå = ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

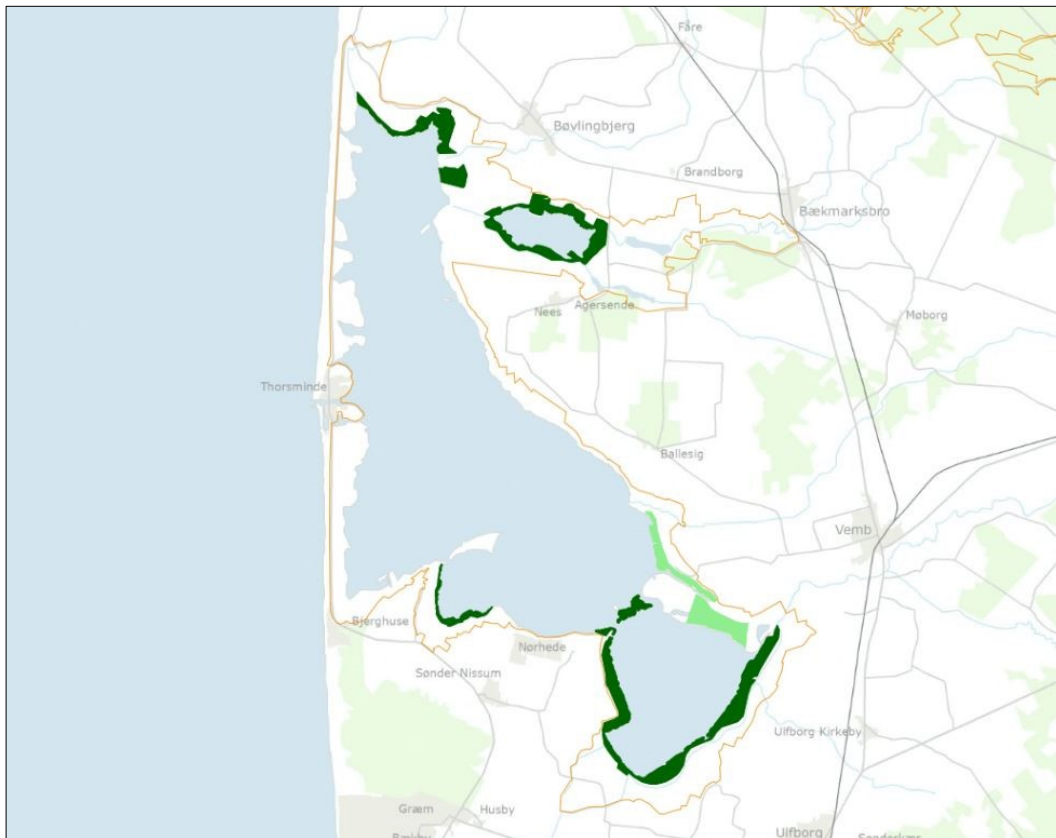
Rørhøg

Rørhøg yngler primært i vådområder med veludviklede rørskove og fouragerer desuden ofte over dyrkede marker, enge og græsarealer. Den samlede danske ynglebestand blev i 1980'erne opgjort til ca. 600 ynglepar. Ynglebestanden er siden vokset en smule, og det vurderes at den danske ynglebestand er nogenlunde stabil. Arten er trækfugl og den danske bestand overvintrer i Middelhavsområdet og i Afrika syd for Sahara. Rørhøg er almindeligt forekommende i store dele af landet, hvor den kan finde egnede ynglelokaliteter. Der er næppe større trusler mod rørhøg herhjemme, og artens bestandsudvikling og udbredelse synes at være i en mindre fremgang. I NOVANA-programmet overvåges rørhøg af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af rørhøg blev senest overvåget i 2019.

I forbindelse med gennemførelse af overvågningen i 2019 blev der registreret 9 ynglepar, hvilke er på samme niveau som den tidligere overvågning i 2017, hvor der blev registreret 8 ynglepar. I dette område forekommer yngleparrene forholdsvis talrigt især i de store sammenhængende rørskovsarealer omkring Indfjorden og Feldsted Kog. De registrerede ynglepar ses ofte i umiddelbar nærhed af paukende rørdrummer, og de to rørskovsarter synes i et vist omfang at foretrække de samme ynglelokaliteter.

I området er der kortlagt syv levesteder for rørhøg. Disse er udpeget langs Bøvling Fjord, Indfjorden, rundt langs randen af Feldsted Kog og ved Fjand. I seks af disse er tilstanden beregnet til høj og et enkelt levested er beregnet til god tilstand. Den helt overordnede høje eller gode tilstand skyldes primært, at levestederne udgøres af store sammenhængende og våde rørskovsarealer hvor der samtidig stort set ikke forekommer menneskelige forstyrrelse. Dette sikrer tilsammen gode yngleforhold for arten i området.

Med en fast stor ynglebestand af rørhøg i området og udbredte, våde, uforstyrrede rørskovsområder vurderes der ikke at være aktuelle trusler for artens fortsatte yngleforekomst i dette Natura 2000-område.

Tilstand af kortlagte levesteder for rørhøg. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Plettet rørvagtel

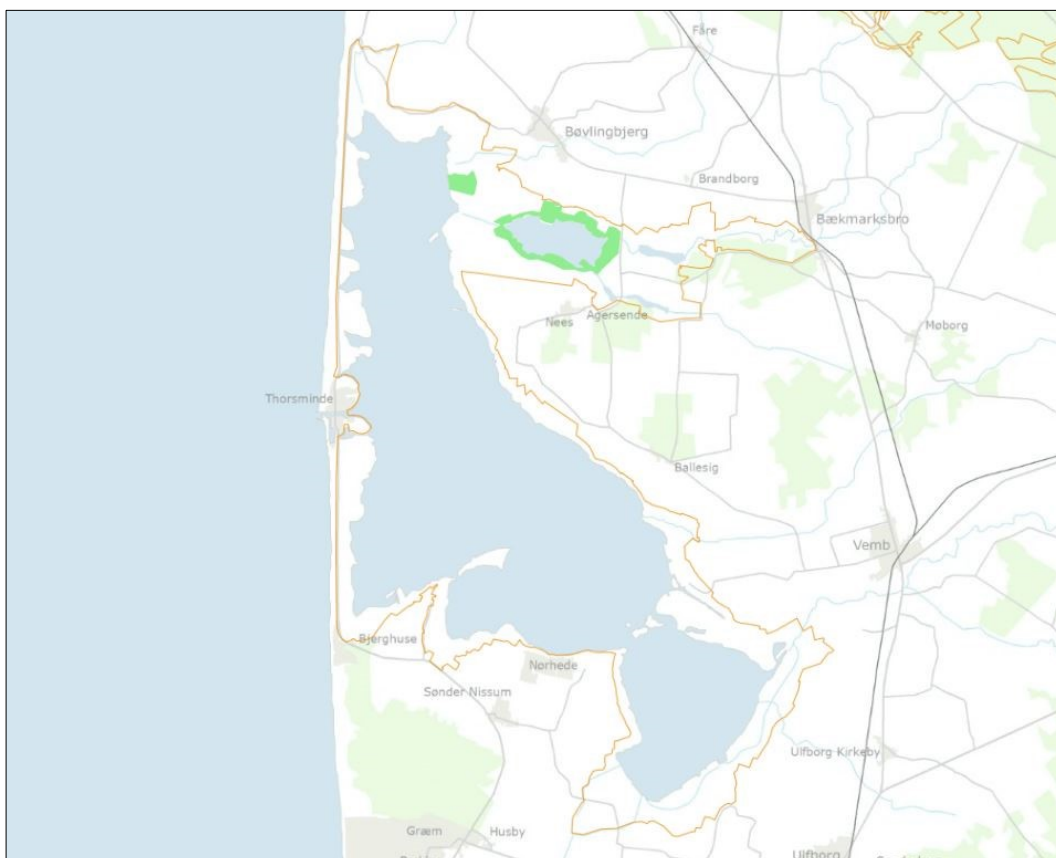
Plettet rørvagtel yngler i ferske sumpområder, hvor vanddybden ikke overstiger 30 cm. Arten synes at foretrække vandområdernes starzone, men er også registreret i ukultiverede engområder i ådale med tidvise oversvømmelser. Arten har altid haft en stærkt fluktuerende forekomst i Danmark, og der findes kun ganske få lokaliteter i landet med en fast årlig ynglebestand. Nogle år registreres kun ganske få ynglepar og i andre år i et væsentligt højere antal. I 2019 blev der i NOVANA-programmet konstateret en stor forekomst af plettet rørvagtel i Danmark. Arten er trækfugl, der overvintrer i Afrika og til dels i Indien. Den danske bestand suppleres med trækfugle fra Østeuropa,

der i perioder med østenvind i april-maj og igen i juni-juli høres på velegnede lokaliteter i Danmark. Det vides dog ikke med sikkerhed om dette invasionsagtige supplement af østeuropæiske fugle resulterer i danske yngleforsøg. I NOVANA-programmet registreres plettet rørvagtel af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af plettet rørvagtel blev senest overvåget i 2019.

I forbindelse med gennemførelse af overvågningen i 2019 blev arten flere gange eftersøgt om natten. Der blev dog ikke registreret syngende fugle i området. I NOVANA-programmet blev arten senest registreret med to fugle i 2017. Den lave forekomst er på niveau med tidligere år, hvor der hver gang er registreret 0-2 syngende fugle. Forekomsten af plettet rørvagtel i dette fuglebeskyttelsesområde har gennem årene haft en mere eller mindre tilfældig karakter og på baggrund af overvågningsresultaterne vurderes det at arten næppe har en fast ynglebestand inden for området.

I området er der kortlagt to levesteder for plettet rørvagtel. Et i rørskovene rundt om Indfjorden og et ved østsiden af Bøvling Fjord. I begge disse områder er tilstanden beregnet til god. Den gode tilstand skyldes primært, at levestederne udgøres af store sammenhængende og permanent sumpede områder med passende vegetationshøjde samt vanskelig adgang for rovdyr som fx. ræv.

Med en så lav antalsmæssig og fluktuerende forekomst vurderes ynglebestanden af plettet rørvagtel i dette område fortsat at være helt afhængig af tilførsel af fugle fra områder med større, faste bestande evt. uden for landets grænser. Lokalt vurderes der ikke at være trusler for artens forekomst i området.

Tilstand af kortlagte levesteder for plettet rørvagtel. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Klyde

Klyden yngler hovedsageligt i kolonier primært langs lavvandede fjordkyster og i salte eller brakke kystlaguner, hvor der findes slikvader og åbne enge med kort vegetation. I sjældne tilfælde træffes den også ynglende på egnede lokaliteter ved ferskvand. Klyde findes udbredt over hele landet med undtagelse af Bornholm. Rederne placeres ofte på småøer, gerne hvor de er i sikkerhed for ræve og andre rovdyr. Arten er trækfugl, der overvintrer i Sydvesteuropa og i Vestafrika. Klyden blev totalfredet i Danmark i 1922, hvorefter bestanden var i fremgang i gennem en lang årrække. De seneste år har den dog igen været i tilbagegang. I NOVANA-programmet overvåges klyde af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Endelig overvåges artens ynglebestand landsdækkende én gang i hver overvågningsperiode. Yngleforekomsten af klyde blev senest overvåget i 2019 og der er gennemført landsdækkende overvågning af alle de kolonirugende arter i hele landet i 2019.

I forbindelse med gennemførelse af overvågningen i 2019 blev der registreret 40 ynglepar i dette fuglebeskyttelsesområde. Antallet er ca. på samme niveau som den tidligere overvågning i 2017, hvor der blev registreret 45 ynglepar. Antallet af ynglepar er noget svingende over de seneste 15 år og med det største antal på 114 par i 2004. Næsten samtlige ynglefugle er gennem tiden registreret på Fjandø, men enkelte år har en mindre delmængde startet op på en lille ø i en kunstig sø ved Holmen syd for Thorsminde. Her bliver ynglefuglene dog hver gang præderet, da søen oftest tørrer ud meget tidligt på foråret og dermed ikke yder ynglefuglene nogen beskyttelse. På Fjandø er yngleforekomsten og succesen også meget påvirkelig af tidvis forekomst af rovdyr og deraf følgende prædation.

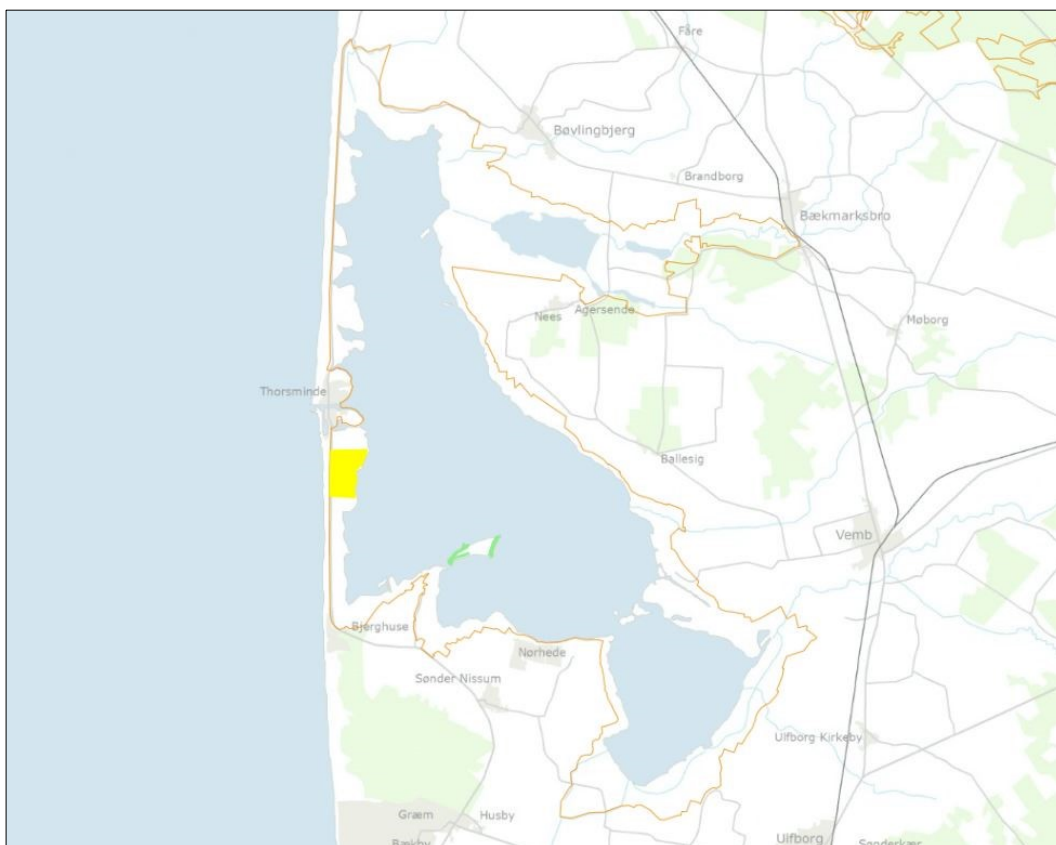

Klyde med unge på Fjandø. Foto: Frits Rost

I området er der kortlagt to levesteder for klyde. Det ene område er ved Holmen syd for Thorsminde. Dette levested er beregnet til at være i moderat tilstand, hvilket overvejende skyldes at området er præget af høj vegetation og af søen i området (som ovenfor beskrevet) oftest tørrer ud før klyderne er færdige med ynglesæsonen og dermed er udsat for prædation.

Det andet levested er to delområder af Fjandø, som er beregnet til at være i god tilstand. Den gode tilstand skyldes primært, at der overordnet set er en god vegetationsstruktur med mosaik af bart sand/sten og lav vegetation. Levestedet har en minimal risiko for prædation pga. en strømmende mellem lokaliteten og fastlandet, hvilket yder ynglefuglene en vis form for beskyttelse mod adgang og dermed prædation fra landlevende rovdyr som fx ræv.

Der findes forsat velegnede ynglelokaliteter for klyde i området. Et levested vurderes dog, at være negativt påvirket af tilgroning og prædation fra ræve og andre landlevende rovdyr.

Tilstand af kortlagte levesteder for klyde. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Almindelig ryle

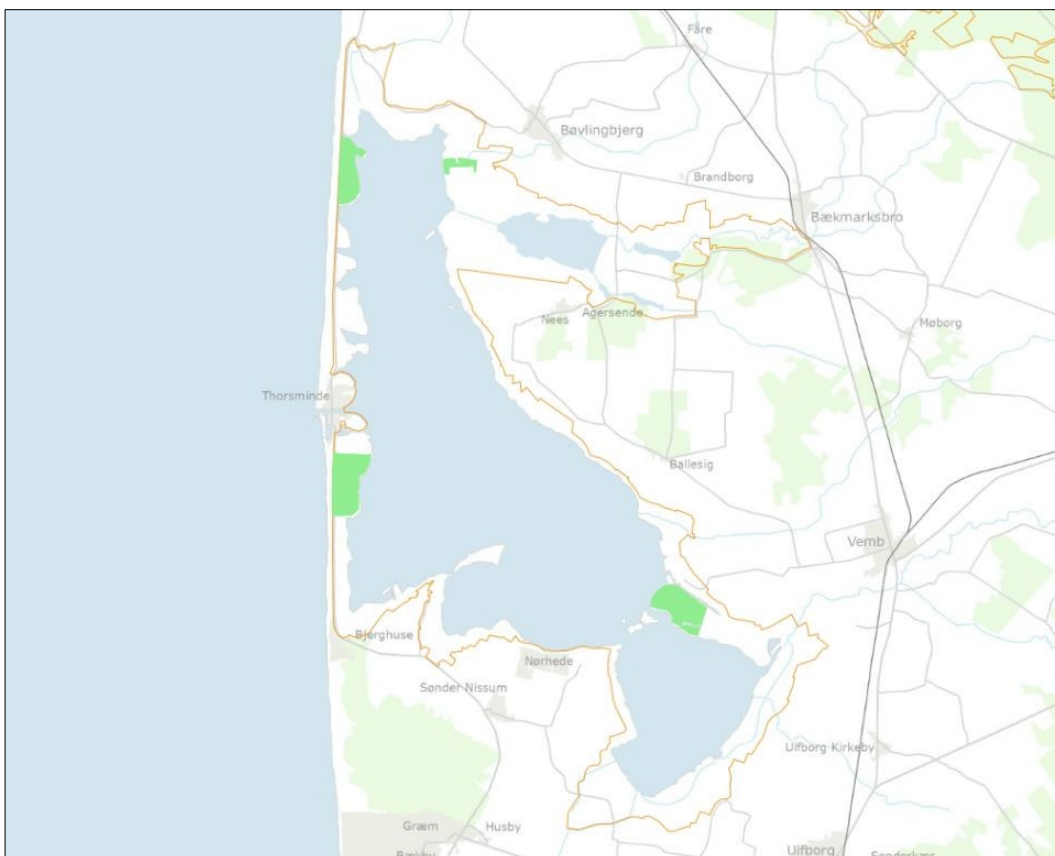
Almindelig ryle er som ynglefugl i Danmark repræsenteret af den underart, der ofte omtales som engryle. Arten yngler nu overvejende på kortgræssede strandenge. Tidligere ynglede den også udbredt på ferske enge. Ynglebestanden af almindelig ryle er i løbet af 1900-tallet gået tilbage, og den samlede danske ynglebestand i dag er formodentlig kun på omkring 140 ynglepar. Som andre almindelige ryler overvintrer også engrylen i Vesteuropa. Arten har gennem en længere årrække været i tilbagegang og forekommer nu kun regelmæssigt på enkelte store strandengsområder i Vestdanmark og på Læsø. Med Vejerne og Tipper-halvøen som de to klart vigtigste yngleområder, samt en lille bestand i Vadehavet og på Agger Tange. Den er derud over konstateret uregelmæssigt og med meget små isolerede og uregelmæssigt forekommende yngleforekomster andre steder. Det vurderes, at de største trusler mod ynglende almindelig ryle er prædation samt tab af ynglehabitat pga. dens krav til vegetationshøjde og hensigtsmæssig hydrologi. I NOVANA-programmet overvåges almindelig ryle af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af almindelig ryle blev senest overvåget i 2018.

Engene omkring Nisum Fjord har tidligere huset en mindre ynglebestand af almindelig ryle. Som det fremgår af ynglefugletabellen har bestandene dog været udsat for et markant fald igennem den samlede overvågningsperiode, og den seneste registrerede yngleforekomst var i 2010 ved det område der kaldes "Holmen" syd for Thorsminde. Den markante nedgang for denne, men også for andre ynglefuglearter tilknyttet engene i området, skyldes givetvis en kombination af flere negative faktorer, hvor mangelfuld pleje (afgræsning), periodisk uhensigtsmæssig lav vandstand på engene og ikke mindst prædation fra rovdyr samlet set vurderes at have påvirket ynglebestanden af

almindelig ryle negativt i området.

Omkring Nissum Fjord er der kortlagt fire levesteder for almindelig ryle. Områderne er udpeget dels langs vestsiden af Bøvling Fjord, på østsiden af Bøvling Fjord, ved Holmen syd for Thorsminde og ved Gørding. I alle fire områder er tilstanden beregnet til god. Levestederne er karakteriseret ved at engarealerne har naturlige og veludviklede lo-systemer, der sikrer gode vandstandsforhold langt ind på engene. Tilstedeværelsen af vand er dog helt naturligt meget afhængigt af de enkelt års nedbør før og under ynglesæsonen, af de lokale vindforhold og i dette tilfælde også af, at der sikres en tilfredsstillende vandstand i Nissum Fjord via slusedriften i Thorsminde. De to levesteder på tangen syd og nord for Thorsminde er meget påvirkelige af lokale vindforhold idet vandstanden svinger en del med vindretningen. Engene på levestederne er pt. fint afgræssede og vegetationshøjden opfylder generelt set artens krav. I hele området vurderes den væsentligste negative faktor, at være områdets tilgængelighed for ræv og andre rovdyr. Når ynglebestanden bliver så lav, som den har været før arten helt forsvandt fra området, kan prædation påvirke ynglebestandene og dens ynglesucces katastrofalt. På de to kortlagte levesteder på østsiden af Nissum Fjord vurderes de hydrologiske forhold at være mere stabile og afgræsningen er tilfredsstillende, men også her vurderes prædation at være af stor betydning for den beregnede tilstand af levestedet.

På trods af at arten gennem en årrække ikke har ynglet i området findes det fortsat en række egnede ynglelokaliteter på enge og strandenge langs fjorden. En ynglebestand vurderes dog, at være negativt påvirket af periodisk lav vandstand i Nissum Fjord og dermed øget risiko for prædation fra ræve og andre rovdyr.

Tilstand af kortlagte levesteder for alm. ryle. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

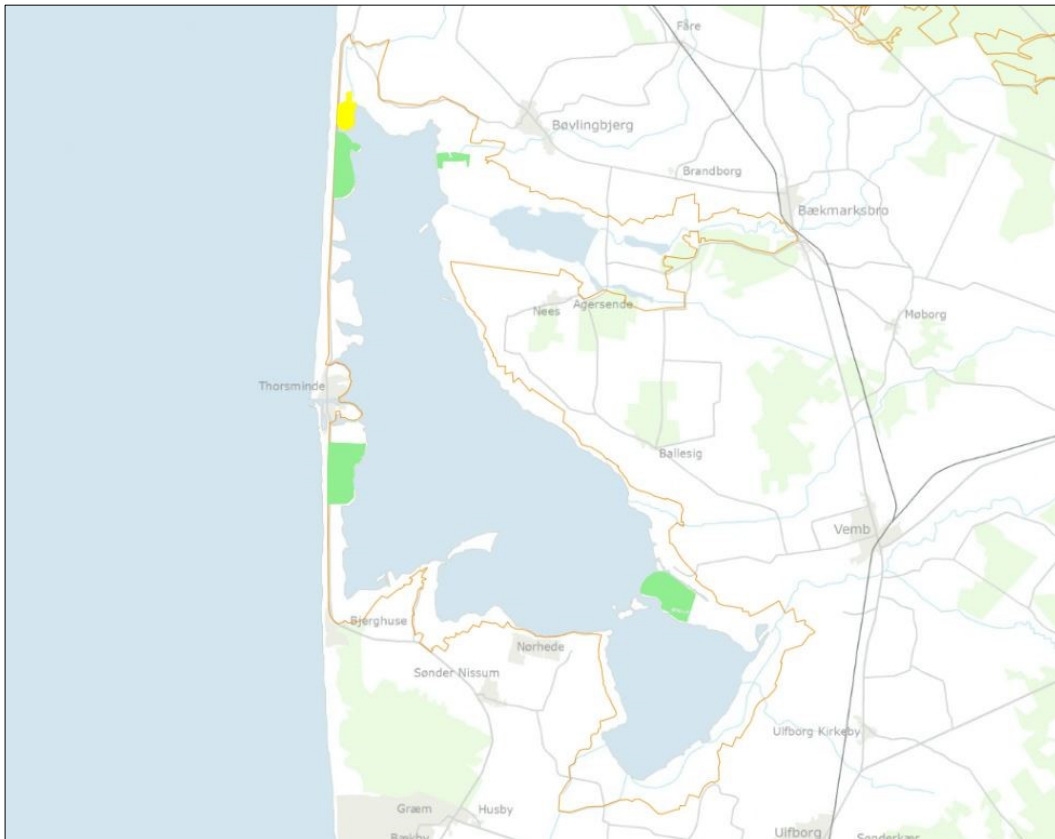
Brushane

Brushane yngler på forholdsvis kortgræssede ferskere dele af strandengene. Arten er trækfugl og overvintrer i Sydeuropa og Vestafrika. Arten er gået kraftigt tilbage gennem en længere årrække, og forekommer i dag kun i enkelte fuglebeskyttelsesområder hovedsageligt i Vest- og Nordjylland, hvor Tipper-halvøen i Ringkøbing Fjord i dag er kernelokaliteten for arten. Antallet af ynglepar af brushane er således faldet med 90-95 % over de seneste 30 år, og den samlede danske ynglebestand vurderes nu at være på ca. 50 ynglepar. De største trusler mod brushane er prædation samt tab af ynglehabitat pga. dens krav til vegetationshøjde og hydrologi. I NOVANA-programmet overvåges brushane af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af brushane blev senest overvåget i 2018.

Brushane har i hele overvågningsperioden været meget fåtallig omkring Nisum Fjord. Den seneste registrerede yngleforekomst var i 2018 med en enkelt ynglefugl på engarealerne ved Gørding nær udløbet af Storåen. Den meget lave bestand af denne, men også for andre ynglefuglearter tilknyttet engene i dette fuglebeskyttelsesområde, skyldes givetvis en kombination af flere negative faktorer. Mangelfuld pleje (afgræsning), periodisk uhensigtsmæssig lav vandstand på engene og prædation fra rovdyr vurderes samlet set at have påvirket ynglebestanden af brushane negativt i området.

Omkring Nisum Fjord er der samlet set kortlagt fem levesteder for brushane. Områderne er udpeget dels langs nordvestsiden af Bøvling Fjord, på østsiden af Bøvling Fjord, ved Holmen syd for Thorsminde og ved Gørding. I fire af områderne er tilstanden beregnet til at være god. Disse levesteder er karakteriseret ved at engarealerne har naturlige og veludviklede lo-systemer, der sikrer gode vandstandsforhold med lav salinitet langt ind på engene. Det sidste levested længst mod nord ved Bøvling Fjord er beregnet til at være i moderat tilstand. Her er det primært manglende fugtighed på engene der er problemet. Tilstedeværelsen af vand er helt naturligt meget afhængigt af de enkelt års nedbør før og under ynglesæsonen, af de lokale vindforhold og i dette tilfælde også af, at der sikres en tilfredsstillende vandstand i Nisum Fjord via slusedriften i Thorsminde. De tre levesteder på tangen syd og nord for Thorsminde er meget påvirkelige af lokale vindforhold idet vandstanden svinger en del med vindretningen. Engene på levestederne er pt. fint afgræssede og vegetationshøjden opfylder generelt set artens krav. I hele området vurderes en negativ faktor at være områdets tilgængelighed for ræv og andre rovdyr. Når ynglebestanden er så lav som den er, kan prædation påvirke ynglebestandene og dens ynglesucces katastrofalt. På de to kortlagte levesteder på østsiden af Nisum Fjord vurderes de hydrologiske forhold at være bedre og mere stabile og afgræsningen er tilfredsstillende, men også her vurderes prædation at være af betydning for den beregnede tilstand af levestedet.

På trods af at arten gennem en årrække kun har ynglet meget sporadisk i området findes det forsat en række egnede ynglelokaliteter på enge og strandenge langs fjorden. En ynglebestand vurderes dog, at være negativt påvirket af periodisk lav vandstand i Nisum Fjord og dermed øget risiko for prædation fra ræve og andre rovdyr.

Tilstand af kortlagte levesteder for brushane. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderart, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Splitterne

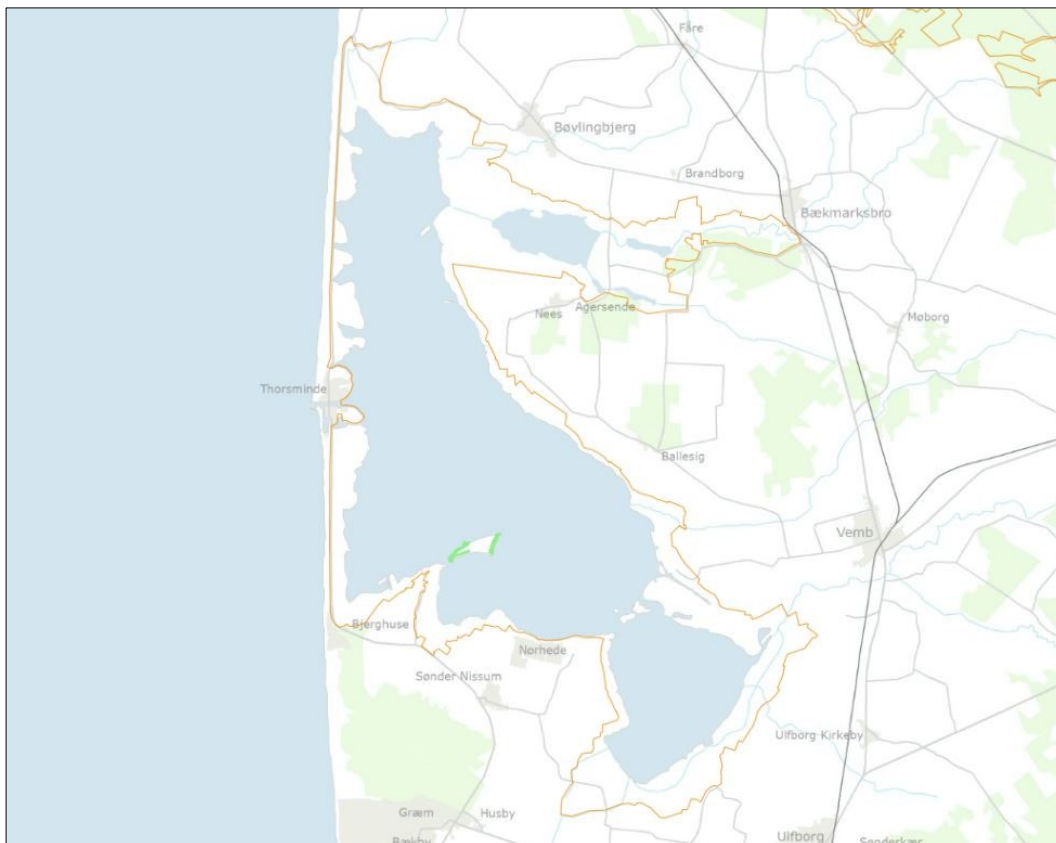
Splitterne yngler i Danmark på oftest på mindre øer og holme med lavere vegetation, ofte i tilknytning til hættemågekolonier. Ynglebestanden af splitterne har siden slutningen af 1990'erne fluktueret en hel del med flest i midten af 2000'erne, siden da er ynglebestanden faldet en smule, men udviser store år til år variationer. Arten er trækfugl, som overvintrer langs Afrikas vestkyst. Splitterne har altid forekommet i få ofte store kolonier spredt over hele landet på nær Bornholm. De størres ynglebestande ses på Hirsholm, Hjarnø og Sprogø. Arten findes desuden i flere lidt mindre kolonier i Jylland, på Fyn og Sjælland. Arten er forsvundet fra de tidligere talstærke kolonier som fx Klægbanken i Ringkøbing Fjord, Langli i Vadehavet og Treskelbakkeholm i Mariagerfjord. Største trussel for den danske ynglebestand vurderes at være prædation fra rovdyr og konkurrence og prædation fra store måger. I NOVANA-programmet overvåges splitterne af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Endelig overvåges artens landsdækkende én gang i hver overvågningsperiode. Yngleforekomsten af splitterne blev senest overvåget i 2017 og der er gennemført landsdækkende overvågning af alle de kolonirugende arter i hele landet i 2019.

Der blev ikke registreret ynglepar i dette fuglebeskyttelsesområder under overvågningen i 2019. Antallet af ynglepar er voldsomt varierende over de seneste 15 år med de største ynglefugletal i 2015 med 275 par og i 2017 med 305 par. Samtlige ynglefugle i området er gennem tiden registreret på Fjendø, hvor yngleforekomsten og succesen er meget påvirkelig af tidvis forekomst af rovdyr og deraf følgende prædation. Splitterne er desuden meget afhængig af at kunne yngle sammen med andre ternere og især hættemåger. Splitternekolonier i Vestjylland her det med at flytte en del rundt mellem årene afhængig af forekomst af velegnede yngleøer uden rovdyr samt forekomst af andre ternere eller hættemåger.

I området er der kortlagt et enkelt levested for splitterne. Levestedet er to delområder af Fjandø, som er beregnet til at være i god tilstand. Den gode tilstand skyldes primært, at der overordnet set er en god vegetationsstruktur med mosaik af bart sand/sten og lav vegetation.

Levestedet har kun en begrænset risiko for prædation pga. en strømrønde mellem øen og fastlandet, hvilket yder ynglefuglene en vis form for beskyttelse mod adgang og dermed prædation fra landlevende rovdyr som fx ræv.

Lokalt vurderes der ikke at være trusler mod artens forekomst i området.

Tilstand af kortlagte levesteder for splitterne. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Fjordterne

Fjordterne yngler i kolonier på øer og holme langs kysten ofte i selskab med havterne eller hættemåge. Arten ses også ynglede på indlandslokaliteter, og også her ofte i selskab med hættemåge. Arten er trækfugl og overvintrer langs Vestafrikas kyster. Den danske bestand af fjordterne blev i slutningen af 1980'erne vurderet til ca. 1500 ynglepar, herefter gik bestanden gradvist tilbage, og den samlede bestand vurderes nu til ca. 1/3 af bestanden i slutfirserne. De seneste år er der dog konstateret en svag fremgang i antallet af ynglepar. Største trussel for den danske ynglebestand vurderes at være prædation på ynglepladserne samt tilgroning af de rovdyrsfrie yngleøer. I NOVANA-programmet overvåges fjordterne af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Endelig overvåges artens landsdækkende én gang i hver overvågningsperiode. Yngleforekomsten af fjordterne blev senest overvåget i 2017 og der er gennemført landsdækkende overvågning af alle de kolonirugende arter i hele landet i 2019.

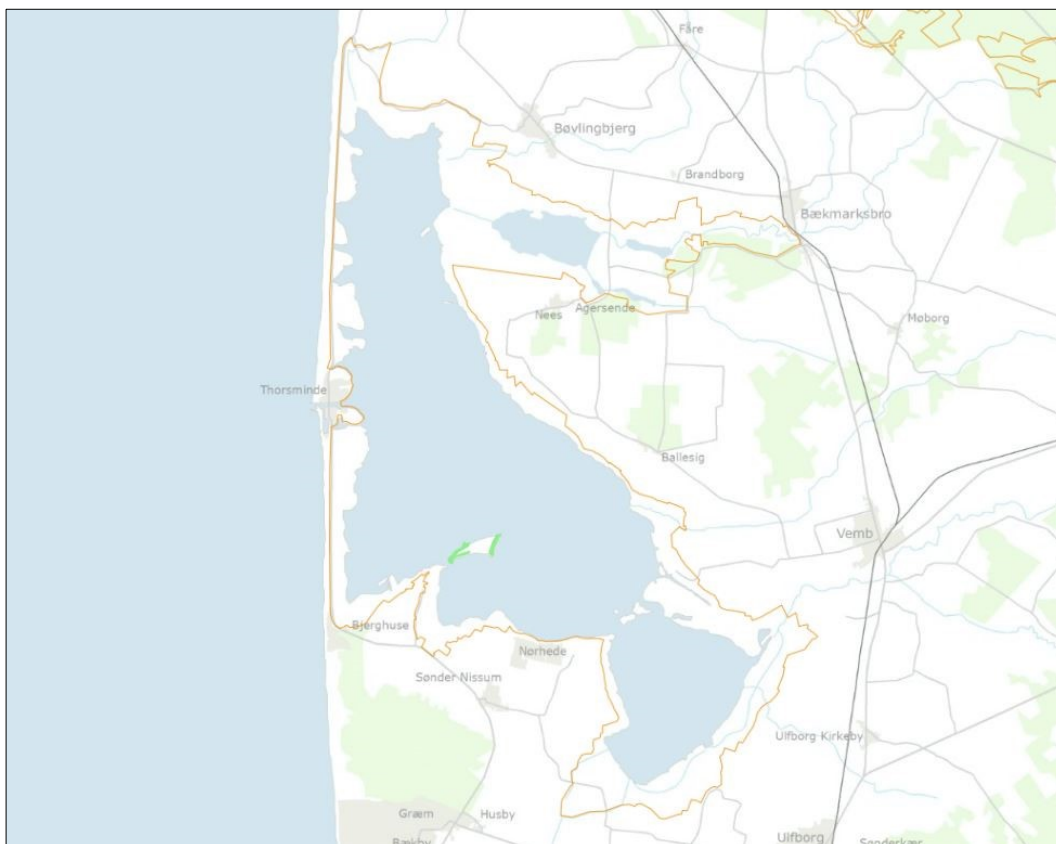
I forbindelse med gennemførelse af overvågningen i 2019 blev der registreret 15 ynglepar i dette fuglebeskyttelsesområde. Antallet er det største i en længere årrække, men dog noget lavere det

det største år i NOVANA overvågningsperioden i 2004 med 56 ynglepar. Antallet er ynglepar er noget svingende over de seneste 15 år, men dog med en faldende tendens. Samtlige ynglefugle i området er gennem tiden registreret på Fjandø, hvor yngleforekomsten og succesen er meget påvirkelig af tidvis forekomst af rovdyr.

I området er der kortlagt et enkelt levested for fjordterne. Levestedet er to delområder af Fjandø, som er beregnet til at være i god tilstand. Den gode tilstand skyldes primært, at der overordnet set er en god vegetationsstruktur med mosaik af bart sand/sten og lav vegetation.

Levestedet har kun en begrænset risiko for prædation pga. en strømmende mellem øen og fastlandet, hvilket yder ynglefuglene en vis form for beskyttelse mod adgang og dermed prædation fra landlevende rovdyr som fx ræv.

Lokalt vurderes der ikke at være trusler mod artens forekomst i området.

Tilstand af kortlagte levesteder for fjordterne. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Havterne

Havterne yngler i Danmark overvejende på små ubeboede øer og sandrevler med sparsom vegetation. Arten er trækfugl, som overvintrer i åbentvandsbæltet omkring Antarktis. Havterner er Danmarks almindeligst ynglende terneart og forekommer i kolonier spredt langs de danske kyster og fjorde undtagen på Bornholm. Den danske ynglebestand har både i antal og i udbredelse været for nedadgående siden 1990'erne, og arten er forsvundet fra flere tidligere kendte ynglepladser. Største trussel for den danske ynglebestand vurderes at være prædation fra rovdyr på ynglepladserne samt bortskydning af reder i forbindelse med ekstreme højvander i yngletiden. I NOVANA-programmet overvåges havterne af Miljøstyrelsen hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Endelig overvåges artens landsdækkende én gang i hver overvågningsperiode. Yngleforekomsten

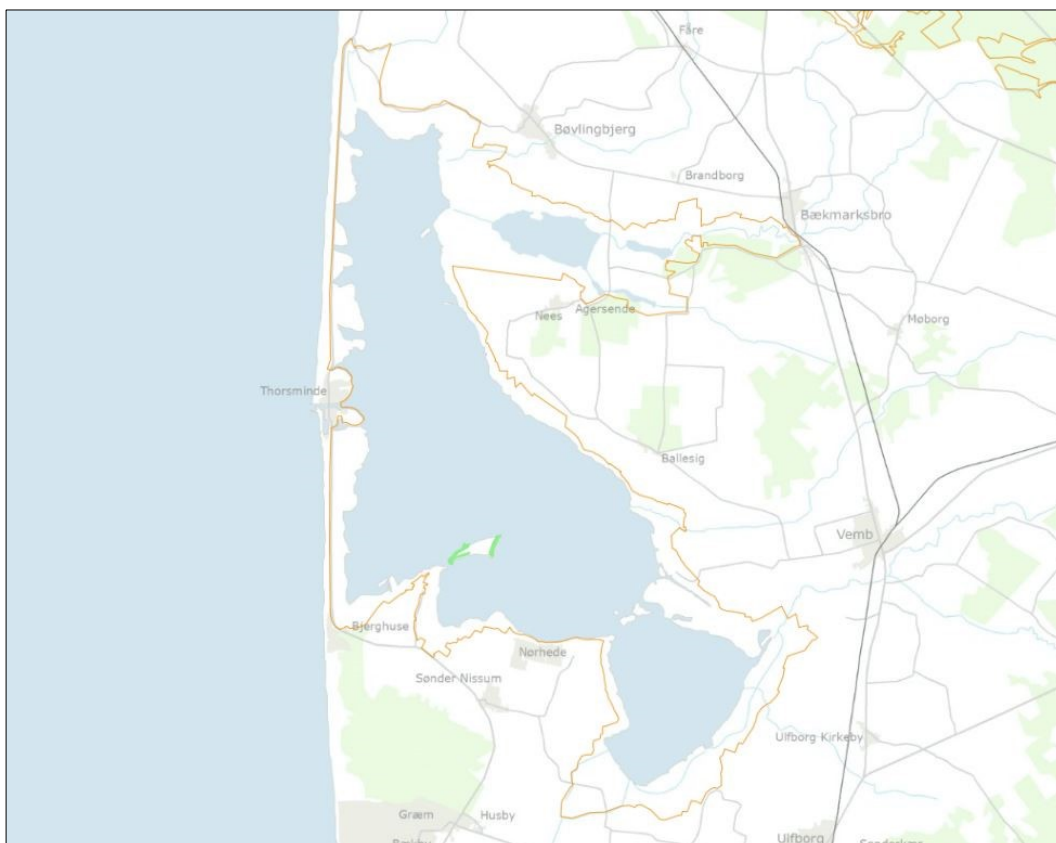
af havterne blev senest overvåget i 2017 og der er gennemført landsdækkende overvågning af alle de kolonirugende arter i hele landet i 2019.

I forbindelse med gennemførelse af overvågningen i 2019 blev der registreret 11 ynglepar i dette fuglebeskyttelsesområde. Antallet er noget lavere end det største år i NOVANA overvågningsperioden i 2012 med 76 ynglepar. Antallet af ynglepar er meget svingende over de seneste 15 år. Samtlige ynglefugle i området er gennem tiden registreret på Fjandø, hvor yngleforekomsten og succesen er meget påvirket af tidvis forekomst af rovdyr.

I området er der kortlagt et enkelt levested for havterne. Levestedet er to delområder af Fjandø, som er beregnet til at være i god tilstand. Den gode tilstand skyldes primært, at der overordnet set er en god vegetationsstruktur med mosaik af bart sand/sten og lav vegetation.

Levestedet har kun en begrænset risiko for prædation pga. en strømrønde mellem øen og fastlandet, hvilket yder ynglefuglene en vis form for beskyttelse mod adgang og dermed prædation fra landlevende rovdyr som fx ræv.

Lokalt vurderes der ikke at være trusler mod artens forekomst i området.

Tilstand af kortlagte levesteder for havterne. Tilstanden er angivet med en farveskala: mørkegrøn= høj, lysegrøn= god, gul= moderat, orange= ringe, rød= dårlig og grå= ej vurderet. Den orange streg angiver fuglebeskyttelsesområdets grænse.

Blåhals

Blåhals genindvandrede i 1992 som ynglefugl i Danmark efter ca. 100 års fravær. Siden starten af 1990'erne har bestanden af ynglende blåhals spredt sig fra Sønderjylland til store dele af Jylland, og de seneste år også til Fyn og Sjælland. Artens bestandsudvikling har således været meget positiv, hvilket har haft den konsekvens, at arten nu er medtaget på udpegningsgrundlaget for en lang række fuglebeskyttelsesområder. Den kraftige ekspansion i udbredelsen af den danske ynglebestand vurderes, at skulle ses med baggrund i artens beskedne krav til ynglehabitat, der ofte

udgøres af større eller mindre rørskovsområder med indslag af pil langs grøfter og kanaler og ofte i nærhed af mere eller mindre intensivt dyrkede arealer. I NOVANA-programmet overvåges blåhals af Miljøstyrelsen nu hvert andet år i de fuglebeskyttelsesområder, hvor arten indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag. Yngleforekomsten af blåhals blev i NOVANA-programmet for første gang overvåget i 2018 og 2019.

Arten er ny på områdets udpegningsgrundlag og blev i NOVANA-programmet for første gang overvåget i dette område i 2019, hvor der blev registreret 8 ynglepar. På baggrund af artens forholdsvis beskedne krav til en ynglehabitat vurderes der at være store arealer med velegnede levesteder med våd rørsump og pilekrat langs kanaler og grøfter i dette fuglebeskyttelsesområde. Som det er tilfældet for arten på nationalt plan vurderes der at være gode muligheder for at arten fremover kan ekspandere og øge ynglebestanden yderligere i området. Der vurderes på den baggrund ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i dette område.

5.2 Trækfugle

Fuglebeskyttelsesområde 38 - Nissum Fjord

Trækfugle 2004-2017

	2004 - 2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Knopsvane	500	261	174	75	120	115	286	156	337
Pibesvane	428	2	3	16	15	0	5	0	0
Sangsvane	561	584	214	14	5	0	0	55	168
Kortnæbbet gås	6170	1610	5870	2920	3900	738	820	2100	2829
Bramgås	10000	270	3353	2315	450	1220	1550	6025	1330
Lysbuget knortegås	636	383	46	16	110	180	55	68	224
Spidsand	251	8	39	6	136	2	12	20	18
Pibeand	2800	480	1388	535	87	154	426	279	546
Krikand	4245	2650	2912	1870	3057	3225	3471	3412	2884
Toppet skallesluger	78		8				34	199	3
Stor skallesluger	942				619			80	219
Klyde	966	101	329				14	21	
Pomeransfugl	48								
Lille Kobbersneppe	10990	82	212	7	56	670	253	1762	36

Trækfugle på udpegningsgrundlaget i dette fuglebeskyttelsesområde. Trækfuglearterne antal er optalt i NOVANA-programmet. I perioden 2004-2009 vises den største forekomst gennem perioden. For perioden 2010-2017 vises der årlige data.

Knopsvane

Knopsvane er både som fælde- og trækfugl almindelig over hel landet. Den optræder som trækfugl i Danmark primært i lavvandede fjorde og vige med udbredt undervandsvegetation. De overvintrende knopsvaner er fordelt overalt langs Danmarks beskyttede kystområder og i mange søer. Knopsvane optælles årligt i januar, dette suppleres med en optælling i fældeperioden hvert 6. år. Set gennem et længere perspektiv vurderes bestanden af rastende og overvintrende knopsvaner i Danmark at være stabil, med de udsving der naturligt ses i bestandene. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder hvor knopsvane som trækfugle indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Knopsvane har en noget fluktuerende forekomst som trækfugl i dette område, men overordnet set har artens forekomst i området været stabil i overvågningsperioden 2004-17. I dette område fouragerede arten i træk- og vintertiden førhen overvejende på vandplanter i selve Nissum Fjord, men i og med at vandplanternes udbredelse er betydeligt reduceret pga. tidligere tiders eutrofiering af fjorden, ses arten nu overvejende på engarealer og dyrkede arealer omkring fjorden. Derved er artens lokale forekomst blevet mere ustabil. Vigtigst for knopsvanes fortsatte forekomst i området er

sikre og uforstyrrede raste- og overnatningslokaliteter. Vandfladerne især i Bøvling Fjord, Felsted Kog og Indfjorden derfor fortsat vigtige overnatningslokaliteter for arten, men andre større vandflader, der måske ligger nærmere et velegnet fourageringsareal, kan også anvendes. Områdets karakter med enge og store lavvandede fjordområder tilgodeser generelt artens krav til føde, og dens krav om sikre og uforstyrrede raste- og overnatningslokaliteter. En sikring af vandkvaliteten i Nisum Fjord og dermed grundlag for etablering af tidligere tiders udbredte undervandsvegetation, vil givetvis på længere sigt bidrage positivt til knopsvanens forekomst i området. Der vurderes i øvrigt ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i området.

Pibesvane

Pibesvane trækker mellem ynglepladserne på den arktiske tundra til og fra overvintringspladserne især i Holland gennem Danmark. Førhen forekom arten primært ved lavvandede fjorde eller søer med en udbredt undervandsvegetation. I dag ses pibesvane hyppigere på agerjord, hvor den ofte ses fouragerende i selskab med sangsvaner. Pibesvane ankommer til Danmark i oktober måned, og nogle trækker hurtigt videre, mens andre bliver i landet indtil det bliver vinter eller evt. hele vinteren. Antallet af overvintrende fugle er naturligvis meget afhængig af vinterens hårdhed. Artens forekomst overvåges hvert år ved tællinger i januar og hvert andet år suppleres disse med en tælling i november. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor pibesvane som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Forekomsten af pibesvane i dette område er meget fluktuerende i overvågningsperioden 2004-17 og arten er gennem det seneste årti blevet fåtallig i området. Det er ikke muligt med tilstrækkelige sikkerhed at udtale sig om bestandsdynamikken i området. Som for de andre svaner gælder, at arten i træk og vintertiden førhen overvejende fouragerede på vandplanter i selve Nisum Fjord, men i og med at vandplanternes udbredelse er betydeligt reduceret pga. tidligere tiders eutrofiering af fjorden, ses arten nu overvejende på dyrkede arealer med vintersæd omkring fjorden. Dermed er den ikke i samme grad som tidligere tilknyttet vandarealerne til fouragering inden for afgrænsningen af fuglebeskyttelsesområdet. Områdets karakter med enge og store lavvandede fjordområder tilgodeser generelt artens krav til føde, og dens krav om sikre og uforstyrrede raste- og overnatningslokaliteter. En sikring af vandkvaliteten i Nisum Fjord og dermed grundlag for etablering af tidligere tiders udbredte undervandsvegetation, vil givetvis på længere sigt bidrage positivt til artens forekomst i området. Der vurderes i øvrigt ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i området.

Sangsvane

Sangsvane yngler i det nordlige Europa og i det nordlige Rusland. Fuglene overvintrer i Nordvesteuropa med tyngdepunkt i Danmark. Sangsvanen optræder som træk- og vintergæst i områder med gode fødemuligheder. Tidligere fouragerede sangsvane primært på vandplanter i lavvandede fjordområder, men de seneste årtier ses arten næsten udelukkende i større antal på landbrugsarealer, hvor især høstede majsmarker byder på gode fourageringsmuligheder for arten. Den overvintrende bestand af sangsvaner i Danmark optælles årligt ved midvinter i januar måned, og bestanden er firdoblet siden 1992. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor sangsvane som trækfugle indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlaget.

Sangsvane har en ret fluktuerende og ustabil forekomst som trækfugl i dette område og i overvågningsperioden 2004-17 ser antallet umiddelbart ud til at være faldet lidt. I dette område fouragerede arten i træk og vintertiden førhen overvejende på vandplanter i selve Nisum Fjord, men i og med at vandplanternes udbredelse nu er betydeligt decimeret pga. tidligere tiders eutrofiering af fjorden, ses arten nu overvejende på dyrkede arealer med vintersæd omkring fjorden. Derved er artens lokale forekomst blevet mere ustabil.

Vandfladen især i Bøvling Fjord og Felsted Kog anvendes fortsat til overnatning for arten, men andre større vandflader, der måske ligger nærmere et velegnet fourageringsareal, kan også anvendes.

Områdets karakter med mange strandenge, dyrkede marker og store lavvandede fjordområder tilgodeser generelt artens krav til fourageringsområder, og dens krav til sikre og uforstyrrede raste- og overnatningslokaliteter. En sikring af vandkvaliteten i Nisum Fjord og dermed grundlag for etablering af tidligere tiders udbredte undervandsvegetation, vil givetvis på længere sigt bidrage positivt til artens forekomst i området. Der vurderes i øvrigt ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i området.

Kortnæbbet gås

Kortnæbbet gås yngler på Svalbard og overvintrer i Nordvesteuropa bl.a. Danmark, hvor den ofte ses fouragerende på marker og enge, overvejende i Vest- og Nordjylland, men de seneste år er arten i stigende grad registreret i Østdanmark, bl.a. på Sydfalster. Antallet af kortnæbbet gås er gennem en lang årrække blevet optalt ved midvintertællinger i januar og fra 2004 også om foråret i marts. Bestanden af kortnæbbet gås har set i et længere perspektiv været stigende. De betydelige år-til-år udsving skyldes givetvis især forskelle mellem vinterens hårdhed og snefald. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor kortnæbbet gås som trækfugle indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Kortnæbbet gås har en stabil forekomst i området i overvågningsperioden 2004-17, og arten raster og fouragerer på græsarealer, strandenge og dyrkede marker i området. Vandfladen i Bøvling Fjord og Felsted Kog anvendes i et vist omfang til overnatning for arten og vigtigst for kortnæbbet gås fortsatte forekomst i området er sikre og uforstyrrede raste- og overnatningslokaliteter. Tidligere fodrede bl.a. Naturstyrelsen arten om foråret ved de vestjyske fjorde, herunder Bøvling Fjord, for at holde gæssene væk fra nysåede dyrkede arealer. Denne fodring er nu ophørt og arten fouragerer efterhånden hyppigere på dyrkede majs og kornmarker længere inde i landet og benytter derfor nok i større grad dette område som overnatningsplads. Områdets karakter med mange strandenge og store åbne vandflader tilgodeser generelt artens krav om sikre og uforstyrrede raste- og overnatningslokaliteter, og der vurderes der ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området.

Bramgås

De bramgæs der kommer til Danmark i træktiden kommer primært fra ynglepladserne i Sibirien. Arten havde tidligere sin hovedforekomst i Vadehavsområdet, men inden for de seneste par årtier har arten udvidet sit overvintringsområde til også at omfatte Vest- og Nordjylland, og registreres nu i stort antal i Østdanmark. Arten har som de øvrige gåsearter været overvåget i Danmark gennem en lang årrække, og siden 2004 er der gennemført tællinger to gange årligt, både om vinteren og igen i det tidlige forår. Antallet af bramgås har siden midten af 1980'erne været stærk stigende i Danmark. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor bramgås som trækfugle indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Bramgås græsser i stort antal på enge og strandenge i umiddelbar nærhed af de områders vandområder, herunder Nisum Fjord, hvor især strandengene på vestsiden af fjorden benyttes. Af afgørende betydning for artens tilstedeværelse i området er desuden de store lavvandede vandflader især i Bøvling Fjord og Felsted Kog. Vandfladerne anvendes som raste- og overnatningslokalitet for bramgås og andre fuglearter, der sidst på dagen flyver til sikker og uforstyrret overnatning på vandet.

Artens forekomst i området har været stabil i overvågningsperioden 2004-17, og mange tusind bramgæs benytter årligt området. Områdets karakter med mange strandenge og store åbne vandflader tilgodeser generelt artens krav til føde, og dens krav om sikre og uforstyrrede raste- og overnatningslokaliteter og der vurderes således ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området.

Lysbuget knortegås

Lysbuget knortegås yngler på Svalbard og Nordgrønland. I Danmark træffes de som træk- og vintergæster ved kystnære, lavvandede områder med undervandsvegetation og på strandenge, og den seneste årrække også på landbrugsjorde nær kysterne. Lysbugt knortegås er følsom overfor eutrofieringsbetingede reduktioner i udbredelsen af undervandsvegetation, men har klaret sig ved at kolonisere nye egnede levesteder i Danmark de sidste 40 år. Limfjords-området er samlet set det vigtigste område for lysbuget knortegås i Danmark, hvor bestanden af gæs flytter fra den østlige del og længere mod vest i søgen efter føde. På forårstrækket på vej mod yngleområderne samles det meste af bestanden i Limfjordsområdet inden de i den sidste uge af maj trækker med Arktis. Der har gennem en lang årrække været to optællinger af lysbuget knortegås og siden 2005 er bestanden blevet optalt hele tre gange årligt. Igennem hele perioden siden 1981 har bestanden været støt stigende så bestanden nu vurderes til ca. 10.000 individer af denne tidligere meget sjældne gåseart. I NOVANA-programmet overvåges lysbuget knortegås af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor den som trækfugle indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Lysbuget knortegås sås tidligere i større antal fouragere på vandplanter i selve Nisum Fjord i vinterhalvåret, men i og med at vandplanternes udbredelse er betydeligt reduceret pga. især tidligere tiders eutrofiering af fjorden ses fuglene nu overvejende fouragere i lavere antal på engarealer på Fjandø og i mindre omfang i og ved Bøvling Fjord. Bestanden i området er i overvågningsperioden 2004-17 stabilt-faldende.

Områdets karakter med mange strandenge og store lavvandede fjordområder tilgodeser generelt gæssenes krav til fourageringsområder og sikre og uforstyrrede raste- og overnatningslokaliteter. En sikring af vandkvaliteten i Nisum Fjord og dermed grundlag for etablering af tidligere tiders udbredte undervandsvegetation, vil givetvis på længere sigt bidrage positivt til lysbuget knortegås forekomst i området. Der vurderes i øvrigt ikke at være trusler for fuglenes fortsatte forekomst i området.

Spidsand

Spidsand er en fåtallig ynglefugl, men en lokal talrig trækfugl i Danmark fra ynglepladserne nord og øst for Danmark. Arten overvintrer i Vest- og Sydeuropa og Afrika syd for Sahara. I milde vintre bliver et mindre antal i Danmark hele vinteren. Arten træffes i større antal på ganske få lokaliteter og kun i mindre antal blandt andre svømmeænder på de fleste andre lokaliteter. Spidsand lever af plantefrø og smådyr der findes på lavt vand eller mudderflader. De vigtigste danske områder for arten er Vadehavet, Ringkøbing Fjord og Agger Tange. I Østdanmark har Ulvshale-Nyord især tidligere været en vigtig rasteplads. I det nationale overvågningsprogram er arten overvåget årligt indtil 2016 ved efterårstællinger i oktober. Ud over dette er der i 2013 og 2016 foretaget landsdækkende midvintertællinger af arten og årligt foretages en reduceret midvintertælling på i udvalgte områder. Bestandsudviklingen har fluktueret fra år til år, men tællingerne indikerer dog en stabil overvintrende bestand, og en overordnet set stabil til stigende bestand om efteråret. Fra 2017 overvåges arten hvert andet år. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor spidsand som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Arten har en stærkt varierende forekomst som trækfugl i dette område og i overvågningsperioden

2004-17 ser antallet umiddelbart ud til at være faldet. Førhen fouragerede arten i større antal i træk- og vintertiden på frø fra vandplanter i selve Nissum Fjord, men i og med at vandplanternes udbredelse nu er betydeligt decimeret pga. tidligere tiders eutrofiering af fjorden, ses arten nu mere spredt og fåtallig. Områdets karakter med mange store lavvandede fjordområder tilgodeser generelt artens krav til fourageringsområder, og dens krav til sikre og uforstyrrede rastelokaliteter. En sikring af vandkvaliteten i Nissum Fjord og dermed grundlag for etablering af tidligere tiders udbredte undervandsvegetation, vil givetvis på længere sigt bidrage positivt til artens forekomst i området.

Der vurderes i øvrigt ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i området.

Pibeand

Pibeand er en meget fåtallig ynglefugl, men en almindelig og vidt udbredt trækgæst i Danmark fra ynglepladserne i det nordlige og nordøstlige Europa, Rusland og Sibirien. Arten overvintrer i Vest- og Sydeuropa og Nordafrika. I milde vintre bliver et større antal pibeænder i Danmark gennem hele vinteren. Arten lever af plantemateriale der findes på lavt vand eller på strandenge. De vigtigste danske områder for arten er Vadehavet, de vestjyske fjorde, Vejlerne og Limfjords-området. I Østdanmark er Ulvshale-Nyord og Saltholm-området normalt de vigtigste rastepladser. I det nationale overvågningsprogram er arten overvåget i forbindelse med midvintertællingerne og indtil 2016 ved efterårstællinger i oktober. Ud over dette er der i 2013 og 2016 foretaget landsdækkende midvintertællinger af arten og årligt foretages en reduceret midvintertælling på i udvalgte områder. Tællingerne indikerer en fluktuerende overvintrende bestand, men en overordnet set stabil til stigende bestand om efteråret. Fra 2017 overvåges arten hvert andet år. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor pibeand som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Pibeand har en stabil-faldende forekomst i området i overvågningsperioden 2004-2017, hvilket skyldes at arten førhen fouragerede i større antal i træk- og vintertiden på vandplanter i selve Nissum Fjord, men i og med at vandplanternes udbredelse nu er betydeligt reduceret som en følge af tidligere tiders eutrofiering af fjorden, ses arten nu mere spredt og fåtallig. Områdets karakter med udbredte strandengsarealer og store lavvandede fjordområder tilgodeser dog fortsat generelt artens behov. En sikring af vandkvaliteten i Nissum Fjord og dermed grundlag for etablering af tidligere tiders udbredte undervandsvegetation, vil givetvis på længere sigt bidrage positivt til pibeandens forekomst i området. Der vurderes i øvrigt ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i området.

Krikand

Krikand er en fåtallig ynglefugl i Danmark og som trækfugl træffes arten ved de fleste egnede lokaliteter over hele landet. Arten yngler udbredt over det meste af Nordeuropa og Asien. De nordlige og østlige bestande trækker til Vest- og Sydeuropa for at overvintrer og raster undervejs i stort tal i danske søer og lavvandede kyster. De vigtigste danske områder for arten er fjordområderne i Vest- og Nordjylland samt Ulvshale-Nyord og på fjordområder på Sydsjælland. I det nationale overvågningsprogram er arten overvåget årligt indtil 2016 ved efterårstællinger i oktober. Ud over dette er der i 2013 og 2016 foretaget landsdækkende midvintertællinger af arten og årligt foretages en reduceret midvintertælling i udvalgte områder. Vurderet både på kort og lang sigt ud fra oktober- og midvintertællingerne vurderes bestanden at være stigende. Fra 2017 overvåges arten hvert andet år. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor krikand som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Krikand har en stabil forekomst i området i overvågningsperioden 2004-2017, og arten fouragerer i tusindvis i de lavvandede dele af bl.a. Nissum Fjord og på de vådeste dele af engarealerne omkring fjorden. Områdets karakter med mange våde enge og store åbne vandflader uden forstyrrelser

tilgodeser generelt arten, og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området.

Toppet skallesluger

Toppet skallesluger yngler almindeligt i salt- og brakvandsområder i Nordeuropa og østover, og den danske bestand yngler langs alle danske kyster undtagen den jyske vestkyst. Uden for yngletiden træffes arten fortrinsvis i lavvandede, beskyttede dele af kyststrækningerne i de indre danske farvande. Artens vigtigste overvintringsområder i Danmark er Limfjordsområdet, Hyllekrog/Rødsand, Sydfynske Øhav og i Issefjord. Antallet af overvintrende toppede skalleslugere i danske vandområder fluktuerer en del, men bedømt ud fra indeksoptællingerne vurderer DCE Aarhus Universitet, at bestanden på lang sigt har været stabil. For den kortere tidsperiode 2006-2017 indikerer resultaterne både for de landsdækkende tællinger og indeksoptællingerne, at bestanden har været stigende. Arten overvåges i forbindelse med de landsdækkende optællinger af fugle i de danske farvande ved midvinter seneste i 2016 og 2013 og ved de årlige reducerede optællinger ved midvinter samt til dels ved de landsdækkende fældefugletællinger seneste i 2012. Derudover optælles artens forekomst fra 2017 hvert andet år i Limfjordsområdet, hvor arten toppe i antal i november. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor toppet skallesluger som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Toppet skallesluger har en noget fluktuerende forekomst i området, og det er ikke muligt med tilstrækkelige sikkerhed at udtale sig om artens lokale bestandsdynamik. Der er kun gennemført et begrænset antal optællinger af arten i perioden november-marts, hvor arten normalt forekommer i størst antal. I dette område fouragerede arten i træk og vintertiden førhen formentlig overvejende på småfisk tilknyttet vandplanter i selve Nissum Fjord, men i og med at vandplanternes udbredelse nu er betydeligt reduceres som en følge af tidligere tiders eutrofiering, kan det ikke udelukkes, at bestanden af småfisk tilsvarende er lavere end tidligere. Det kan være en af grundene til, at artens lokale forekomst er blevet mere ustabil.

Der vurderes ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i området.

Stor skallesluger

Stor skallesluger yngler i større søer, floder og langs kysten i Nordeuropa til Alperne og østover. Arten er en fåtallig sydøstdansk ynglefugl, hvor den yngler langs kysterne på Als, Fyn, Sydøstsjælland, Falster, Møn og på Bornholm. Som trækfugl er stor skallesluger en almindelig vintergæst i det meste af landet, men arten er dog ret fåtallig i det sydvestlige Jylland. Artens vigtigste overvintringsområder i Danmark er Limfjordsområdet og langs kysterne af Sydsjælland og Lolland-Falster. Antallet af overvintrende store skalleslugere i de danske vandområder fluktuerer en del, og den årlige variation skyldes formentlig til dels variation i de respektive vintres hårdhed, men også en regulær forskydning af artens overvintringsområde mod nordøst, som formentlig er en reaktion på klimaforandringer. Arten overvåges i forbindelse med de landsdækkende optællinger af fugle i de danske farvande ved midvinter seneste i 2016 og 2013 og ved de årlige reducerede optællinger ved midvinter. Samlet set vurderes det, at antallet af overvintrende store skalleslugere siden slutningen af 1980'erne har været nogenlunde konstant. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor stor skallesluger som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Stor skallesluger har en noget fluktuerende forekomst i området, og det er ikke muligt med tilstrækkelige sikkerhed at udtale sig om bestandsdynamikken i området. Der er kun gennemført et begrænset antal optællinger af arten i perioden november-marts, hvor arten normalt forekommer i størst antal. Arten fouragerede antageligvis førhen overvejende på småfisk tilknyttet vandplanter i selve Nissum Fjord, men i og med at vandplanternes udbredelse nu er betydeligt reduceret som en

følge af tidligere tiders eutrofiering af fjorden kan det ikke udelukkes, at bestanden af småfisk tilsvarende er lavere end tidligere. Vigtigst for stor skalleslugers forekomst i Nisum Fjord såvel som i andre danske vandområder er som nævnt ovenfor vinterens hårdhed. Normalt er forekomsten af arten størst i de koldeste vintre, hvor vandområderne fryser til, og der kun ses mindre isfrie områder. Det kan i øvrigt konstateres, at pga. klimaændringen har arten generelt rykket sit overvintringsområde mod nordøst, og den overvintrer derfor ikke her i landet i samme omfang som tidligere. Områdets karakter med mange store lavvandede fjordområder tilgodeser generelt artens krav til sikre overvintringslokaliteter. Men af årsagerne gennemgået ovenfor vurderes det usikkert om stor skallesluger i fremtiden vil kunne registreres i tidligere tiders høje antal. Der vurderes ikke at være trusler for artens fortsatte forekomst i området.

Klyde

Klyde yngler spredt over store dele af Europa, og som trækfugl træffes klyde almindeligt på kystlokaliteter over det meste af landet, men dog på forholdsvis få lokaliteter. De nord- og vesteuropæiske fugle overvintrer i Vesteuropa, Middelhavsområdet og langs kysten af Vestafrika. Arten optælles ved optællinger i august måned på de danske fældepladser, som bl.a. omfatter Vadehavet, Vejlerne og vestjyske fjordområder. Langt den største del af de fældende klyder træffes i Vadehavet. I overvågningsperioden 2004-2011 var antallet af fældende klyder i Danmark noget svingende. Bestanden, der lå på ca. 7900 fældende individer i 2007 er sidenhen faldet til et niveau på mellem 5-6000 individer i perioden 2013-17. Da det formentlig primært er danske fugle, der tælles på de danske fældepladser kan nedgangen afspejle en tilbagegang af den danske ynglebestand, men den samlede vesteuropæiske bestand er sandsynligvis i fremgang. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor klyde som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Klyde ses i størst antal når de i sensommeren og efteråret fouragerer i de lavvandede dele af især Bøvling Fjord. Arten har en fluktuerende forekomst i området, og det er ikke muligt med tilstrækkelig sikkerhed at udtale sig om den lokale bestandsdynamik. Fuglene benytter primært området til fouragerings- og rasteområde på returtrækket mod de store rastepladser i Vadehavet. Områdets mange lavvandede fjordområder tilgodeser arten, og der vurderes ikke umiddelbart at være trusler for artens forekomst i området.

Pomeransfugl

Pomeransfugl yngler ikke i Danmark, og den ses her kun som trækfugl i for- og efteråret. I foråret kan et par hundrede fugle ses i det vestlige Jylland, mens antallet under efterårstrækket fra midten af august til oktober er meget lavere. Pomeransfugle overvintrer i et smalt bælte fra Marokko østpå til Iran. Pomeransfuglene ses i Danmark typisk på pløjemarken og nysåede eller nyspirede korn- eller majsmarker samt lignende vegetationsfattige, tørre steder. Der på nuværende tidspunkt ingen national overvågning af arten.

Pomeransfugl ses årligt raste under forårstrækket i maj på dyrkede arealer især ved Pallisbjerg syd for Nisum Fjord. Arten er hidtil ikke overvåget i det nationale overvågningsprogram (NOVANA), og det er derfor ikke muligt med tilstrækkelig sikkerhed at udtale sig om bestandsdynamikken i området. Områdets karakter med en del dyrkede arealer syd for Nisum Fjord tilgodeser generelt artens beskedne krav til fourageringslokalitet i træktiden, og der vurderes således ikke at være trusler for artens forekomst i området.

Lille kobbersneppe

De lille kobbersnepper ses i Danmark yngler hhv. i det nordligst Skandinavien og højarktisk Sibirien og forekommer kun på træk gennem Danmark. Den nærmeste bestand overvintrer langs kysterne i Vesteuropa og Nordafrika mens den Sibiriske bestand trækker helt til Vest og Sydvestafrika for at overvintrer. Arten overvåges i det nationale overvågningsprogram hvert 2. år ved optællinger i maj måned. Langt den største del af de rastede små kobbersnepper opholder sig i

Vadehavet, hvor bestanden har været faldende gennem en længere periode. Overordnet set vurderes det, at den sibiriske bestand er i tilbagegang, mens den nordskandinaviske bestand har en stigende tendens. I NOVANA-programmet overvåges arten af DCE Aarhus Universitet. Der foretages optælling af bestandene mindst tre gange i hver overvågningsperiode i de fuglebeskyttelsesområder, hvor lille kobbersnepe som trækfugl indgår i de pågældende områders udpegningsgrundlag.

Lille kobbersnepe ses i størst antal fouragere i de lavvandede dele af især Bøvling Fjord under forårstrækket i maj og begyndelsen af juni. Præcist hvornår antallet topper, er vanskeligt at forudsige, da lokale vejrforhold kan være helt afgørende for om fuglene raster i området eller trækker direkte videre. Bl.a. er vandstanden i fjorden og dermed det tilgængelige fourageringsareal på blotlagte mudderflader stærkt påvirkelig af vindretning og styrke. Arten har en noget fluktuerende forekomst i området, og det er ikke muligt med tilstrækkelig sikkerhed at udtale sig om bestandsdynamikken lokalt. Områdets mange lavvandede fjordområder med tidvise blotlagte mudderflader tilgodeser arten, og der vurderes ikke umiddelbart at være lokale trusler for artens forekomst i området.

6. Indsatser i området

Der er en 6-årig (12-årig for skovbevoksede fredskovpligtige arealer) rullende planlægning og gennemførelse af indsatserne i Natura 2000-områderne. Der udarbejdes først basisanalyser med faktuel viden om området. Disse følges op af Natura 2000-planer med beskrivelse af mål og indsatser. Herefter udarbejdes handleplaner, hvorefter der gennemføres indsatser for at nå de mål, der er sat i planerne. Det betyder, at der udarbejdes basisanalyser til den næste generation af planer, mens indsatserne for at opfylde den gældende plan er ved at blive gennemført.

Den anden generation af Natura 2000-planer blev udsendt i april 2016, de opfølgende handleplaner udkom i 2017, og gennemførelse sker frem mod udgangen af 2021. Statslige lodsejere har enten udarbejdet særlige drifts- og plejeplaner eller har andre forvaltningsplaner, som opfylder Natura 2000-planernes krav til indsats.

I forhold til indsatserne i første planperiode (2010-2015) har både Naturstyrelsen og Forsvaret orienteret om, at de indsatser, som skulle gennemføres på deres arealer, er gennemført. I forbindelse med udarbejdelse af handleplaner for 2016-2021, har kommunerne redegjort for gennemførte indsatser beskrevet i første planperiode i forhold til deres myndighedsområde. Kommunernes redegørelse for dette område kan ses i bilag 1. I kommunernes redegørelse lægges der vægt på de indsatser, der ikke har været finansieret via Landdistriktsprogrammet eller andre tilskudsordninger.

Indsatsen efter den gældende plan (2016-2021) er ikke nødvendigvis afspejlet i de data, der ligger til grund for denne basisanalyse, dels fordi flere af indsatserne endnu ikke var igangsat ved gennemførelsen af dataindsamlingen (dataindsamling i perioden 2016-2019), og dels fordi naturens økologiske træghed medfører, at resultatet i naturtilstanden i de fleste tilfælde først kan erkendes efter en årrække. Hertil kommer, at en række plejekrævende naturtyper er afhængige af en fortsat indsats.

I den anden generation af Natura 2000-planer blev der fokuseret på indsatser, der kan sikre områdernes robusthed samt sammenkædning af naturarealer. Dette var en overbygning på de første Natura 2000-planer der fastlagde rammerne for en række grundlæggende handleplaniltag, som fx rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag som fx græsning. LIFE-projekter, projekter og indsatser med tilskud fra landdistriktsordningerne (LDP) og andre tilskudsordninger samt kommunale/statslige projekter bidrager til at gennemføre både første og anden Natura 2000-plan.

For de skovbevoksede fredskovpligtige arealer, der følger en 12-årig cyklus, løber første planperiode fra 2010 og frem til 2021. Første planperiode er således endnu ikke afsluttet for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer. Miljøstyrelsen har udarbejdet en redegørelse for den foreløbige status for de gennemførte indsatser beskrevet i første planperiode (bilag 2). Derudover kommer også Naturstyrelsens indsats i forhold til urørt skov og biodiversitetsskov.

I nedenstående tabel ses et overblik over de tiltag, der er igangsat eller gennemført i perioden 2010-2019 i området, og som er finansieret via landdistriktsprogrammet eller anden tilskudsordning. Der kan være ansøgt om flere typer af indsats på det samme areal. Dette gør sig specielt gældende i forbindelse med igangsætning af naturpleje – fx både rydning og forberedelse til græsning med hegnssætning. Ordningerne Rydning, Forberedelse til afgræsning, Hydrologi, afgræsning samt sammenhæng har været specielt rettet mod Natura 2000-områder. Øvrige ordninger har været landsdækkende. Tabellen viser alene de arealer, der ligger i Natura 2000-

områder (både dem, der har været udpeget i hele perioden og de nye, der er kommet til med grænsejusteringen i 2018.)

Type af indsats	Sum af Areal i ha
Forberedelse til afgræsning	510
Græsning/slæt	1.179
Lavbundsprojekter, Etableret	11
Lavbundsprojekter, Forundersøgelse	78
Hydrologiprojekter, Etableret	461
Hydrologiprojekter, Forundersøgelse	1069
Natur og Miljø-projekter, etablering og genopretning	
Rydningprojekter	2
Sammenhængende arealer	
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	
Urørt skov	
Alle indsatser samlet	1.971

Tilskud til naturforbedring og naturpleje i området. Der kan være flere typer af indsatser på det samme areal.

I Natura 2000-området er der indgået aftaler om tilskud til naturforbedring på betydelige arealer. Den primære naturplejeindsats har været tilsagn om midler til afgræsning på ca. 1179 ha samt forberedelse til afgræsning på cirka 510 ha. Der er desuden givet tilsagn til en forundersøgelse af lavbundsprojekt på 78 ha samt etablering af lavbundsprojekter på 11 ha med henblik på udvide eller understøtte naturtyper eller artslevesteder. Derudover er der givet tilsagn om tilskud til forundersøgelser samt etablering af hydrologiprojekter til henholdsvis 1069 ha og 461 ha samt til et rydningsprojekt på 2 ha.

Området har været en del af LIFE-projektet "LIFE Sårbar natur langs vestkysten" (2013-2018). Projektet har haft hovedfokus på at forbedre naturtilstanden i klitnaturtyper langs den danske vestkyst, samt at forbedre leve- og yngleforholdene for en række af fugle- og paddearter. Dette skal opnås ved at genoprette naturlig hydrologi, rydde invasive arter af nåletræer samt rynket rose, rydning af vedplanter, etablering af fugleøer og indføre græsning for at sikre naturtyperne forbliver lysåbne. Projektet dækker flere Natura2000-områder og har i løbet af den seks årige projektperiode på landsplan forbedret hydrologi på næsten 300 ha, ryddet cirka 250 ha nåletræer og 38 ha rynket rose, ryddet cirka 100 ha vedplanter, etableret seks fugleøer i størrelser fra 500-20.000 kvadratmeter og etableret græsning på 44 ha. Ved Nisum Fjord var der oprindeligt planlagt etablering af en fugleø, som blev erstattet med en fugleø ved Agger Tange samt en fugleø ved Harboøre Tange.

Endelig er der vedtaget en forvaltningsplan for forvaltning af mink, mårhund og vaskebjørn i Danmark. Målet er at reducere skader forvoldt af de tre invasive rovdyr primært på populationer af kolonirugende og jordrugende fuglearter og sekundært på mindre pattedyr. Indsatsområderne ligger primært indenfor Natura 2000-områderne.

6.1 Indsatser på marine arealer

Området er beliggende inden for 3 sømil-grænsen og dermed omfattet af bekendtgørelse om trawl- og vodfiskeri, som begrænser fiskeri med trawl og vod. Bekendtgørelsen er opdateret i 2019.

6.2 Indsatser i vandplaner

Med vandområdeplanerne og de tilhørende indsatsprogrammer gennemføres indsatser til opfyldelse af vandplanlægningens mål om god økologisk tilstand i vandløb, søer og kystvande. Disse indsatser bidrager tillige til at opfylde bevaringsmålsætningerne for akvatiske arter og naturtyper i overensstemmelse med de bevaringsmålsætninger, der fremgår af Natura 2000-planen for området. Vandområdeplanerne for 2015-2021 og de tilhørende bekendtgørelser med miljømål og indsatsprogrammer findes på Miljøstyrelsens hjemmeside. De konkrete indsatser, der skal gennemføres i planperioden 2015-2021, er sammenfattet i vandområdeplanernes kapitel 6.

Vandområdeplanernes indsatser omfatter både forebyggelse af yderligere forringelser, fx ved regulering af lokale kilder til forurening og genopretning af god tilstand, fx ved genslyngning af vandløb og fjernelse af spærringer. Kommunerne har ansvaret for gennemførelse af den del af indsatsen, som omfatter spildevandsudledninger og de fysiske forhold i vandløb og søer, herunder restaurering. Kommunerne skal koordinere indsatsen i de kommunale Natura 2000-handleplaner og Natura 2000-skovhandleplaner med indsatsen for vådområder og andre naturtyper, der med hensyn til deres vandbehov er direkte afhængige af vandøkosystemer og omfattet af vandområdeplanerne.

7. Litteratur

7.1 Anvendte EU-direktiver, love og bekendtgørelser

Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter med senere ændringer (**Habitatdirektivet**).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1992:206:0007:0050:DA:PDF>

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle med senere ændring (**Fuglebeskyttelsesdirektivet**).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:020:0007:0025:DA:PDF>

Bekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017 af lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (**Miljømålsloven**).

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=186416>

Bekendtgørelse nr. 653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder (**målbekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2020/653>

Bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (**habitatbekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2018/1595>

Bekendtgørelse nr. 1389 af 3. december 2017 om særlig fiskeriregulering i marine Natura 2000 områder for beskyttelse af revstrukturer (**Natura 2000-bekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=195198>

Bekendtgørelse nr. 1355 af 27. november 2018 om anvendelse af akustiske alarmer (pingere) i visse garnfiskerier (**pingerbekendtgørelsen**).

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=205353>

7.2 Anvendt faglitteratur

Naturtyper

Fredshavn, J.R., Nygaard, B., Ejrnæs, R., Damgaard, C., Therkildsen, O.R., Elmeros, M., Wind, P., Johansson, L.S., Alnøe, A.B., Dahl, K., Nielsen, E.H., Pedersen, H.B., Sveegaard, S., Galatius, A. & Teilmann, J. (2019). Bevaringsstatus for naturtyper og arter – 2019. Habitatdirektivets Artikel 17-rapportering. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 52 s. Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 340.

Fredshavn, J.R. (2012). Tilstandsvurdering af habitatnaturtyper 2010-11. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 32 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 39

Fredshavn, J.R. & Nygaard, B. (2014). Tilstandsvurdering af ni habitatnaturtyper. Strandvolde, klinger, strandenge og kystklitter. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 28 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 113.

Hansen, J.W. (red.) 2018: Marine områder (2016). NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 140 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 253.

Hansen J.W. & Høgslund S. (red.) 2019. Marine områder (2018). NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 156 s. - Videnskabelig rapport fra DCE nr. 355.

Johansson, L.S., Søndergaard, M., Landkildehus, F., Kjeldgaard, A., Sortkjær, L. & Windolf, J. (2018). Søer 2016. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 84 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 259.

Rasmussen, J.J., Andersen, D.K. & Alnøe, A.B. (2018). Vandløb 2016. Økologisk tilstand, miljøfremmede stoffer og tungmetaller samt naturtyper og arter. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 64 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 260.

Nygaard B., Damgaard C., Nielsen K.E., Bladt J., Ejrnæs R. (2019). Terrestriske Naturtyper 2004-2016. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi.
www.novana.au.dk.

Hansen J.W. & Høgslund S. (red.) (2019). Marine områder 2018. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE Nationalt Center for Miljø og Energi, 156 s. - Videnskabelig rapport fra DCE nr. 355.

Arter

Eigaard OR, Bastardie F, Breen M, Dinesen GE, Hintzen NT, Laffargue P et al. (2016). Estimating seabed pressure from demersal trawls, seines, and dredges based on gear design and dimensions. ICES J Mar Sci., 73(Suppl. 1), 27-43.

Eigaard, O.R., Bastardie, F., Hintzen, N.T., Buhl-Mortensen, L., Buhl-Mortensen P., Catarino, R. et al. (2017). The footprint of bottom trawling in European waters: Distribution, intensity, and seabed integrity. ICES J Mar Sci., 74(3): 847–865.

Fredshavn, J.R., & Søgaard, B. (2014). Levestedsvurdering for to paddearter. Stor vandsalamander og klokkefrø. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 26 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 88.

Fredshavn, J. & Søgaard, B. (2014). Levestedsvurdering for eremit *Osmoderma eremita*. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 18 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 89.

Miljø- og Fødevareministeriet, Miljøstyrelsen (2019). Kortlægning af Natura 2000-områder. Marin habitatkortlægning i Skagerrak og Nordsøen 2017-2019.

Sveegaard, S., Nabe-Nielsen, J. & Teilmann, J. (2018). Marsvins udbredelse og status for de marine habitatområder i danske farvande. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 36 s. - Videnskabelig rapport nr. 284.

Søgaard, B., Wind, P., Sveegaard, S., Galatius, A., Teilmann, J. Therkildsen, O.R., Mikkelsen, P. & Bladt, J. (2018). Arter 2016. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 40 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 262.

Søgaard, B., Wind, P., Bladt, J.S., Mikkelsen, P., Therkildsen, O.R., Wiberg-Larsen, P., Johansson, L.S., Galatius, A., Sveegaard, S. & Teilmann J. (2016). Arter 2015. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 126 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt

Center for Miljø og Energi nr. 209.

Fugle

Clausen, P., Petersen, I.K., Bregnballe, T. & Nielsen, R.D. (2019). Trækfuglebestande i de danske fuglebeskyttelsesområder, 2004 til 2017. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 308 s. - Teknisk rapport nr. 148.

Fredshavn, J.R., Pihl, S., Bregnballe, T. & Søgaard, B. (2014). Tilstandsvurdering af levesteder for ynglefugle. 16 Natura 2000 udpegningsarter. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 52 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 114.

Holm, T.E., Clausen, P., Nielsen, R.D., Bregnballe, T., Petersen, I.K., Mikkelsen, P. & Bladt, J. (2018). Fugle 2018. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 136 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 261.

Holm, T.E., Clausen, P., Nielsen, R.D., Bregnballe, T., Petersen, I.K., Mikkelsen P., Bladt, J., Kotzerka, J. & Søgaard, B. (2016). Fugle 2015. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 142 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 210.

Petersen, I.K., Nielsen, R.D., Therkildsen, O.R. & Balsby, T.J.S. 2017. Fældende havdykænders antal og fordeling i Sejerøbugten i relation til menneskelige forstyrrelser. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 38 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 239

Therkildsen, O.R., Andersen, S.M., Clausen, P., Bregnballe, T., Laursen, K. & Teilmann, J. (2013). Vurdering af forstyrrelsestrusler i NATURA 2000-områderne. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 174 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 52.

Tekniske anvisninger i NOVANA-programmet

<https://dce.au.dk/udgivelser/tekniske-anvisninger/>

Buttenschøn, R.M. et al. (2006). Tekniske anvisninger for kortlægning og registrering af skovnaturtyper og levesteder for skovlevende arter i Natura 2000 områder. Udarbejdet af Skov & Landskab.

8. Bilag 1

Status for gennemførte indsatser beskrevet i 1. planperiode. Fokus er indsatser gennemført for kommunale midler. Oversigten er hentet fra Natura 2000-handleplanen 2016-2021.

	Indsats	Kommunalt ejet	Privatejet	Til opfyldelse af retningslinje*
Holstebro Kommune	Rydning af uønsket opvækst	0 ha realiseret	7 ha realiseret	1.9, 3.2
	Græsning eller høslæt	0 ha realiseret	0,8 ha realiseret	1.7
	Udplantning/udsåning af havgræsser i Nissum Fjord	3-årigt projekt udført i samarbejde med Lemvig Kommune		1.2, 1.3
Lemvig Kommune	Udplantning/udsåning af havgræsser i Nissum Fjord	3-årigt projekt udført i samarbejde med Holstebro Kommune		1.2, 1.3

Indsatser gennemført af Holstebro og Lemvig Kommune af egne midler eller DUT-midler i N65 Nissum Fjord i perioden 2010-2015.

9. Bilag 2

Status for igangværende eller gennemførte indsatser for skovbevoksede fredskovspligtige arealer

Skovbevoksede fredskovspligtige arealer følger en 12 års-cyklus og første planperiode for disse løber således frem til 2021. Tabellen viser status for de gennemførte eller igangværende indsatser i perioden 2010-2019 beliggende i kortlagt habitatskov indenfor Natura 2000-området. Der kan være gennemført flere indsatser på det samme areal. Indsatsplanerne for arealerne blev først udgivet i skovhandleplanerne i 2012.

Tabellen er baseret på data fra tilskudsordningerne, Naturstyrelsens opgørelse over deres egne indsatser samt tinglyste indsatser såsom urørt skov. Der kan være usikkerheder i data fra tilskudsordningerne fra 2010-15.

Type af indsats	Areal (ha)
Forbedring af hydrologi*	0
Indsatser m.h.p. lysåben natur**	0
Skovnaturtypebevarende drift og pleje***	0
Urørt skov	0

* *Forbedring af hydrologi* dækker over lukning af dræn og grøfter samt ophør med vedligeholdelse af afvanding

** *Indsatser m.h.p. lysåben natur* dækker over græsning, hegning og rydning med henblik på lysåben natur.

*** *Skovnaturtypebevarende drift og pleje* dækker over flere indsatser, heriblandt sikring af naturtyper, træer til naturlig henfald, naturvenlig skovdrift, rydning af uønsket opvækst, problemarter og invasive arter, skovgræsning og foryngelse.

Tabellen viser en arealopgørelse over gennemførte eller igangsatte indsatser til sikring af skovnaturtyperne i de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer inden for Natura 2000-området. Der kan være gennemført flere typer indsatser på samme areal.

Der er ikke registreret gennemførte eller igangværende indsatser indenfor habitatskov på fredskovspligtige arealer i dette Natura 2000-område.

Resume

Basisanalyse for Nissum Fjord.

Basisanalysen sammenfatter landsdækkende, kvalitetssikrede data for de arter og naturtyper, som Natura 2000-området er udpeget af hensyn til. Basisanalysen indeholder en kortlægning af naturtyper og levesteder, en vurdering af naturtilstanden og en foreløbig vurdering af negative påvirkninger (trusler) mod en god naturtilstand.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk